

శ్రీ రస్తు.

కృతలాపరిణయము.

కృష్ణకవిప్రణీతము.

చెన్నపురి :

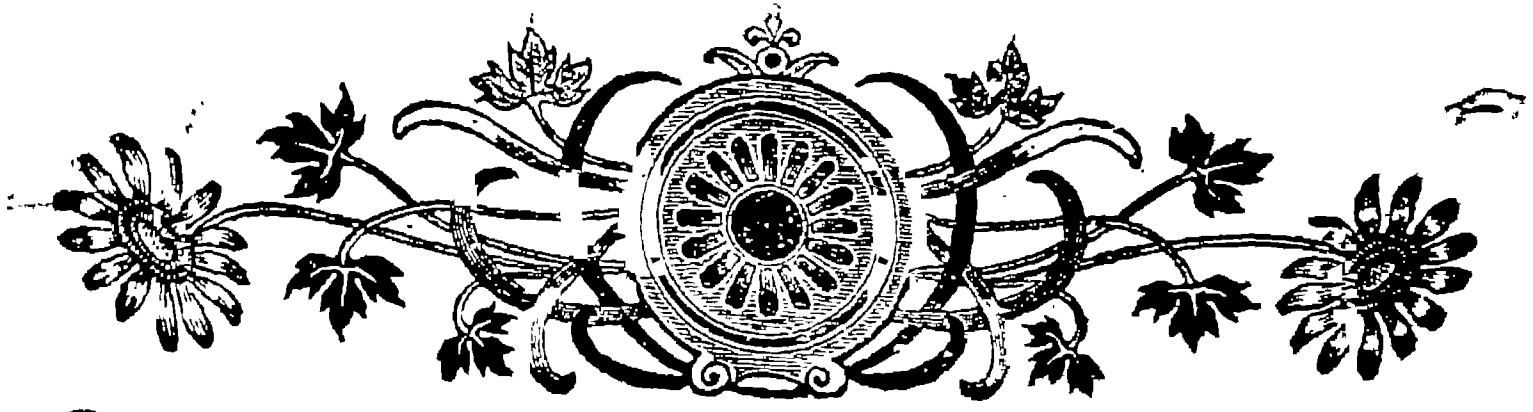
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే.

ప్రకటితము.

1916.

All Rights Reserved.

PRINTED BY
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,
AT THE AUDI SARASWATY NILAYA PRESS,
69, MALAYAPERUMALL STREET, MADRAS.—1916.

విజయవాడ ప్రజాపత్రిక 219

నెల శకుంతలాపరిణయము.

పీరిక.

వైక
దేవక

వత్సాంకలసద్భుజాంతరయుత స్వీయోరుహరాగ్రత
ఖావిశ్రాంతి నెసంగుతత్కుచతటికై నై నేయుకాశ్చీరసం
భావంబుల్ తనమై బొసంగ నలమేల్తుంగాభిధానేందిరా
దేవిం గొంగిటుజేర్చు వేంకటపతికై ధీయుక్తి గీర్తించెదన్.

1

ఉ. ధీనిరవద్య హృద్యనిరతికై హరితోభరితోత్సవంబులకై
బూనుకడాని బొమ్మకలుముల్ వెలుముల్లలముద్దుగుమ్మ స
న్నానిమనోవిహారిణి రమారమణీమణి భూరినూరిస
న్నానముఁ గూర్చుఁగాత గరిమకై నెటిమంజుల మైనమత్కృతిన్.

2

ఉ. పుంఖితశత్రుకర్ణములు భూరివిరోధిశిరోధులుం జవ
ప్రేంఖదరాతిమస్తములు విద్విడురంబులు నంగదాపళీ
రింఖదరిప్రవేష్టములు వ్రేలఁగ లీల నెసంగుదైత్యభి
చ్ఛంఖముఁ జక్రముకై గదయు శార్ఙ్గము ఖడ్గము మమ్ముఁ బ్రోవుతన్.

3

క. భాసురనూరిగ్రామణి, భాసురముఖపంకరుహనభోమణివినమ
ద్దాసనిచయచింతామణి, నే సింగరిగురుశిఖామణిం గణుతింతున్.

4

తే. సోమునన్నసఁ దిక్కనసోమయాజి, భీముక్తీనాథు భాస్కరుఁ బెద్దనార్యుఁ
బోతనామాత్యు మణియును బొలుపుఁగాంచు, నాంధ్రకవితానిశాంతుల నభినుతింతు.

ఉ. శ్రీరమణీధవార్పితము సేయుకృతికై బ్రతిమాలవృత్తిమై
క్రూరవచోవికారములఁ గుందగు నెఱ్ఱని చూడ్కిఁ జూచి వే
సారుచు సారె దూలుచుఁ గుశంకలఁ బోవకుఁ డన్నలార! మీ
సేరుపు లన్యకావ్యసరణీకై బురణింపఁగఁ జేయు టొప్పగున్.

- వ. అని యివ్వధంబున నిష్టదేవతాప్రార్థనంబును గురువందనంబును సుకవిభూషణం
బునుం గుకవిదూషణంబునుం గావించి యెద్దియేనియు నొక్క ప్రబంధంబు రచి
యించి మదిష్టదైవతంబునకు నంకితంబు గావించుం దలంచునవసరంబున. 7
- సీ. ఏమహాత్ములపుట్టినిల్లు బ్రహ్మాదులు, శిరసావహించి పూజింతు రెలమి
నేదయాహృదయాల పైదోడుజగములఁ, ద్రిస్తోతయై పవిత్రీకరించు
సెవ్వారిశుశ్రూష నేకొఱంతయు లేక, వసుధాసుధాశనవ్రతము లెసఁగు
నేమహామహులసంగ్రామసామర్థ్యంబు, పార్థివోత్తములకుఁ బట్టుఁ గొమ్ము
తే. వారు చుర్వారగర్వారవముఖరముఖ, శత్రుజత్రుక్షుతిక్షురక్షతజకృతజ
యార్హచర్చాసమర్చితోగ్రాసిలసన, భాసురభుజోత్థవిభవులు పాదభవులు. 8
- క. ఆపాదభవులలోపల, నాపాదితెదైర్యధుర్యు లార్యు లవార్యుల్
ప్రాపితధనకనకాంబర, గోపాయితకవులు పైఁడికులగోత్రభవుల్. 9
- క. ఆరసికులలోఁ బెద్దన, గారనఁగా రూఢదీపకళికావిలస
ద్ధోరణి నిద్ధారిణిఁ దగు, కారుణికులలోనఁ బరమకారుణికుం డై. 10
- క. పెద్దనఁగారావేలుపుఁ, బెద్దనఁగారాతిభాతి భృతవైభవుఁడై
పెద్దనఁగా రాశూరుల, పెద్దనఁగారాచ మెచ్చుబిరుదముఁ దెచ్చిన్. 11
- ఉ. సన్నతకృష్ణరాయనృపసత్తముచిత్తము రాఁ జరించుచున్
మన్నన మీటి భూరిబహుమానముగా గజరాజరాజిఁ గై
కొన్నఘనుండు పైఁడికులగోత్రపవిత్రచరిత్రుఁ డౌర పె
ద్దన్నసిరుల్ సరుల్ పొగడ నక్కడ నిక్కడ నెక్కుడై తగున్. 12
- సీ. వహిమనేటూరియిమ్ముడి తిర్నలకుమార, సింగరార్యులప్రియశిష్యుఁ డగుచు
నాచార్యపదభక్తి యాశ్రితావనరక్తి, గలిగిశౌర్యాదార్యకలితుఁ డగుచు
రాయలరాజకార్యమునందు నిరతుఁడై, ప్రాజ్యసామ్రాజ్యసంఘరితుఁ డగుచు
ధనధాన్యకటక మై తనయిల్లు వర్ధిల్లు, ధాత్రీసురత్రాణదత్తుఁ డగుచు
తే. నెవనితఁగించి తఁగిహృద్యానవద్య, పద్యగద్యావళీ స్తవ్యభవ్యనవ్య
కావ్యసంభావ్యభీమసంగ్రామవిజయ, బిరుదుఁ డగుచిటుమామిళ్లపెద్దశౌరి. 13
- ఉ. మానితెమూర్తియైన చిటుమామిశ పెద్దనృపాలమాళికిన్
నూనుఁ డొరుండు గల్గె వధునూదనపాదనమస్క్రియాపరుం
డానతశత్రుజాతుఁడు నయానయనిర్ణయశీలుఁ డుత్తమ
జ్ఞానఘనుండు తీమృతృపసత్తముఁ డుత్తముఁ డిమ్మహిన్ రహిన్. 14
- పంచచామరము. ధరాధరాధరాహివర్యధైర్యధుర్యవీట్కర
స్ఫురత్తత్రత్రత్రభాప్రభూత శతహేతిచే.

విరోధిరాడ్ధిరోధిరాజి ప్రేలహేలిసల్పనా
స్థిరామరామరాగుడైన తిమ్మభూవిభుం డనిన్.

15

తే. తిమ్మనృపతికిఁ బట్టపుదేవివలన, సురుచిరాకారులిరువురు సుతులు గలిగి
రగ్రజుఁడు వేంకటాద్రిందుఁ డవరజుండు, భవ్యగుణశాలి రామభూపాలమాళి. 16

స్తీ. బలరామ రఘురామ పరశురాములతోడ, విక్రమంబునమాది వేంకటాద్రి
ద్విజరాజ ఫణిరాజ దిగిభరాజులతోడ, విశదకీర్తులమాది వేంకటాద్రి
యినజాత వనజాత ఘనజాతములతోడ, వితరణంబున మాది వేంకటాద్రి
భారతీశ సతీశ భార్గవీశులతోడ, విన్నాణమున మాది వేంకటాద్రి

తే. ధారుణి భరించి విబుధుల గారవించి, సురుచిరసువర్ణపూర్ణత సౌబగుమించి
యగణితోచ్చాయమున నివ మాక్రమించి, వెలయు హేమాద్రితోమాది వేంకటాద్రి.

స్తీ. దినదిన దీనాతిథిప్రీణనంబున, కన్నపూర్ణాదేవి కన్న పూర్ణ
నిత్యసత్యవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠత, కన్నపూర్ణాదేవి కన్న పూర్ణ
సౌశీల్య వాత్సల్య సాకల్యకల్యత, కన్నపూర్ణాదేవి కన్న పూర్ణ
సౌందర్యగాంభీర్యచాతుర్యధుర్యత, కన్నపూర్ణాదేవి కన్న పూర్ణ

తే. వరకవుల వేలుపులగిడ్డి వాసిరెడ్డి, పద్మనాభునితోఁబుట్టుపడఁతి యగుట
కన్నపూర్ణమహాదేవి కన్నపూర్ణ, మహితసద్గుణనికురుంబ మాదమాంబ. 18

క. ఆమాదమాంబవలనఁ బ్ర, ధామహేతుఁడు వేంకటాద్రితనయుం గనియెన్
సోమదరస్తోమ శర, వ్యోమసరిద్ధామకీర్తి నూర్జితమూర్తిన్. 19

క. వేంకటనాథుం డొసఁగిన, సంకిల్పఫలం బటంచు జననీజనకుల్
వేంకటపతినామంబున, సంకితుఁ గావించి రతని నాశ్రితిరతునిన్. 20

క. శంకాతంకానంకా, హంకారస్ఫుగశౌర్యహర్యక్షుం డై
వేంకటపతి ధృతిమారట, వేంకటపతి యనఁగ జగతి వినుతికి నెక్కెన్. 21

క. ఆవేంకటపతినరపతి, దేవి రహిం బాపమాంబ దినదినమాన్యా
దేవిని శ్రీదేవిని వా, క్షేవినిఁ బూజించు వసుమతిన్ సుమతియనన్. 22

ఉ. నేరుపుమీఱఁ బుట్టినిలు నీరును రాలును గాఁగఁబుట్టిరా
మారునిఁగన్న తల్లియుఁ గుమారునితల్లియు సాటివత్తురే
భూరితరవ్రతాచరణఁ బుట్టిఁయింటికి భన్యకీర్తియున్
బారుషమున్ దసర్పిధరిపై నొఱపైతగు పాపమాంబకున్. 23

చ. పటుగతిఁ బాపమాంబకును బ్రాభవవై భవశాలియైన వేం
కటపతికిన్ దనూభవులు గల్గిరి నల్వరు విక్రమక్రమో
ద్భుటరిపుహారి జగ్గనరపాలుఁడు రామధరావరుండు మా
రట మదనుండు పెద్దశివరామ మహీపతి వేంకటాఖ్యుఁడున్. 24

మహాస్థగ్ర. పరవైరించప్రపంచావరణమున యశోవ్యాజనైజాంశులొప్పం

జిరుమామిళ్లొన్వవాయాంచితజలనిధికిన్ శీతభానుండు వోలెన్

బరంగున్ జగత్తమాధీశ్వరుఁడురుతరసంపన్నిధానుండు దానా

పరకానీనుండు బాహుబలచరితజగత్ప్రాణుఁడై రాణమీఱన్.

25

తే. హవణిసత్సంప్రదాయంబునందు భాగ్య, చిహ్నములతోడ నుదయించె శీలవృత్తి

నియమములమేటియగుభవానీపమాటి, భార్యగా నేలె జగ్గభూపాలకుండు.

26

మ. నిరతిన్ జగ్గనృపాలమాళికి భవానీదేవికిం గాంచనాం

బరుసన్నన్ సిరిగన్నయన్న శివరామక్షోణినాథుండు ని

ర్భరఘోరప్రతివీరహాలహలమా పట్టాభిరామప్రభుం

డరుదొవేంకటశౌరినాఁగలిగిరూహాన్ మువ్వురాత్తోద్భవుల్.

27

28

వ. అందు.

సీ. తనదానమర్థులొందినఁగాఁకఁ జూపక, మిత్రభావంబున మెలఁగు నేనిఁ

దనభోగ మొరులు మీఱిన వెచ్చనూర్చక, తా నజిహ్వాగలీలఁ చాల్చు నేనిఁ

దనవారి నొరులు వేడిన నైనవీడక, ఘనవృత్తి భువనము మనుచు నేనిఁ

దనధర్మ మొరులు పూనిన డీలుపడనీక, సమదృష్టి మోదము సలుపు నేనిఁ

తే. దేజమునఁ జిత్రభానుండు ధృతి నహీనుఁ, డీవి ఘనమూర్తిగరిను మాహేశ్వరుండు

సాటిరాఁదగునాశ్రితశ్రమపయోధి, తరణి కిచ్చినశివరామధరణిపతికి.

29

క. రమణాంబను లక్ష్మ్యాంబను, క్రమమునఁ బాణిగ్రహణము గావించి నృపా

త్తముఁ డయ్యిరువురవలనం, గొమరుల నిరువురను గాంచి కూర్చి వహించెన్.

30

వ. అక్కుమారయుగశమ్మునందు.

తే. రమణమాంబాత్మజుఁడు బలరామనృపతి, లక్ష్మణాంబాసమేతుఁడై లలి వహించె

నచ్చమాంబాసుతుఁడు పార్వతమ్మతోడఁ, బ్రబలుఁ డైయొప్పె వేంకటరామనృపతి.

క. చినశివరామసుధీమణి, యనజుఁడు పట్టాభిరామయాగ్రణి లక్ష్మ్యాం

బనుబెండ్లియాడి క్రమమునఁ, దనయచతుష్కంబుఁ గాంచి ధాత్రి రహించెన్.

31

సీ. రంగమాంబామనోరాజీమిత్రుఁడై, కరమొప్పు రఘునాయకప్రభుండు

వేంకమాంబాగుణాలంకారకలితుఁడై, రాణించు వేంకటరామవిభుండు

బుచ్చమాంబాపరిస్ఫురితోపభోగుఁడై, మహిమంబుఁ గాంచులక్ష్మణవిభుండు

చినరంగమాంబికాశృంగారవిభవంబుఁ, గాంచుకుమారజగత్కీర్తీశుఁ

తే. దబ్బధవునాననముల వియ్యంబుగాంచి, వేదములతోడ నెయ్యమ్ము విస్తరించి

బ్రబలెబట్టాభిరామభూపాలకుతచ, తుప్తయముపేర సద్భిచతుప్తయంబు.

32

తే. అవనిబట్టాభిరామన్నఁ యనఁగుఁడమ్మఁ, డాశ్రితామరధాత్మీరుహమ్ము శత్రు

కాఠకూటము మిత్రగుధాలవాల, మోలిఁ దనరారు వేంకటభూపాలకుండు.

33

క. ఆవెంకక్షీతిపతిరహి, గావిలసిలువెంకమాంబికాసతివలనన్

ధీవిహితునాయఁడమ్మనఁ, గావిశ్రుతిఁగాంచుతనయుఁ గాంచి రహించెన్. 36

తే. పార్వతీనామమున సేత్రపర్వమైన, బాలికామణిఁబెండ్లియై హేలఁదనరె

నాసగొనుసర్వసర్వంసహామరులను, నవసుధాసారములతెమ్మ నాయఁడమ్మ. 37

వ. ఆకూటస్థు లగుచలువురిలో నగ్రజుం డగుజగత్పాలకువంశప్రకారంబు వినరింపం బడియె వెండియు. 38

కా. ఆజగ్గక్షీతిపాలుతమ్ముఁ డలరున్ హంపీరపీరాసిధా

రాజీర్యద్రిపురాజి మేళనలలద్రంభాదికాద్యప్పరగి

కూజత్కంకణకింకిణీఘణఘణాఘోషానుస్ఫురద్యుద్ధసీ

మాజాగ్రత్తురగుండు పెద్దశివరామక్షోణిపాలుం డిలన్. 39

కవిరాజవిరాజితము. సదయవిచారుఁడు నారదపారదశారదనీరదహీరదర

త్సదమలక్ష్మీర్తివిహారుఁడు ధీరుఁ డుదారుఁడు శూరుఁ డభీరుఁ డనిన్

బదిలుఁడు శశ్వదనావిలకేవలభావలతావలనాకలనన్

బెదశివరామసుధీనుణి యాశలఁ బేళలకొశలుఁడై చెలఁగున్. 40

తే. సంశ్రితసుర ద్రువల్లియోషామతల్లి, బంధుజనసింధుసరణిసంపదలధరణిఁ

బరగు పెదశివరామఘాపాలుదేవి, భూరిసద్గుణనిమరుంబ బుచ్చమాంబ. 41

ఆ. ఎలమిబుచ్చమాంబవలనఁదనూభవ, పం చకంబుఁబడసెఁబంచశరుని

బాణపంచకంబుభాతి శ్రీపెనశిన, రామవిభుఁడు భాగ్యరాశియనఁగ. 42

చ. రతిపతికన్నమిన్న జయరామవిభుండు ఘనుండు వెంకన

క్షీతిపతి సాహితీసలిలసింధుఁడు రామధరాధురంధరుం

డతిధృతిలక్ష్మణప్రభుఁ డుదారయశుం డగుచంద్రమాళియ

ప్రతిభవులొగ పెద్దశివరామతనూభవు లాత్తవైభవుల్. 43

వ. అందు. 44

క. అలజయరామసుధీనుణి, వలనొప్పఁగఁ బార్వతమ్మవలనఁ దనయులం

బలియురనిరువురఁ గాంచెన్, సులలితగతి వెంకవిభునినూరప్రభునిన్. 45

తే. వెంకమాంబాసమేతుఁడై వెంకధరణి, పాలతిలకుండుసిరులచేఁ బరిధవిల్లె

బుచ్చమాంబాసమేతుఁడై భూరిసౌఖ్య, సంపదలుగాంచెనూరనిలింపవిభుఁడు. 46

మ. జయరామప్రభుముద్దుతమ్ముఁ డురుదోస్సారుం శు ధీరుండుని

ర్భయుఁ డుగ్రహవదోహులుండు విమతప్రాలేయబాలార్కుఁడ

వ్యయనారాయణపాదభక్తినిరతుం డార్యుండు రంగాంబికా

ప్రియుఁ డావెంకనృపాలచంద్రుఁ డిలఁ గప్పెన్ గీర్తియన్వెన్నెలన్. 47

శా. ఆవెంకక్షీతిపాలసోదరుడు రామాధీశ్వరుం డుల్లస

ల్లావణ్యంబునఁ గావ్యనాటకగుణాలంకారపారీణత

ప్రావీణ్యంబున వాక్పటుత్వమున సద్భావంబునఁ విక్రమ

శ్రీవై యాత్యమునఁ బ్రసిద్ధుఁ డగుచుఁ జెల్వారు నిద్ధారుణిన్.

48

సీ. తమ్ములయెడల నెయ్యమ్మునూపఁడుగాని, రాజుకాంతులసాటిరాకయు న్నె

యిచ్చుచోగొణఁగిపెల్లెగురకుండఁడుగాని, రసవమిగికిసాటిరాకయు న్నె

సశరీరుఁడగుచు సాక్షాత్కరింపఁడుగాని, రతిరాజురహిసాటిరాకయు న్నె

కువలయామోదంబుఁ గూర్పజాలఁడుగాని, రవితేజమునసాటిరాకయు న్నె

తే. యీదరస్థితవదనునకీవదాన్య, మాళికీగూపశాలికీమానితప్ర

తావునకుచంచుబుధులుచి త్తముల నెన్నఁ, బ్రబలుపెదశివరామన్నరామశౌరి.

49

సీ. ప్రథమాంశముఁధర్మభంగముంకువ గాఁగ, బాణిగ్రహణమైనపలుచందనము

రాఁగూడదని పల్కురమణువెంబడి నేగి, కానలోవిహరించుగడుసుందనము

మాయామృగమువెంట మగఁడుపోవఁగ దంట, నుఱఁదినంపిననాటిమంకుతనము

రానణానురువీట రహిఁబాసి నానాట, చెఱసాల నెలకొన్న చిన్నతనము

తే. హవణిఁదీర్పఁగఁగ్రమ్మఱవతరించి, పైఁడిమలగోత్రమిద్ధాత్రిపాత్రముగను

జెలఁగురామక్షమాపాలుఁజెట్టపట్టె, ధీరధోరణిజానకీవేవితీవి.

50

తే. తీవిఁదనరాయజానకీవేవివలన, రామభూపాలతెలసుండు ప్రేమమీఱఁ

బడసెమువ్వురఁదనయులభరితనయుల, హరిహరాబ్జభవాంశమ్ములందువారి.

51

క. వెంకక్షీతిపతియనశౌ, ర్యాంకుఁడులత్తున్నయనిజాశ్రితకువలై

ణాంకుఁడునీతప్రభుఁడన, నంకితనామములవిజయమందిరిధరణిన్.

52

చ. సులితభాగ్యచిహ్నముల సన్నుతికెక్కెడుచిన్నమాంబికా

జలరుహపాణితోడసుఖసంతతిఁగాంచుచు భూరివై భవం

బులఁ దనరారి సూరిజనముల్ జనముఖ్యుఁ డటంచు నెంచఁగా

విలసిలురామభూవరునివెంకన్యసాలుఁ డలోలశీలుఁడై.

53

మ. చిరుమామిళ్లకులాబ్ధిచంద్రుఁడు జయశ్రీసాంద్రుఁడచ్చన్నభూ

వరుఁడుఁ వెఱుచునాఁదనన్పుతరుణింబాణిగ్రహంబైశుభ

స్ఫురణఁ సంతతిఁ గాంచి విప్రతతికిఁ భూగోహిరణ్యాదిభా

స్వరదానంబులఁ దృప్తిచేసి తనకెఁ సభ్యుల్ ప్రశంసింపఁగన్.

54

శా. ఆరామప్రభునీతభూతలవిభుం డశ్రాంతవిశ్రాణ

నైర్వరంబైవసురద్రుపంచకము గెల్వం బంచశాఖాహ్వాయో

దారంబైనిజహస్తవారిగుహమిద్ధాత్రీసురశ్రేణికిన్

హేరాళంబుగఁ గోర్కులీలఁదనయఁ హేమాద్రితో మాద్రియై.

55

- సీ. కులగోత్రముల కాదికొన్న చిన్నతనంబు, విసములో నుదయించుకసరుదనము
పుడమి నంతకనామమునఁ బేర్చువై శంబు, రేలు వెలారించుబేలతనము
కాపురం బప్పులగడపుకోచదనంబు, నిలిచినచోట కాల్పిలనిగొనము
మేనిమచ్చల నిచ్చలూనువిన్నదనంబు, గళమున గరమాను గడుసుదనము
- తే. మానదిగ్రాజరాజవశ్యానురూప, రూపగుణగణవిభ్రమాపూర్ణగాఢ
వైభవస్ఫూర్తి మస్తూర్తి వసుధఁ బరఁగె, సరసుడైన సీతారామధరణివిభుఁడు. 56
- క. తీర్థి వెంకటలక్ష్మీ, దేవీమణివలన సంతతింగాంచుచువి
ద్యావైదుష్యంబునస, ద్భావంబున సీతనృపతి ప్రబలున్ ధరణిన్. 57
- క. ఆరామప్రభుననుజుం, డైరాజిలులత్తుణేంద్రయశ మిల వెలసెన్
దారాచలతారాధిప, తారాచయతారహారతారాభంబై. 58
- క. ఆలక్ష్మీపతి నరపతి, వైలయునజానకమ్మవలననిరువురం
బాబురఁ గాంచెం బృధ్వీ, పాబురఁగా నాయడమ్మ పాపయ్యయనన్. 59
- క. ఆనాయడమ్మ నెమ్మది, గానెలకొని పాపమాంబికాసహితుండై
నానావిధభోగమ్ముల, నానందమునొంది జగతి నభినుతిఁ గాంచెన్. 60
- క. ఆనలువురు కూటస్థుల, లోనంగడగొట్టుసుజనలోలుఁడు వెంక
త్తనాథుఁడు గోవిందాం, బానురతిం గాంచె సీతయాఖ్యుం దనయున్. 61
- క. ఆనలుగురుధీరులఁ దగు, నానలుగురు మీరువిభ్రమాతిశయమునన్
ధీనిరతిజయమునం జతు, రాననుడైరామభూవరాగ్రణి ధరణిన్. 62
- పంచచామరము. పన్నగారిహాహుఁడూహ వన్నిచిన్నపాపఁడైఁ
యన్నగారివెంటనంట యై చరించు వైఖరిన్
బన్నగారిహాహాంశభాజిరామభూవిభుం
డన్నగారివెంటదంట యైచరించు వైఖరిన్. 63
- మ. ఆనయంబు నివ్వయంబు పండితుల కత్యానందముం గూర్పహే
మనగేంద్రప్రతిమానధైర్యుడగురామక్షోణిపాలుండు తా
ఘనదానంబును తాత్రము న్గలసి యేకస్ఫూర్తి మూర్తీభవిం
చినచందంబునఁ దోచుఁ జూపఱు నక్షీణప్రభావోన్నతిన్. 64
- తే. శీలగుణవృత్తముల ధాత్రిఁ జెలగువాసి, రెడ్డిపెదపద్మనాభుపుత్రీలలామ
భాగ్యములదీవి రామభూపాలుదేవి, పడఁతులకు మేటిరమణమాంబావధూటి. 65
- తే. రమణమాంబికవలన నారామవిభుఁడు, కనియె మువ్వరుతనయులగణితనయుల
ఘనునిఁ గోదండరామునిఁ గవిజనాను, నయులవేంకటరామన్ననాయడమల. 66
- వ. అందు. 67
- క. కోదండరామజనపతి, వేదండకరప్రకాండవిలసన్నిజబా

- హాదండమున వసుంధరఁ, బూదండరహి న్వహించె బుధులు నుతింపన్. 68
- ళా. మాన్యంఁడై తగువాసిరెడ్డిపెదలత్తుఁడో నిభృన్తాళికిన్
గన్యారత్నము నానమాంబతనకుం గాంతాలలామంబుగాఁ
గోన్యోమత్సదృగిత్వదారభుజుఁడై కోదండరామార్యమా
ర్థన్యండాత్తభవుంజెలన్నయనునన్యన్తూర్తిఁగాంచెన్ రహిన్. 69
- క. శ్రీపతిభాతిఁ జలన్తో, ద్వీపతియలబోడెపూడివేంకటరామ
త్వాపతిగాదిలిపట్టిన్, రూపవతిఁ బరీరమన్నిరూఢి వహించెన్. 70
- వ. అమృత్వరిలోనం గోదండరామకృపాలునకుం గడగొట్టుతమ్ముండు. 71
- ఉ. దండిగనాయఁడన్ బ్రభువతంసుఁడు భండనభూమి భూరిదో
ర్దండలమండలాగ్రమరిమండలి పై జళిపింపఁ గాంచియెం
డొండతిలోత్తమాప్రభృతియోషలుభూషణభూషితాంగు లై
చండమరీచిమండలమె సారెకుఁ జూతురు కాతుకంబునన్. 72
- క. శ్రీవాసిరెడ్డినాగ, త్వావరునకుఁ బార్వతమ్మగారికిసుత యై
రీవిన్ దగువెంకాంబను, శ్రీవిలసిలునాయఁడమ్మ చేకొనితనరెన్. 73
- సీ. సత్యభాషల హరిశ్చంద్రుండు శ్రీరామ, చంద్రుఁ డీనఁపాలచంద్రుఁడొకటి
నవనవోన్నతి రతీనాథుండు నిషధభూ, నాథుఁ డీధారుణీనాథుఁడొకఁటి
కాంతిస్వాహావభూకాంతుండు పద్మినీ, కాంతుఁ డీమేదినికాంతుఁడొకటి
రణరంగమున బలరాముండు జనుదగ్గి, రాముఁ డీసుగుణాభిరాముఁడొకటి
తే. యీవిధనదుండువనచుండునీతఁడొకటి, హేలనీశుండుమరుదీశుఁ డీతఁడొకటి
ప్రబలుఁడనవిశ్రుతివహించె రామధరణి, పాలువేంకటరామభూపాలవకాళి. 74
- సీ. తనరాకకదురుచూచినచాతకమ్ముల, దగఁ దీర్చునవపయోధరముమాడ్కిఁ
దననవాభ్యుదయంబుఁదగఁగోరుజక్కన, కవలలాలించుభాస్కరునికరణిఁ
దననవాధిగమంబుతఱివేచువిపినపం, క్తులఁ బ్రోదిగొనునసంతునివిధమునఁ
దనదుసాంగత్యమాత్మఁదలంచుకుముదిని, కామోదమొసఁగు నేణాంకుసరణి
తే. సభ్యుడయమందిసుజనులహావణిఁబ్రోచె, రాజధరరాజతాచలరాజభుజగ
రాజగోపాలకలశాబ్ధిరాజరాజ, రాజదతికీర్తివేంకటరామమూర్తి. 75
- క. ఆవేంకటరామప్రభు, దేవి విరులతావి సిరులదీవి యన్యుతపుం
బావి నెఱివీఁ దగున్, వేవిధములవెంగమాంబ విశ్రుతిమీఱన్. 76
- ఉ. ప్రోదిగవాసిరెడ్డికులమున్ గలిమిన్ వెలయించు సత్కిరీమా
పాదినిసాపమాంబకును భవ్యయశుండగురాజమాళికిన్
గాదిలిపట్టియై శుభవికాసమునం దగువెంగమాంబకున్
మేదిని సాటివత్తురె ఘృణిన్ హావణిన్ రమణీశిరోమణుల్. 77

శీ. పదినోళ్లభాషింపఁ బడురచ్చలకు నెక్కి, పరమేష్ఠి నెలఁతయేభాషమెలఁత
నిలిచినచోటఁగా ల్నిలువకవర్తించు, శ్రీమహాదేవి యేసిరులదీవి
చండియై తనప్రాణసఖునాటలాడించు, గౌరీఁధూటియేకళలజోటి
యడుగున కొకగుణం బనహెచ్చుతగ్గులై, నలినొప్పపుప్పియేనాఁటిసాధ్వీ

తే. యనుచుననిచినకూరిమినణఁగి మణఁగి, కలిమిలేమిని భర్తతోఁగలసిమెలసి
హెచ్చుతగ్గుల నొకరీతి నెసకమెసఁగ, వెలసెవిలసితకీర్తుల వెంగమాంబ.

76

క. శ్రీ వెంగమాంబికామణి, కీవేంకటరామనృపతి కిరువురుతనయుల్
తీవింగలిగిరిగుణగణ, భావితులై రామనృపతిపాపయ్యాయనఁ.

79

ఉ. మత్తగజంబులీలఁ జిలుమామిళ వేంకటరామశౌరిపు
త్తోత్తముఁడైన రామవిభుఁ డోహరిసాహరిశత్రుకోటిపైఁ
గి త్తిజటీనదూసియెసకంబెసఁగఁ జళిపింపనింపుమై
గుత్తపుఁదాపితాశువికకుట్టుపటుక్కున విచ్చె రంభకుఁ.

80

చ. అహహ పెరుంగురామమహిపార్వితదానపయ్యప్రణాళులి
ట్లహరహమేలులై పరఁగి యాశలభూభరమానుసామజ
ప్రహతకటీకటాహములఁ బర్వచుఁ దన్నుతివీలఁజేయుఁద
న్నహిమములెన్నమిన్న మహిమండలిఁ గుండలిరాజమాళికిఁ.

81

క. శ్రీమీఱఁ దల్లిదండ్రులు, నామమిడిరి వేంకటాద్రి నాయఁడనుచునా
రామక్షేత్రపతితమ్మునిఁ, ప్రేమంబాపయ్యాయనుచుఁ బిలిచిరిపిదపఁ.

82

నీ. ఒకవానరుఁడు నఖమ్మానఁబూనఁగలేక, మైనాకశైలంబు మ్రగ్గె జలధి
నొకబ్రహ్మచారికోరికఁ దీర్పఁగాలేక, బలివిన్ననైరసాతలముఁజేరె
నొకనరుండెడదాఁక నోర్చుబీరములేక, గిరిజాధినాథుండు క్రిందుపడియె
నొకజోగిగొన్నగుక్కకు మించఁదడిలేక, కలశాబ్ధిరాజు భంగములఁబడియె

తే. నేటిధృతి యేటివితరణమేటిశౌర్య, మేటిగాంభీర్యమనినిరాఘాటధైర్య
దానశక్తిగభీరతానూనుఁ డగుచు, నరలువేంకటరాముపాపయ్యశౌరి.

83

క. శ్రీమచ్చిలుమామిళకుల, సోమునకుఁ బాపయ్యప్రచురనామానకుఁ
గామినియిభగామినిశుభ, గామినిమీనాంబతనరుఁ గలిమిఁ బలిమిఁ.

84

నీ. అదిగర్భేశ్వరియనిబుధుల్ వినుతింపఁ, బుట్టుభోగములతోఁ బాలువుమీటి
యనుకూలదాంపత్యమనుచులోకులుమెచ్చఁ దనప్రాణనాథుచిత్తమున మెలఁగి
పరమపాపనియంచు బంధువుల్తోషింప, నిత్యవ్రతాచారనిరతిఁబూని
భాగ్యశాలినియంచు భామినుల్గణుతింపఁ, గూఁతులఁగొడుకులఁ గూర్చిఁ గాంచి

తే. తీవిఁదనరారఁ బద్మాక్షదేవికధిక, వైభవముల భాసిల్లువాసిరెడ్డి

రామలింగేంద్రునకును గారాబుపట్టి, మృదులగుణమణినికురుంబ మినమాంబ.

85

నీ. విలసదద్దంకితిర్లలతిర్లలాచార్యు, సంఘిపల్లవముగం బాశ్రయించి
హరివాసరశ్రీసదాచారకలనంబు, నిత్యవ్రతంబుగా నిర్వహించి
సత్తటాకవనాదిసప్తసంతానముల్, సమధికోత్సాహుఁడై సంఘటించి
హితపురోహితసమాహితసమాహితముగాఁ, బురుషోహరియటంచు భూరిఁబంచి

తే. ధనకనకవస్తువాహనధాన్యపుత్ర, పౌత్రదీర్ఘాయురారోగ్య భాగ్యమహిమ
తీవిఁదనరారుమీనాక్షిదేవితోడ, మహితతేజుండు పాపయత్నవిభుండు.

66

ఘ. వెండియు హృద్యానవద్యపద్యసద్యోతకవిద్యాసముద్యమోద్యద్విద్యన్నికరసుకరాశ్చిర్య
చనరచనాప్రచీయమానసంపత్పరంపరాపూర్ణుండును, రణాగ్రన్యగ్రనిజభుజాగ్రజా
గ్రన్తండలాగ్రప్రసాతోత్సారితిరిపుమండలహిండితచండమరీచిమండలుండును, నిరం
తరనిరంతరాయనిశ్చేయసనిర్విశేషసమారబ్ధసప్తసంతానపరిపూరణస్ఫురణపరిణత సము
త్సాహదోహలుండును, శ్రీవెంగమాంబికాగర్భశుక్తిముక్తాఫలుండును, బైఁడికులగోత్ర
పవిత్రుండును, బావనచరిత్రుండును నగు శ్రీచిటుమామిళ్ల పాపయ్యప్రభుం డొక్క
నాఁడు పుత్రమిత్రమాత్యబంధుసంహా పరివృతుండై నిండోలగంబున సుఖానీనుం
డై సరససల్లాపంబులం బ్రొద్దు గడపుచు.

67

ఘ. ననురామానుజపాదపద్మయుగళీనవ్యావ్యయధ్యానపా
వనహృద్భాగవతావతంసపదసేవాసక్తచిత్తుఁమరు
త్తనయారాధనచారులబ్ధకవితాధారుఁసదారూఢభా
వనునాస్థానకవిఁనిజాశ్రితునిఁ బిల్వంబంచి పల్కెఁగృపన్.

68

క. పాత్రుఁడవై మైత్రేయస, గోత్రుఁడవై నారసింహగురువర్యునకుఁ
బుత్రుఁడవై వెలయుదువీ, ధాత్రిఁమాపనుపుసేయఁ దగు కృష్ణకపి!

69

క. ఆవ్యయభవ్యావహుమగు, కావ్యరచనమదియుమేలు గాదేబుధసం
భావ్యము విశ్వశ్రేయగి, కావ్యంబనుసూత్ర మార్యఘటితం బగుటక.

90

ఘ. ఆదియునుంగాక యొక్క విశేషం బొకర్ణింపవలయు నొక్క-నాటి హరివాసరవ్రతో
పవాసంబున విశ్రాంత యై యన్నమజ్జననిచరణారవిందంబులకుం బ్రణమిల్లి కృతాం
జలిపుటుండ నైయున్ననన్నుం జూచి వత్సా! సప్తసంతానంబులయందుఁ గృతిం బడ
యుట విశేషలాభంబనియు మహారాజన్యచరిత్రంబు కలిదోషనాశకంబనియు నాము
ష్టికఫలప్రదంబనియును బెద్దలు నిర్దేశింతు రట్లుగుటండేసి యెద్దియేనియు నొక్కరా
జన్యచరిత్రంబు కృతిముఖంబుగా రచియింపండేసి వేంకటేశ్వరార్పణంబుగా నివేదిం
పందగు నిదిమదీప్సితంబని యాదేశించుటయు నయ్యను నెయ్యంబునకుం ప్రీతుండ నై

జనన్యాజ్ఞానువర్తనంబు సలుపని బూనియున్ననాకు భవత్సన్నిధానంబునుం దొర
కొనియెం గావున. 91

క. కృతికన్యాపతివేంకట, పతియట కృతిభారతార్థపద్ధతియటయా
కృతిభవనిష్కృతియగునట, కృతివిగదానీవుజగతిఁ గృప్తకపింద్రా! 92

వ. అని యివ్విధంబునం బ్రశంసించి తాంబూలస్వర్ణాంబరాభరణంబులం బరిష్కృతుం
గావించిన నేనునుం బ్రహ్మహస్తాంతరికరణుండనై మత్కృతిపతి యగుక్రీవేంకటా
చలపతి నభివర్ణించెద. 93

స్త్రీ. ఏదేవదేవునిసాదరాలోకంబు, లోకంబులకు సౌఖ్యమాకలించు
నేపరాత్పరుదివ్యరూపానుభావంబు, భావంబులకు మేలు పాలుకొలుపు
నేజగజ్జనునియిచ్చావిహారంబు, హారంబు ధానుణీచారుముఖికి
నేమహాబలశాలిహేలాశతారంబు, తారంబువిష్టపత్రయమునకును

గీ. నేనుధీనిధికరిగావులై సుఖింతు, రంగబంగళచోళకళింగవంగ
గౌళపాంచాలనేపాళమాళవాంధ్ర, శకయుగంధరముఖ్యదేశములవృపులు. 94

శా. ఆవిన్నాణపువేలుపుందొరప్రపన్నానీకముల్ గొల్వఁగా
క్రీడై కుంతపురంబువెల్వడి లసచ్ఛృంగారుఁడై యిందిరా
దేవిందోడ్కొనిస్వామిపుష్కరిణికాతీరప్రదేశంబునన్
భావింపందగు హేమసాధమున శుంభల్లిలఁగ్రీడించుచున్.

95

స్త్రీ. ఆమోదమునరమారామాలలామంబు, మెఱుఁగారునురుముపై మెఱిపులీన
నహితలోకై కడుస్సహసహస్రారంబు, లాలితంబగుచుఁ గెంకేలనమర
ఘనతరామలకనత్కనకోత్తరాసంగ, దీధితియొడలిపైఁ దేజరిల్ల
భూరిగైరికచారుహీరకోటీరంబు, కొమరారును త్తమాంగమునఁ దనర

గీ. లలితధాతువిచిత్రశిలావిశేష, శేషగిరిశృంగశృంగారచితనిశాంత
బహుళమణిరాజరాజితభద్రప్రీతి, సరసగతివేంకటాచలస్వామి వెలయు. 96

== పవ్యంతములు. ==

క. ఏవంగుణగణభృతికి, కేవలవిద్యాభిరతికిఁ గిల్బిషహృతికి
భావభవాకృతికిఁ విజ, యావహపరిణతికి వేంకటాచలపతికిన్.

97

క. శంకృతికిఁ చితదైత్య, హంకృతికిఁ మణిగణోజ్జ్వలాభరణకృతా
లంకృతికిరణజయానక, భాంకృతికిఁ మదనసదృశభవ్యాకృతికిన్.

98

క. శరదరశరదంబుచసుర, తరువరనిర్జరసరిత్సుధాకరకరస
త్పురహరహరగిరిగిరిచర, చరదురుతరతరుణీర్తిశాతోదరికిన్.

99

- క. శ్రీలునకుఁ ఘనఘనాఘన, నీలునకవనీవనీవనీపకరఁడౌ
 శీలునకు నబ్ధికన్యా, ఘోలనలోలునకు శేషగిరిపాలునకుఁ. 100
- క. ఖరకరకరగరవై శ్వా, నరనరహరిహరిఖరారినవశౌర్యకలా
 భరణునకుఁ సకలకలా, భరణునకుఁ శేషశైలవరవరణునకుఁ. 101
- వ. ఆంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనిసశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునకుఁ
 గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 102
-

ప్రథమాశ్వాసము.

కథాప్రారంభము.

- తే. తాలహింతాలతూలరసాలసాల, మాలకతమాలకృతమాలమాలతీల
తాలతాళిగళద్రజస్థగితగగన, రామణీయంబునై మిశారణ్యపదము. 1
- క. అనైమిశవనభూమిని, శౌనకశాండిల్యముఖ్యసంయమివర్యుల్
పూనిమఖంబుననూతుని, మానితగుణజాతుఁజూచిమదిముదమొదవన్. 2
- వ. భారతకథాసుధారసంబు వీనుల నించుచు మమ్ముఁగృతార్థులం గావించితి వందు
శకుంతలాదువ్యంఠోపాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా వినవలయుంజెప్పుమనిన నూతుండు
పరమహర్షసమేతుండై శౌనకాదినుహమునులకుం జెప్పె నట్లు జైశంపాయనుండు
జనమేజయున కిట్లనియె. 3
- మ. కలనుర్విక్ బలగర్వితాహితకచ గ్రాహగ్రహోద్యద్భుజా
ర్గళరాజద్విజరాజగోత్రశిఖరద్రాజన్యసౌజన్యపు
ష్కలసద్యస్తుసమస్తహస్తిసగరాఖ్యప్రఖ్యరాజన్యతీ
తిలకంబంగకళింగవంగముఖదిగ్దేశాధిపాశాస్యమై. 4
- సీ. గురునైన భారతీవరు నైననోడించు, విద్యత్ప్రివరులైనవిప్రవరులు
హరునైన దంభోళిధరునైనఁ దమకించు, రాజద్యుమణులైనరాజమణులు
ఘనునైనమనుజవాహనునైనఁ దలకించు, నార్యాభిజనులైనయర్యజనులు
హరినైన గంగాలహరినైన విహసించు, బాహువిభవులైనపాదభవులు
- గీ. వేదవిద్యాప్రభావభావితవితరణ, పరిణతయశగిప్రసారవిస్ఫారలగుచు
నలుపుమీటుదురగ్రవర్ణములధీరు, లాజవంజవధారులారాజధాని. 5
- ఉ. నందితనూత్నరత్నవరణప్రతివాసరచంద్రచంద్రికా
కందళదిందుకాంతఫలకస్మృతపాండురవారిపూరముల్
చెందఁగనందమై పరిఖ చెన్నెసఁగున్ నిజవంశరాజసం
క్రందనులున్నతన్నగరిఁగాచునుధాజలరాశికై వడిన్. 6
- మ. స్ఫురదాకాశతరంగిణీమధురవాగిపూరములం ద్రాసఁగాఁ
గరమభ్రమురకెత్తిహత్తిమహాగంధేభరాజంబవన్

హరినీలద్యుతితీ వ్రవప్రవలయంబై యున్నతద్వారగో
పురమైహ స్తిపురంబుపేరునకుఁ బెంపుం గూర్చు నశ్రాంతమున్.

7

సీ. చూపట్టునొకవీధి సుకుమారతరపద, క్రమణమాతంగచంగములగములు
కనుపట్టునొకవీధి ఘణఘణక్వణరణ, ధ్వంటికాశతశతాంగములగములు
ససిమీఱునొకవీధిఁ జక్రచంక్రమణాది, గమనదుర్దమతురంగములగములు
మొననూపునొకవీధి ఘనభుజార్ద్రశనిర, ర్ద్రశణాహినీపురోగములగములు

గీ. తివురునొకవీధిబధిరితదిగిభరాజ, కర్ణకోటరపాటనక్రమసమగ్ర
పటహండిమభేరికాపణవమర్ద, శ ప్రముఖహృద్యవాద్యకోలాహలములు.

8

సీ. ప్రసవాసనాసంగలసమానమదభృంగ, విసరైకశృంగారరసలవంగ
మనుభూతిఫలసారఘనశుకవ్రజభౌర, వినమితఫలపూరవిటపివార
మతనుకేళివిలాసితనుపల్లవజాల, కృతనివాసతమాలతతవిశాల
మతులకోకిలసోతధుతపల్లవ వ్రాత, నతలతాసంఘాతవితతచూత

గీ. మానమితచందులగునకాలీనకలహ, కలితకలకలకలరవమలమలాయ
రంగదుత్తుంగతుంగనారంగరంగ, మలరునప్పారపరిసరోద్వానవనము.

9

సీ. కులుకుగుబ్బెతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లపై, నలపులీనుజవాది మెలఁగిమెలఁగి
యలసౌధములవన్నియలముద్దియలజాది, యలరు శయ్యలఁజేరి యలరియలరి
బెరసిపుప్పొడిగ్రమ్ముపెరటిలేమరువంపుఁ, దరులపందిరులపైఁ బొరలిపొరలి
మరుకేళిలయుకోమలికపోలములపైఁ, బురుగుఁజెమ్మటలతోఁ బొదలిపొదలి

గీ. సరసపరిసరకాసారసారసార, సవిసరసరణిపరితగ్గిప్రసరణభరిత
పరిణతపరాగపరిమళపవనడింభ, మోజనలరించమించునారాజధాని.

10

ఉ. కుంతలకేరళద్రవిళకోసలసింహళగౌళమాళవా

శ్చంతకరూశఘూర్జరదశార్ణకళింగశకాదిమేదినీ
కాంతకిరీటరత్నఫలకప్రతిబింబితపాదుఁడైనదు

ప్యంతుఁడు తండ్రితాతలక్రియన్ భృతినప్పరమేలుధీరుఁడై.

11

సీ. ఏరాజుభేరికాభూరినిర్ఘోషంబు, ఘోషంబమరఁజేయుఁగుటిలనృపుల
కేరమ్యగుణశాలిభూరిప్రతాపంబు, తాపంబుగూర్చునధర్మరతుల
కేమేటినిజభుజాధృతచంద్రహాసంబు, హాసంబుగావించునశనిధార
కేధన్యవితరణసాధుసంకల్పంబు, కల్పంబునకు వెలికాంతినెఱపు

గీ. నతఁడు కేవలనృపుఁడై క్రూరాట్టహాస, చకితచకితాహితాహితస్వర్ణపూర్ణ
విశ్వవిశ్వంభరాధురావిధురతరభు, జాగ్రజాగ్రద్బలుండు దుష్కృంతవిభుఁడు.

12

సీ. కొదదీఱవానలుగురియు పర్జన్యండు, జగతిముక్కారుసస్యములు పండు
గ్రామముల్ ధనధాన్యకటకంబులై యుండు నటిమిధేనువులుచన్నవసిపిండు

- బ్రాహ్మణోత్తములకుబాధలులేకుండు, నిత్యోత్సవంబులు నెగడుచుండు
వంధ్యులకాత్తజావాప్తిఁ గోర్కులునిండు, తరుల నెప్పుడు పండ్లుతనిగనుండు
తే. దరతమంబులఁ చామరతంపకనఁగఁ, బూలచేరెత్తింటువలెభూప్రజలకు
నుత్తరోత్తరనుభివృద్ధియొలయుచుండు, నెలమినద్ధాత్రిదుష్యంతుఁడేను నపుడు. 13
- వ. వెండియు నమ్మహిమండలాఖండంబుండు రాజ్యంబు పాలించుచు గురుజనంబుల
యొక విద్యుంబును సామంతులయొడ నెయ్యంబును మిత్రులయొడ మోదంబును
శత్రులయొడ భేదంబును బారులయొడ లాలనంబును బ్రజలయొడఁ బరిపాలనంబును
శిష్టులయొడ ననుగ్రహంబును దుష్టులయొడ నిగ్రహంబును జారులయొడ నన్వేషంబు
ను శూరులయొడ సంతోషంబును నీతిశాస్త్రంబులయొడ శ్రవణంబును సదాచారంబుల
యొడఁ బ్రచరణంబును ధర్తనూత్తవిశేషంబులయొడ నాభిముఖ్యంబును ధర్తేతరంబుల
యొడ వైముఖ్యంబునుం గలిగి దిగ్విజయసమాసాదితోపచయరథకరితురగభటవిహార
సంకులంబు నక్కరినగరంబునం బిత్తపైతామహం బగురాజ్యంబు పాలించుచు
నొక్కనాఁడు మహార్ణవమణిగణకిరణచ్ఛటాకంచుకితకాంచనసమంచితస్థానాసుందరం
బగునాస్థానమందిరంబునఁ బురోహితవిద్యత్సామంతమంత్రప్రభృతు లిరుగెలంకులం
బలసి కొలువ సింహాసనాసీనుండై పేరోలగం బుండునవసరంబున. 14
- సీ. నెఱసంజకెంజాయ నెరను లెన్నిడుపల్ల, జడలతో గరువంపునడలతోడఁ
దివుట తియ్యనితే నె దివురుప్రామినుకుల, పలుకుతో వజ్రంపుఁజకుకుతోడఁ
బరమభాగవతసంపదమీఱునూర్ధ్వపుం, డ్రములతోఁ జక్రచిహ్నములతోడఁ
మందానిలాఘాతకందశన్తహతీస్వ, నములతో హరికీర్తనములతోడ
- తే. జడమతులఁదీర్చు నుత్తమజ్ఞానఘనుఁడు, ధర్తనూత్తార్థనిర్ణయతత్పరుండు
లోకసంచారికాలత్రయీకథావి, శారదుఁడు వచ్చె నచటికి నారదుండు. 15
- తే. దేవమునిరాత వినిధరిత్రీకశత్రుఁ, డెదురు చని భక్తిపదముల కెఱఁగి రత్న
చిత్రితవరాసనమున నాసీనుఁడేసి, యర్హ్యపాద్యాదిసత్కార మాచరించి. 16
- వ. కుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా బహువిధసంభావనావచనంబుల నమ్మహాత్మునిచిత్తం బా
రాధించి తదనుమతి నునితపీతంబునం గూర్చుండి కొండొకతడ వజ్జడదారిపలుకు
లకుఁ బ్రహృష్టాంతరంగుండై యమ్మునిపతి ముఖకమలంబునం జూడ్కి నిలిపి సవిన
యంబుగా నిట్లనియె. 17
- ఆ. ఎచటనుండి మీర లిటకు విచ్చేసితి, రేమికతము చెప్పవే మహాత్త !
మిమ్ముఁ జూడఁగంటి మీదయాదృష్టిచే, నభిమతార్థలాభ మందఁగంటి. 18
- వ. అనిన దరహాసితముఖుం డై నారదుం డిట్లనియె. 19
- మ. పురుహూతప్రముఖామరాధిపకళాపూర్ణప్రభాశాలియై
నరనాథుం డుదయించునట్టిఘను న్నానంబునం జూచుచే

పరమార్థం బనితోఁచునట్లుగుట భూపాలాగ్రణీ ! మాకు నె
వ్వరితో నేమగుధర్మవత్సలుల మై వర్తింతు మే మెల్లడన్.

20

వ. అట్లుంగాక యింద్రాదిదిక్పాలకసందర్శనంబును గంగాదిపుణ్యతీర్థాచరణంబును గురూ
క్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రవాసంబును గాంచ్యాదిదివ్యస్థలావలోకనంబును భవాదృశమహా
రాజ్యాధిగమనంబును మాకు నవశ్యకర్తవ్యంబు లైననొకవిశేషంబు గలదాకర్ణింపుము.

సీ. శ్రీమహాచేవీలలామంబు సైదోడు, వేవెలుంగులవేడివెలుగుజోడు

యామినీకామినీకామనుం డగువేల్పు, చిన్నారిపొన్నారిజింకదాల్పు

కట్టికిచీకటులనొక్కట మ్రింగుజగజెట్టి, కలశపాథోరాశిగన్నపట్టి

మేటిదేవతలకామెత లొసంగెడుప్రోడ, తొగనాలుగంటికి దోడునీడ

తే. కడిది జడనారిసిగపూవు కళలప్రోవు, మెలపులకు సీమకామునిమేనమామ

కట్టివేల్పుమఱిదిభోగములగొంది, రిక్కగమిమక్కువబొజుంగు రేవెలంగు.

22

క. కాంచెన్ మృగలాంఛనుఁ డొరు, నంచితనయుఁ దనయుబుధుఁ బదానతవిబుధున్

బ్రాంచితనుతిఁగనుసుతుఁగని, పెంచెఁబురూరవుబుధుండు భృతగౌరవుఁడై.

23

చ. ఒనరఁ బురూరవుండు దనయుం దనయున్నతిఁ గాంచె నాయువున్

ఘనుఁ డతఁ డాత్మజున్ బడసెఁ గొతు జయంతు జయింతు నన్నదిన్

గనదనురూపరూపయుతుఁ గానహుషున్నహుషుండు గాంచె నొ

య్యన భుజశౌర్యశీర్యదభియాతియయాతిసయాతిలాలసున్.

24

వ. మఱియు నయ్యయాతికిఁ బూరుండును బూరునకు జనమేజయుండును జనమేజయున

కుఁ బ్రాచీనుండును ప్రాచీనునకు సంయాతియు సంయాతికి హసంయాతియు హసరి

యాతికి సార్వభౌముండును సార్వభౌమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సురా

చీనుండును సురాచీనునకు మహాభౌముండును మహాభౌమునకు సయుతానియుతుండు

ను సయుతానియుతునకుఁ గ్రోధుండును గ్రోధునకు దేవాపియు దేవాపికి రుచికుండు

ను రుచికునకు మతివరుండును మతివరునకుఁ ద్రసుండును ద్రసునకు నీలుండునుం

గలిగిరి. యన్నీలునకు రథంతరాదేవివలన నుదయించి సోమాన్వయంబు కీర్తిపౌరుషం

బుల కగ్రగణ్యంబుగా వెలయించు మహాభాగుండవట్లుగుటంజేసి.

25

సీ. ఒకతాతకువలయాధికరంజనంబున, నఖిలలోకములరా జైతనరెచ్చ

నొకతాతవిద్యాసముద్యమాపాదియై, యతిబోధమున బుధుం డనఁగ నెగడె

నొకతాతభూమిభృన్నికరశాసనమున, నధికుఁడై ప్రాచీనుఁ డనఁగఁ బరఁగె

నొకతాతదినదినప్రకటదానంబున, మనిసార్వభౌముఁడై మహిరహించె

తే. నొకఁ డొకనికన్న మిన్నయైయున్నతంపుఁ, బెంపుదళుకొత్తఁ బ్రజలను బెనిచి మనిచి

ఘనులఘును లాచరించుదీవనలఁ దనరి, రదిగదానీదుసంప్రదాయముకుమార !.

26

- క. శైలంబుకైలంబిరు, గేలంగీలింబిహళిఁగేళిగతులం
దాశగతింజఱచితివో, బాబుడవై యాడునాడుబలిమికలిమిచేన్. 27
- తే. వసులఁగ్రీడించుదుష్టసత్త్వములవలన, నాశ్రమమ్ములనొదవెనుహాశ్రమమ్ము
వెడలుచుడవికినిపుడకా వింపుమింపు, తాపసహితా ప్తిమాకుఁ బ్రతాపసహిత! 28
- వ. వినుము ధరణీవలయపరిపాలననిష్ఠాగరిష్ఠు లగునృపశ్రేష్ఠులకు శాస్త్రసమృతం బగుట
మృగవ్యం బవశ్యకర్తవ్యంబు గావున నారణ్యకభటపరివృతుండ వై గిరితరుకంటకశిలా
దుర్గంబు లగుమార్గంబులు నిరోధించి శరభశార్దూలాదిదుష్టసత్త్వంబుల సంహరించి
యాశ్రమంబులకు సౌఖ్యం బాపాదింపు మమ్మహామునులయనుగ్రహంబునం జక్ర
వర్తిలక్షణలక్షితుం డగుకుమారుం డుదయించి వంశకరుం డగునని యాదేశించినం
బ్రహ్మదపులకితస్వాంతుండై దుష్యంతుం డట్లకాకయని యంగీకార పూర్వకంబుగాఁ
బ్రణమిల్లి వీడుకొల్ప నాశీర్వచనముఖరముఖుం డై యామంత్రణం బాచరించి యం
తర్థానంబుచేసినం బదంపడి యప్పడిమిఁజేడు మృగయావినోదకాతుకాయత్త
చిత్తుండై యుండునవసరంబున నిదాఘంబు వర్ధిల్లుటయు. 29
- సీ. భానుడకౌపూర్వాబ్ధిబడబాగ్ని కెదురుకో, ల్పచరించు నపరాబ్ధిబాడపంబా
పొడిచిరారవిఁజీయపూర్వేద్యురవసాన, చరమాద్రిదవనివిష్టజ్వలనమొ
ప్రతిమాధవోత్థమై ప్రబలిదిక్కుల నేర్చు, నాభీలనృహరికోపానలంబా
ప్రాక్సపత్నిఁగరంచుభర్తజూచిప్రతీచి, యొలయించు వేడినిట్టూర్పుగమియొ
తే. తరతమంబులఁదఱుగనిత్రంపిగాఁగఁ, దపనతపనీయమాతపతాపవహ్నిఁ
గ్రాచుకాలకళాదుపూతాకరచయమొ, నాఁగఁదగెఁబల్చిమానిలో గ్రాగమంబు. 30
- మ. లలినురీతలముంబగిల్చి నభమెల్లందానయైయిమ్ములం
గలకీలాలపుజాలుమేలుడిపి తన్ద్రాఁచకదలంపక మహా
బలునవ్వేసవివహ్నిదాశరణముకొ బ్రార్థించితన్నెత్రిను
జ్వలుండై నాటనుగోలెవాయుసఖుఁ డకప్రఖ్యాతిఁగాంచెక ధరన్. 31
- మ. అహహాలోకములేకొలందిమనుఁ గీలాభీలవాతూలదు
స్సహమైతీండ్రిలుమండువేసవికి నీశశ్రీశవాగీశుల
న్యహాముకొమూర్ధమునందుశయ్యనిగమవ్యాపారపాత్రంబునకొ
బహుమానింతురువారిఁదత్సమయతాపశ్రాంతిశాంత్యర్థమై. 32
- ఆ. పగలువిస్తరించిమిగులవేడిమినూపు, తపనుఁజొరకచాయతరులనీఁగెఁ
బరమసాధ్వీయయ్యుభర్తవెన్నాడెనే, తగనిశిక్షనేయఁదగదు పతికి. 33
- తే. నూర్చుఁడునిజప్రతాపంబునూపనూర్య, కాంతములురేగినిప్పులుగ్రక్కఁదొడఁగె
నినుఁడుకోపింపఁ బరివారిమినుమడించి, కడిమినూపుటధరణినిక్కంబకాదె. 34

- సీ. యంత్రధారాగృహభ్యంతరాశములందు, పరవర్ణినీపయోధరములందుఁ
గమనీయగోష్ఠనీకాయమానములందు, ఘనసారకదళికావనములందు
బహుపాదపాదపప్రబలవాటికలందుఁ, గాసారలీరనైకతములందు
మల్లీమతల్లికావల్లిగృహములందు, నికటపానీయశాలికలయందుఁ
- ఆ. బరువమగుపండువెన్నెలబయలులందుఁ, దరళితమృతాశతాలవృంతములయందుఁ
గేవలాసక్తులగుచుభోగింపమరిగి, పాయరామండువేసవిఁబతులుసతులు. 35
- తే. అటవభంబునడంబయ్యెనంబుదంబు, పశ్చినుంబుననింద్రచాపంబుదోఁచె
నొలసితూగుపుగాడుపులుత్తరమున, నవనవతటిల్లతావితానంబుబెరసె. 36
- సీ. తపముపెంపునఘోరతమమైదిశలఁబ్రాకి, జలజబాంధవుఁగప్పుకార్వరంబొ
కేకినీవృత్తభంగికేఁగూర్చుమెఱపులకొ, గరదీపికలఁజేరుకజ్జలంబొ
పర్జన్యశరణంబుప్రాపించిగఱులతోఁ, జనలఁగుమ్మరశిలోచ్చయచయంబొ
ధరణీధరములేర్చుదవహవ్యవహమున, వెడలుధూమస్తోమవిస్తరంబొ
- గీ. యోగశయ్యాభిముఖముగానొలయఁజూచి, శ్రీమహావిష్ణుపదముఁగైసేయుటకును
వెడలునిద్రావధూటిమైవిలసనంబొ, నాఁగవభముననడరెఁగునాఘనంబు. 37
- క. తళతళమెఱసెఁ మేఘము, పెళపెళనుఱిమెఁనభంబుబీటలువాఱం
బలవలగురిసెఁవర్షము, జలజలనిలనింద్రగోపజాలమురాలెన్, 38
- తే. తపమునకువిఘ్నకరియంచుఁదలపడెదర్కుఁ, డొలయువర్షావధూటిపయోధరముల
వేయికరములనింపెనవ్వేడబమున, నపుడశాంతిఁచెనతనిమహాతపంబు. 39
- ఉ. నించెఁదళతళద్రుచులుమీఱిమెఱంగులమొత్తమల్ విడం
బించెదిగంతరాశములభీతికృదూర్జితగర్జితధ్వనుల్
నించెఘవాఘునంబుధరణీవరణంబునభూరివారిన
ర్తించె మయూరవారము పరిస్ఫుటబర్హసమర్హణార్హమై. 40
- శా. అన్యాయంబున హెచ్చిగ్రీష్మఋతురాజశ్రాంతముకొభోజనో
దన్యాతాపమునేర్పరింపఁగనిక్రోధస్ఫూర్తిగర్జిల్లిప
ర్జన్యం దభ్రరథస్థితికొమణిగణచ్ఛాయల్ దలిర్పకొమహా
జన్యస్థేమమునూపెనోయన శరాసారంబు పర్వెకొఁడిన్. 41
- ఎ. వెండియుం బుటపాకభాస్వరకార్తస్వరలతావితానంబులతెఱంగునం దుఱంగలించు
మెఱుంగులమొత్తంబులును, మెఱుంగులమొత్తమ్ములతోడ నువాత్తమ్ములై మందర
మంథానమధనపరిక్షుబ్ధదుగ్ధజలనిధినిర్ఘోషంబులవిధంబున నూర్జితంబు లగుగర్జితం
బులును, గర్జితంబుతోడం బర్జిన్మాగ్జితంబులై దశముఖసంగ్రామసమయసమ్మోహన
సముద్దామరామకరలాఘవవినిర్గతశరాసారంబులకరణి ఘోరంబు లగుధారాశధారా
ధిరధారాసారంబులును, ధారాసారంబుల ధరాపరాగంబులు దుర్దమంబు లగుకర్దమం

బులై నకొలంచి నిలువక జాలువాటి కాలువలై నిలుక లీక తెప్పదెరలం బొరలుజలప్ర
వాహంబులును, జలప్రవాహంబులతరణంబులకుఁ గరణంబులులేక యిరుగడలం బడ
లుపడి పడిగాఁపులై యున్నయధ్వన్యులును, నధ్వన్యు లగుపతులయోగక్షేమసమన్వే
షణంబు లగుభోషణంబుల ముఖరంబు లగుముఖంబుల విన్నదంబం బొలయ నిట్టూర్పు
నిగుడ్చుచుఁ దదాగమనంబున కెదురుసూచుకుటుంబినులును, గుటుంబినులధారణంబు
లకుం గారణంబు లయినకృషివ్యాపారంబుల నపారంబులను హాళహళికలగజెలంగు
ప్రబలహాలికులును, హాలికులపరిశ్రమంబులం బ్రశస్యంబు లగుసస్యంబుల నుదారంబు
లగుకేదారంబులును, కేదారంబులసమృద్ధి నభివృద్ధిం గాంచువరగ్రామంబుల శుభసన్ని
వేశంబు లగుదేశంబులుం గలిగి వర్షాగమంబు సుగమంబై ప్రవర్తిల్లువసరంబున. 42

4. వచ్చెన్ శరదాగమమొగి, విచ్చెన్ స్నేత్రంబుజములు విష్ణుఁడు ధరపై
హెచ్చెన్ గాన వనంబులు, మెచ్చెన్ బశువిసర మెసంగి మెసవుకసవులన్. 43

5. కొలఁకులుదేఱుఁ బద్మినులకుంగను వేఁదుఱుదీఱు మేఘముల్
వలఁకులఁజేఱుదొంకలను వంకలఁబంకమలాఱు భేకికా
హాళహళికంబులూరెఁ గలహంసరుతమ్ములుమీఱుఁ గేకినుల్
వెలవెలఁబూఱు సస్యము నవీనరుచిం దనరాఁచె నత్తఱిన్. 44

6. అరయవితీర్ణి చే ఘనత నంది పయోదము భూరిఘోషవి
స్తరత సపంకజీవన మొసంగె జనంబులకేటిధర్మము
ర్వరనిఁకవారికల్పషము వాఁపెదనంచు రహించెనోయనన్
శరదృతువొప్పెనొ హృదయసమ్మద నిర్మలవారిపూరమై. 45

7. ఇత్తెఱంగునం దుఱంగలించి శరద్వాసరంబు భాసురం బగుటయు నారదమహాముని
వాక్యంబులం బుట్టినయాగ్రహవేశంబున దేశంబులయోగక్షేమంబులఁ దేరంబనిచిన
చారు లాదుష్యంతునకుం బొడనూపి జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా మ్రొక్కిమహారాజ
శిఖానుజీ! దేవరయానతీ నలుదెసల యోగక్షేమంబు లరసివచ్చితి మ్మహామునివాక్యంబుల
నృతంబగునే కరి కిరి తరక్షుహర్యక్షప్రముఖంబు లగుసత్త్వంబుల గిరితరంగిణీతటో
ద్దేశంబులు దుష్ప్రవేశంబు లై యున్నయవి నయాచరణపరిణతసత్త్వవితరణంబున
నార్తులకు శరణంబ వగుము. 46

8. లలదురు కాశచామరవిలాసముపాండురపంకశాతప
త్రులసనముంబొనర్చుచు శరద్రమణీమణితోడునీడగా
వెలువడివెంటనంటి యటవీతటవీధుల సత్వకోటులన్
నెలకొననీకత్రుంపఁ దగునీలకుమార కుమారవిక్రమా. 47

9. అనిచారులువినిపించిన, వినివారలఁగనిహసించి విభుఁ డిట్లనియెన్
ఘనధాటిన్ వనవాటిన్, గొనగోటన్ సత్వకోటిఁ గ్రుమ్మెద నెమ్మిన్. 48

- క. రాఁబనుపుఁడు పార్వతికులఁ, దేఁబనుపుఁడు తెఱఁగుపటిచితేరిటసఱువం
గాఁబనుపుడుజయభేరికొ, వేఁబనుపుఁడు కర్తకరుల వేగిరపఱుపన్. 49
- వ. అని యివ్వధఁబున. 50
- క. ఆఖేటమునకుఢాత్రీ, లేఖర్న భుఁడనుమతింప లేలెండనుచున్
జ్ఞాఖించుచుఁబడవాళుల, లాఖవమునఁబనిచిరగ్గలంబుగఁ జారున్. 51
- వ. తదవసరంబున. 52
- మహాస్రగ్ధర. మృగయాప్రస్థానభేరికొ మిగులఁజఱచినకొ మీరుఘోషంబుపేర్చికొ
గగనంబున్ భూతలంబున్ గడగడవడఁకెన్ గంధులింకెన్దలంకెన్
దిగిభశ్రేవ్రంబు లెల్లం దిరదిరదిగెన్ దేవయానోత్తమంబుల్
నగముల్ ఘూర్జిలె నానానగచరవరముల్ నల్లెసల్ప్రాకె భీతిన్. 53
- వ. మఱియు నజ్జనపతి మజ్జనంబొచరించి చీనాంబరాభరణమాల్యాంగరాగంబుల నలంకృ
తుండై కాల్యకరణీయంబులు దీర్చి యగ్నిసమారాధనంబు నడపి గోభూహిరణ్యాది
దానంబుల బ్రహ్మణులం దనిపి భక్ష్యభోజ్యంబులం దృప్తుండై తనుత్రాణశిరస్త్రిణం
బులు దాల్చి సన్నద్ధుండై భూసురాశీర్వచనపూర్వకంబుగా శుద్ధాంతంబు వెలువడి
కక్ష్యంతరంబులు గడచి యేనుంగుమొగసాలకుఁ జేరంజనునవసరంబున. 54
- సీ. మెఱుఁగువజ్రములఁ బన్నినకమ్ములనుసుగాఁ, గలకలఞ్జాతచక్రములతోడఁ
బచ్చరామొసలివాపవడంపునొగలపై, నొఱపైనజలపోతయుగముతోడఁ
బసిఁడిచట్టపులోవ పర్తరాగముల చ,ప్పరము చెక్కడపుఁగంబములతోడఁ
నీలంపుటిరుసు టందికనమర్పఁ దలిర్చు, కెంపురామలుపుఁ డెక్కింబుతోడఁ
తే. గొసలజగజంపుముత్యాలగొడుగుతోడ, నిగనిగత్పుష్పరాగఘంటికలతోడఁ
జతురవల్లనవల్లవశ్వములతోడ, సారమగు తేరుసారథి చేరఁదెచ్చె. 55
- వ. ఇవ్వధంబున సారథి తేరాయితంబు సేసి తెచ్చిన. 56
- చ. వలగొని మ్రొక్కుచుం జతురవైఖరి నారథతల్లజంబుపై
నెలకొని రా ధరాపతికి నెయ్య మెలర్పనివాళులిచ్చుచున్
జెలువము మీఱఁగ్రొవ్విరుల సేసలుచల్లిరి భామినుల్ నిర
ర్గళజయభేరికాపటహాకాహళముల్ మొరయం బొరింబొరిన్. 57
- వ. ఇట్లు మదద్విరదరథతురగపైనికనికరదుర్గం బగురాజమార్గంబున మందగమనంబునం
బురందరవిభవంబునం జనిచని పురంబు నిర్గమించి. 58
- చ. పరిఘభునుండికాముసలపట్టిసకుంతకుతారశూలము
ద్గరకరవాలతోమరగదాశరచాపకతాగధారులై
పరిగొని యగ్రభాగమునఁ బార్వతికుల్ నడనకొ మహీతలే
శ్వరుఁడు రథస్థుఁడై కుసుమశాలివనాలి వయాళి వెల్వడెన్. 59

చ. ఇట్లుఘోరఁబులగు కాంతారంబులు ప్రవేశించి యప్పుడమిఁజేడు వీరభటులం
బురికొల్పిన. 60

సీ. ఘుర్గురధ్వనులఁ దార్కొనువరాహంబులఁ, గడిఁదిబల్లెములతోఁ బొడిచిపొడిచి
కినిసి గోండ్రిలుచుఁ బైకొనుపంచనఖములఁ, బారుటీఁతెల డిందుపఱచిపఱచి
కనికాండ్లుపొడిచి మార్కొనుసైరిభంబుల, ముసలముద్గరముల మోఁదిమోఁది
ఘుల్లరంచు నెదుర్చుకంఠీరవంబులఁ, జంద్రహాసంబులఁ జదిపి చదిపి

తే. గిరులచరులను దరులను దరులఝురుల, దొరలబొరలుచుఁ జెరలాడుకరులరురులఁ
గెరలిమరలినఁ చెరలినఁ దరలనీక, వెఱుఁగులు పేది పొడిచిరి వీరభటులు. 61

శా. ఆరాజన్యఁ డుదగ్రుఁడై పొదివి సింహవ్యాఘ్ర భల్లూకభూ
దారక్షాదికదృష్టసత్త్వసతతోత్థానంబు చాపస్ఫుర
న్నారాచప్రముఖాంబకంబులజడికొ మాయించుచుకొ గ్రుక్కునకొ
ఘోరారణ్య పదాశ్రమంబులఁ బరితోభంబు మాన్చెకొ గృపన్. 62

ష. ఇవ్విధంబునం బుణ్యనదీకూలంబులను గులకుధరపరిసరంబులను బావనాశ్రమనికటం
బులను బరిభ్రమించుక్రూరసత్త్వంబుల ననర్గళప్రకారపరిణత శరాసారంబులఁ బడలు
పడంజేయుచు. 63

క. ఘనపదములననపదములఁ, జనిముదములరారదుష్టసత్త్వప్రతతికొ
మునిపదముల జనపదముల, ననుపదమును గెడల నృపతి యఱిముఱినఱకెన్. 64

ఉ. ఈరముచెంత మేయునొకయేణము నేసినఁజూచి తత్ప్రియ
స్త్రీరహిఁ బాసి వల్లభునిసేమచుఁ గోరుచునడ్డ మయ్యెఁ ద
ద్దారుణహృద్వ్యధం దెలిసితానడరించుశరంబు క్రమ్మఱకొ
మారటతూపునకొ దునిమె మానవభర్త దయాసమగ్రుఁడై. 65

క. గవయింగవయీడైతమిఁ, గవయింగవయంబుమీఁద గవగవగవియం
గవియించిన జాగిలములఁ, గవియంగానీఁడు భర్త కరుణాన్వితుఁడై. 66

క. కదలీదళములనీడం, గదలియఁ గదళంబు నిదురఁగైకొనఁ బొదువం
గదలెడుజాలరులంగని, కదలంగానీఁడుభర్త కనికరమొలయకొ. 67

క. పున్నాగంబుల వలగొని, పున్నాగము విఱువఘణులు బుసబుసలాడకొ
బున్నాగమళుకనానృప, పున్నాగముచూచిచూచి పొరిఁబొరి నవ్వుకొ. 68

ష. ఇవ్విధంబున నమ్మహీకాంతుండు హేమంతశిశిరవాసరంబుల మృగయావినోదంబులం
దవిలి వర్తిల్లునవసరంబున. 69

ఉ. మావుల నేలునున్నెదొర మందసమీరునిసంగడంబు నె
త్తావులతావు తామరలతంపరజాజి తొలంగుఁ బావలేఁ

దీపమిటారిజన్వనపుదీమపికాశులమెట్టపంటఁ గ్రొం
బూవిలుకానిసాహిణపుఁబ్రోపరి యామని వచ్చెన త్తటిన్.

70

సీ. తొలుదొల్లఁ బండుటాకులు రాలినలెత్తి, యొండుచెండిరువుల నొఱపుమీఱఁ
బదపడితలిరుజొంపములఁ దుంపెసలాడి, పసరుమొగ్గలతీవి నెసకమెసఁగె
వెనువెంటముకుళముల్ విప్పువాఱఁ దనర్చి, విరులతండములతో విజ్జనీఁగె
వోడ్తోడ నెత్తావిదొరయుపుప్పొడిరేచి, కమ్మఁ దేనియసోనఁ గడలుకొలిపెఁ

తే. బ్రకటశుకపికశారీమధుకరనికర, సుకరకురవకమరువకాశోకకులక
తిలకసహకారముఖధరిత్రీరుహళి, హాలిఁ బాలించునవవసంతాగమమున.

71

లయగ్రాహి.—

అందములఁజిందుకురువిందములచందమునఁ గెందశుకులందివిరికందోవలవిందై
సందుగలయందోడువుక్రొందలిరులందనరు పెందరులఁ జెందిచెలువొందువిరులందాన్
గందళదమందమకరందరసమందికొనిముందుతమసుందరులకుందనుపుచుందా
రుందనిసిడెందమలరందివమునంది మొరయందగుమిళిందములబృందములక్రందుల్.

72

ఉ. గుమ్మనుకమ్మతెమ్మెరలకుందులకించి వసంతవేళలన్
గొమ్ములుకాననాంతరనికుంజములన్ జెలువారనొంటిమైఁ
బమ్మినరక్తిచే నెనయుపల్లనకోటులదూర నేలకో
కొమ్మనికూడి క్రొవ్వలపుఁ గూర్చెబళీసుమనస్సమూహముల్.

73

ఉ. ప్రీతిఁదలిచ్చె మాధవుఁడు పెంపెసలారెడువేళభూమిరు
జ్ఞాతులకెల్ల నందు నొకజాతిరహింపక యున్కిఁజూచి త
జ్జాతిరహింపనిద్దురమిషంబునఁ గన్గొనఁడయ్యెమాధవుం
డాతెఱఁగట్లగున్ భువిననాశ్రితులం గణుతింతురెన్మపుల్.

74

వ. ఆసమయంబున.

75

ఉ. మోదమొనర్చె బుసొండులముగ్ధులపై నొఱపైనమొగ్గులన్
గేదఁగిఘాలఁటెక్కిములఁ గెందలిరాకులతోరణంబులన్
బ్రోదివహించుపక్వఫలపుంజములన్ శుకకోకిలాళిస
న్నాదములన్ని కుంజభవవంబులనీలనృపాలనూతికిన్.

76

వ. ఇట్లు వసంతసమయసముచితకిసలయసుమవిసరసరసరసాలప్రముఖసాలరుచిరంబులగు
నుద్యానంబులం జూచుచుం జనునమ్మహారధునిరథవేగంబునకుఁ గాక నీరువట్టునం
బీటువోయి పైనికులంతనంత నిలిచినం జనిచని.

77

మ. అటఁగాంచెన్ నరలోకవర్యుఁడు సమగ్రాశ్చర్యుడైచాలినీ
తటభూమింబనసానసామ్రసరళద్రక్షామ్లికాశాల్కలీ

వటనారంగలవంగలుంగలవలీవాళాదిశాఖిచ్చటా

రటదున్న తవిహంగచంగయుగళభ్రాజ న్నహోద్యాచమున్.

78

వ. ఇ ట్లనతిదూరప ర్తి యగునయ్యద్యానంబుఁ గనుఁగొని హృదయానందపోషంబు లగు

నందలివిశేషంబులకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు నూతునితో ని ట్లనియె.

79

క. ఆనందనవనముంబలె, నానందనమాచరించు నశ్రాంతంబున్

దైనందినఫలకుసుమ, శ్రీనొందిన యివ్వనంబు చిత్తంబునకున్.

80

సీ. ఘనసారఘనసారకదళికామోదంబు, నాసావుటప్రీతనంబొనర్చు

ఫలపూరఫలపూరమిళదామ్రజగలంబు, రూఢిమైరసనకు రుచులు గొలుపుఁ

గలకంతకలకంతకాకలీకలనంబు, శ్రవణరంధ్రములరంజనమొనర్చు

వనజాతవనజాతఘనచాకచక్యంబు, నయనాబ్జములకు నానందమొసఁగు

తే. సవిధవివిధాగమక్రమస్రంసదంస, లసుమరసమగ్నమాలినీలదభంగ

భంగశీకరనికరార్ద్రపవనడింభ, మవయవములకు నల్లాసమావహించు.

81

క. జ్ఞానేంద్రియపంచకమున, కానందమొనర్చుచున్న యదియట్లగుటన్

మానీశ్వరుఁడొక్కరుఁడి, క్కాననమాశ్రమముగాఁగ నైకొనఁబోలున్

82

సీ. తాపసార్భకకరప్రాపితాహారంబు, రుచిచూచుగండభేరుండచ యము

గండభేరుండముల్ కండూయవముచేయ, జతగూడి కీడించుశరభవితతి

శరభచంగముల విస్ఫురదూరువులమేలు, లూని నిద్రించుపంచాననములు

పంచాననములతోఁ బరిచయంబులుచేసి, భయమేదివిహరించుభద్రకరులు

తే. భద్రకరికరశీకరప్రబలసేక, సరళకర్పూరకదళికాతరులనీడఁ

బొరలుకూర్జాలములమీఁద నొరయు నెలుక, లద్భుతక్రమమైన యాయాశ్రమమున.

సీ. వేదాంతవాగర్థవివరణంబొకచోట, నొకచోటనృత్యన్నయూరనివహ

మధ్వరక్రమసముద్యమఘోషమొకయోర, నొకయోర మత్తాళినికరగీత

మభ్యాగతబ్రాహ్మణార్చనం బొకక్రేవ, నొకక్రేవఁ బారావతేకలరావ

మతిఘోరనియనుసంయమియూధ మొకపజ్జ, నొకపజ్జ శారికాధికవిలాస

తే. మఖిలతంత్రస్వతంత్ర సంఖ్యావదగ్ర, గణ్యపుణ్యకథాసుధాకలనమొకట

నొకటనవకుంజ పంజరశుకమృమాక్తి, శాంతశృంగారముల వేడ్కసలుపునిందు.

84

క. ఈయాశ్రమతిలకమునకు, నేయాశ్రమ మైన ధరణినీడనఁదగునే

పాయకతపమియెడనస, హేయండ్డై సేయుచున్న యతఁడెవ్వరొక్కో.

85

క. ఆమునిసుత్రామునినభి, రామునిసేవింపవలయు రాజల్లతికా

ధామమ్మనఁజేమమ్మన, సేమమ్మననిలుముహూరులు సేదలుదేరన్.

86

క. అనుచుంజనుచున్ జనుచున్, మునిచంగ్రునిఁ జూడఁ గోరిముదమెదనొదవన్

దిననాథతేజుఁడగున, జ్ఞననాథుఁడు తేరుడిగ్గిసత్వరుఁడగుచున్.

87

వ. ఇవిధంబువ నన్నరపతి గ్రంథావతరణంబుచేసి విశాలరమణీయం బగులతామండపంబున
రథంబు నిలుపునట్లుగా సారథిం బనిచి సవినయంబుగా నాశ్రమాభిముఖుండై నడచె
ననవిని కుతూహలాయత్తచిత్తుండై జనమేజయుండు తరువాతచరితంబడుగుటయు. 88

చ. సనక సందనాదిమునిసన్నతపాన! రమావినోద! కాం

చనమయవాస! శత్రుజనశాసన! దాసనమస్క్రియాప్రియా!

వసరుమానేత్ర! పత్రగధపత్ర! పవిత్రచరిత్ర! సామగా

యనఘనశేషశైలనిలయా! వలయాదివిశేషభూషణా.

89

పంచచామరము, పురాణభోగిభోగభాగ! పుణ్యగణ్యనర్తనా!

విరించిసంచితప్రపంచవిశ్రుతాత్మకీర్తనా!

స్తరాతిసుందరాంగ! సత్తమస్తమోవికర్తనా!

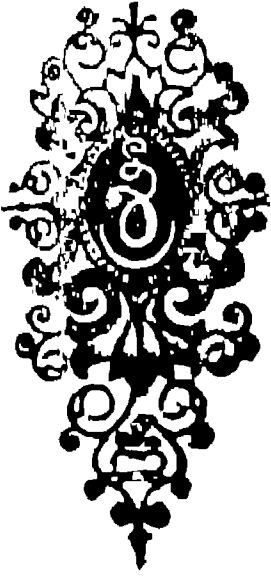
చిరన్బురద్విశేషశేష! శేషశైలవర్తనా.

90

గద్య. ఇది శ్రీమత్కౌసల్యానందన ప్రసాదసమాసాదితకవితావిచిత్రమైత్రేయసగోత్ర
శృసింహగురుపుత్ర కృష్ణకవిప్రణీతం బైనశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధం
మునం దిప్తదేవతాప్రార్థనంబును, గృతిపతిగుణకథనంబును, గ్రంథావతరణంబును,
దుష్యంతనారదసంవాదంబును, ఋతువర్ణనంబును, దుష్యంతమృగయావినోదనం
బును మొదలగు విశేషంబులం గలిగిన ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

కర ! పరభీకర ! ర
త్నాకరగంభీర ! పండితవశీకర ! డ
ర్వీకరవరపర్యంక ! గు
ణాకరమణివలయ ! వేంకటాచలనిలయా.

1

వ. దేవా! వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దుష్యంతుం డయ్యాశ్రమంబుఁ
బ్రవేశించి యందలిమునికుమారులవలన నది కణ్వాశ్రమంబనియును నమ్మహాత్ముండు
తీర్థయాత్రాచరణంబునకు వెడలె ననియును విని విఫలమనోరథుం డయ్యును సాంగికం
బు లగుశుభనూచకంబుల నిరూపించుచు వధూజనసల్లాపంబు లాలించి యవ్వీశేషం
బన్వేషింపం దలంచి.

2

శా. ప్రాంచద్బాలరసాలమూలమున శుంభల్లీల నాసీనుఁడై
కాంచెఁబార్థివమాళి పూఁబొదలయిక్కం బక్వబింబాధరం
గించిత్కుంచితకుంతలక మణినిభాంగిక జక్రవాకస్తనిక
జంచద్భూయుగమధ్యనప్తమనిశాచంద్రాలికంబాలికన్.

3

తే. కాంచిమదనవికాసంబు గౌరవంబు, సాదరాలోకనముసంశయంబుమరులు
విస్తయంబునురాగంబువెఱుగుదోప, భావశబలాంతరంగుడై పార్థివుండు.

4

వ. ఇట్లు కనక్కనకరంభాసుభగంభావుకకదంబకదంబకమధ్యంబున ద్రాక్షగుళుచ్ఛరింఛో
ళికాసుధురమధురసామోదమేదురమధుకరనికరర్పుంకారసంకులం బగులవలీకాయమానం
బు చేరునం గుసుమితలతావలంబనంబునంగనరునవ్వనరుహముఖిం గాంచి యనన్య
కన్యాసామాన్యం బగునక్కన్యకామణిలావణ్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు.

5

క. శరణాగతభరణాతత, కరుణావరుణాలయండు కమనీయసుధా
కిరణాన్యవాయుమణియ, య్యరుణాధరఁ జూచి సందిహనుండగుచున్.

6

క. సురకన్యకయోవిద్యా, ధరకన్యకయోనిజంబు శర్కింపఁగఁ గి
న్నరకన్యకయోకాకి, న్నరకన్యకలందు నిట్టినలువుం గలదే.

7

పంచచామరము. జగానిగారవుకొ మెఱుంగుచాయలీనుమేనిడాల్
మిగుల్ మొగుల్ మఱుంగుఁబాసి మించుమించులకొ జిగి
చగుకొ సవంగభూతిచేతి దాతిరీతి మెచ్చుఁగూ
య్యునొంబునాలుఁ గంటిజూడ జూడఁ గంటి నొంటిమై.

8

ఉ. ఏమహిళావతఁసమున కేనవమన్తధమ్మార్తి కిట్టి క
న్యాయుణిగల్గెనో యతివరాశ్రమమంజులకుంజపుంజమి
క్కోమలియాటపట్టగుటకుం గతమెయ్యదియోనిసర్గలీ
లామధురంబు లీవెలఁదిలక్షణముల్ గణుతింప నర్హముల్.

9

ఉ. ఆడలామెఱుంగుఁదొడలాజిగిపొక్కిలియీనితంబ మా
కానలయారు నాబిగువుగబ్బిజగాచనుగుబ్బలాగళం
చానునఁగేలునాపెదవి యాకనుదోయిబెణంగులాకురుల్
గానజగంబునం గలువకంటి నొకర్తునుగంటి నియ్యెడన్.

10

మ. తెలిరుంబోఁడినితంబబింబవిలసద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
బలభిన్నీలము పోడి పూరిఁ గఱచుకొ బాధోధరశ్రేణివె
ల్వలఁ బాటుకొ గుముచై మదభ్రమరముల్ నెత్తమ్ములం జేరు నె
మ్ములపింఛమ్ములుజాఱునంధతమసంబుల్ బల్లుహల్దూఁడున్.

11

ఉ. ముందుపసిండితమ్మిబలు మొగ్గల మొగ్గర మావరించుమే
ల్పించెడువేల్పు గుబ్బలివజీరుని జీరు నధర్మకఠింపఁగాఁ
గ్రొందలిరాకుబాకుదొరకుం దొరకించు భవంబు చెల్లరే!
చందనగంధిచన్నఁగవ చంద్రుఁడొ యింద్రుఁడొ యాయుషేంద్రుఁడొ.

12

మ. స్ఫురదాపీనకటీర సైకతతటీసువ్యక్తనాభీసరో
వరమధ్యంబున రోమరాజి యనుతేవకొ బద్ధనాళాంకురో
త్కరముందోఁచివలీతరంగముల నూఁగంగుట్టలశ్రీపయో
ధరముల్ గ్రొవ్విరిలీలమోమకులచందంబమ్మరుల్ గైకొనున్.

13

తే. కంపురాఁబోడితలిరుఁబాయంపుగుణము, పచ్చిపవడంపునిగనిగల్ భాగనియతిఁ
గూర్చి యమృతంబు పదనిడి ఘటికచేసెఁ, గాక విధియింత యొచ్చునే కలికిమోవి.

సీ. కణకనూర్ధ్వాధరాంగవిధానమున ధాత, కరయంత్రణంబులఁ గ్రాగనోపు
నంతకంతకు నింతలైనగుబ్బలు విట్టి, వీఁగి పైఁ బడు నంచు డాఁగనోపు
జ్ఞానభారము ఘనస్తనభరం బని మొనఁ, ద్రోయమధ్యస్తమై తొలఁగనోపు
గురుకశ్రీత్రంబులఁ గూడినపరితాప, మెద కగ్గమైన వహింపనోపు

తే. నహహ ! సకలాంగగౌరవంబావహించుఁ, దరుణిమంబూర్జితంబైన తరుణివధ్య
మరయనరయంగ నతికృశంబయ్యె మనవి, కనుసరించిన మదిమానఁడ నెడుకరణి. 15

ఉ. కొమ్మమెటుంగుఁజన్నఁగవకోల్లలభిన్నములైనయాత్మకుం
భమ్మలఁజూచి యాచవిసాబంగుఁ దొడల్ దొడరన్ వగర్చుహ
స్తమ్మలఁ జూచి తన్నద్రుపదమ్ములు పుష్కరమాన వ్రాలునా
గమ్మలఁ బ్రోవబాలగజగామినియన్ బిరుదంబుఁ గైకొనెన్. 16

మ. ఒరపుంబూతపసిండివంటినునుమేనొయ్యారపున్ నుధ్యమున్
మెటుఁగుం జెక్కులుతే నెలూరుపలుకుల్ మించుల్ పిసాళించువా
తెఱ విన్నాణముఁ గుల్కుముద్దుమొగమున్ దీరైన ఫాలంబు బి
త్తరపుంజూడ్కి. నలుందగుబ్బకవ వింతల్ గూర్చుఁ దన్వంగికిన్. 17

వ. అని యివ్వధంబున. 18

ఉ. నీలనృపాలనూతిరమణీమణి సన్నక సన్నవేచి దృ
జ్జాలముబాలఫాలఫలకమ్ములఁ జెక్కులగుబ్బచన్నులన్
గీలుజడన్నడన్ దొడలఁగేల్గవ మైదలమైనయంచమన్
మేలిధనంబురాజునకు మెచ్చగ మ్రుచ్చిలినించె నెప్పుదిన్. 19

ఉ. బాలికమోముచందురునిపై మధురంబగుమోవిజుంటిపై
నోలిఘన స్తన స్తబకయుగ్మముపైనునుఁగేలుఁదమ్మిపై
హరిగపొలపాలికలనందము గుల్కుజవాద్దిపైమహీ
పాలునివీక్షణభ్రమరపక్తులు గంతులిడున్ జెలంతులన్. 20

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కన్యకావపురుపరిసరదామోదవ్యతికరంబు లగునీక్షణమధుకరంబుల
మరలింపఁ జాలక భూపాలతిలకుండు సంశయదోలాయత్తం బయ్యునుం జిత్తంబిగు
రొత్తం గొత్తమరులునం గెరలుచు నాత్మగతంబున. 21

క. చదురాడఁ బథ్యమనితోఁ, చదురాడనపత్యమనుచు సదమదమయ్యున్
మదిరానన వశమైనా, మదిరాననవశమెమరులుమరలుపనింకన్. 22

చ. అకటకటా ! మదీయహృదయంబనయంబునయంబటంచు నెం
చక మకలంక భావమునసంధిలు కణ్వమునీంద్రుపట్టిపైఁ
బ్రకటతరానురాగమునఁ బాయకయుండుట చిత్రమయ్యెఁ గౌ
తుకమున నిందువంశజులు దుష్టవిచేష్టితముల్ భజింతురే. 23

మ. అనిధాత్రీవిభుఁ డంతఁగొంతవడి చింతాక్రాంతుఁడై క్రమ్మఱం
దనచిత్తమ్మున నిశ్చయించె నిటులేఁ దర్కింపనింకేలక
ణ్వనిలోకమ్మున సూర్యరేతుఁడన విందుంగాదె యట్లొటనా
యనఘండిచేలి నెట్లుగాంచుఁగలదే యాకాశచిత్రంబిలన్. 24

వ. అదియునుంగాక.

25

ఉ. అంకిలిగాదునాదుహృదయంబుతమోరహితంబునూవెనీ
కుంకుమబొమ్మపైనురులుకొన్నవిధంబుఁ దలంచిచూచినన్
శంకిలనేటికీవెలఁదిత్తుత్రపరిగ్రహపాత్రయైతగున్
మంకుఁడనంబులేనిఘనమానసవర్తనముల్ ప్రమాణముల్.

26

వ. అని వెండియు బహుప్రకారంబులం దర్శించుచు నక్కిరిచిదవలగ్నయెడ లగ్నం
బగుట నుద్విగ్నంబై నిజాయత్తంబుగాక చిత్తం బక్కన్యకాశరససల్లాపసమాకర్ణన
కుతూహలంబునం బొదలం బొదలమాటునం బొంచి సమయంబుఁ బ్రతీక్షించునవస
రంబున నత్తెఱం గెఱుంగక యత్తన్వి యుద్యానసమన్వేషణంబు సేయుచు.

27

మ. తనయప్రేమవివర్ధమానసరళద్రాక్షాలవంగాదినూ
తనశాఖిప్రతీతితీక్ దడవి పాథస్నేకమున్జేయఁగా
ననసూయాదులఁ బంచిమున్నుతనకై యారాజవర్యుండుపాం
చినయోలంబునఁ గన్నెగన్నెరుపొదం జేరెన్యదృచ్ఛాగతిన్.

28

క. చేరువఁజేరిననారిం, గారవమునఁ జౌరవుండు గనుఁగొనుచుండెన్
సారసముఖియారసికుండు, తారసమైయన్నసన్న దలకొనకునికిన్.

29

వ. కుసుమఫలభరానమ్రకమ్రతరతరునికరమ్ముల నలుగెలంకులం గలయంజూచుచు.

30

సీ. సరసులఁగలఁచునంచలమించునడవడి, కడ్గడ్గునకుదోష మలవరించు
గన్నెమావులకొమల్ గముచుకోకిలముల, పరువంపుఁగలరవార్భటినడంచు
ఫలభంగమునసేయుకలికిచిల్కలనోటి, పరుసఁదనంబువాబలిమిమాన్పు
నుమరసమెల్లను జూచలాడెడుతేంట్ల, లలిబిత్తరపుఁజూడ్కి నిలువరించు

తే. యానమునఁబ్రాధిగాన విద్యలనిరుఁధి, పలుకులసొబంగు వాలుఁగన్నులబెడంగు
తనరఁదనరాకవనదేవతలుభజింప, నాత్మవనవాటిమెలఁగుచు నవ్వధూటి.

31

వ. వెండియు.

32

చ. జిలిబిలిఁకల్కలార్చుచుఖచిక్కునముక్కునఁ బక్వదాడిమీ
ఫలయుగళంబునొక్కునొకబాలశుకంబురకంబుఁ జూచివా
బలిమినదల్చుచున్విరులబంతి నెలంతుక దానినేసెను
త్తలమునఁదప్పిదారియదితాఁకెన్యపాలునిపెన్నురంబునన్.

33

క. దూరపుఁజూడ్కులనువ్విళు, లూరెడు నెడ విరులబంతి యురమునసోఁకన్
జారుముఖివైచెనదిగని, మారుఁడుధృతిఁ గరఁచెన్యపతి మతిఁదామఱచెన్.

34

తే. పొంచితానుంటయెఱుంగక పాలఁతివైచె, దవితెవిరిబంతి చిలుకకుఁదప్పితన్ను
విధికృతంబైనయట్టియవ్వేడబంబు, కనికనినిజంబుదెలియఁ డమ్మనుజవిభుఁడు.

35

తే. ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనువిధమునఁ, దామరులుకొన్నవాఁడయి తరుణిదన్ను

మరులుకొనిచేరవచ్చియన్లుననూన, కందుకంబున వైచెనకాఁదలంచి.

36

వ. మఱియును.

37

చ. పాలఁతుకదావపాచకము పూరుషుఁడాజ్య ఘటంబటన్నప్రాఁ

బలుకునిజంబుగామనుజపాలుఁడు క్రొవ్విరిచెందుసోఁకినన్

గులుకుమిటారిగబ్బిచనుగుబ్బనురమ్మనఁ గ్రుమ్మినట్లు మి

న్నలమిఁకొనుం బ్రమోదకృతహారవచారుముఖారవిందుఁడై.

38

వ. ఇవ్విధంబునం గందర్పగోచరుండై యనురూపంబు లగువీలాసచేష్టితంబులంబొరలి
యెట్టకేలకు నక్క శవశంబుదక్కి ధైర్యం బవలంబించి భూనాథుం డక్కందుకపాతం
బు నిమిత్తంబుగా నమ్మత్తకాశినియన్వయనామగోత్రంబులునుం దదభిప్రాయంబునుం
దెలియువాఁడై యిట్లనియె.

39

చ. కలుషవికర్తనంబయిన కణ్వమహామునిదర్శనంబువాం

భిలియిటరామనోరథము చేకుటడయ్యెఁ దపస్వితేమిసం

ధిలుగమనశ్రమంబుఁ గడతేర్చుట కిచ్చట విశ్రమించితీన్

గలికిమిటారి! యిట్లు ననుఁగందుకతాడితుఁ జేయఁబోలునే.

40

చ. దంతురదంతిదంతములతాఁకునకొర్చినపెన్నురంబుపూ

బంతినగల్చునీయతనుబాహుబలంబున కగ్గమైపరి

శ్రాంతుఁడనైతినిందుకులసంజనితుం డనుబొరవుండదు

వ్యంతుఁడగుంతలక్షతమసారమణీ! రమణీశిరోమణీ!

41

క. ఓచెలి! యేనతిథిసప, ర్యాచరణార్హుఁడ నటంచునాకస్తికమా

రాచదొరపలుకుపలుకుల, కాచిలుకలకొలిశియులుకు నలుకున్ బెలుకున్.

42

వ. ఇట్లాభూపాలుండు సాభిప్రాయంబుగాఁ బలుకుటయు లజ్జాభయపరాధీనరతయగు
నమ్ముగ్ధ మధురగంభీరగిలు లగునాకస్తికమహీపాలాలాపంబుల కులికిపడి చకితకురంగ
శాబంబుకరణిం గ్రేళ్లులుకుబేడిసమీలకరణిం బ్రేక్షణప్రభాజాలంబులు నలుగ
డలం గడలుకొనఁ గొండొక పరిభ్రమించి పయోధరమధ్యంబు వెడలు మెఱుంగుఁదీ
గియతెఱుంగునం బొదలమఱుంగు వెలువడి యన్నరనాథుం డాసీనుం డైయున్న
యన్నవసహకారభూరుహంబుచేరువకుం జని.

43

ఉ. కోరికలూరఁగన్గొనియెఁగుంకుమబొమ్మపసిండిచాయలం

గేరెడుమేనివాని శశిఁ గేరెడువక్త్రమువానివెన్నెలం

గేరెడునవ్వువానిహరిఁ గేరెడుమధ్యమువాని మన్మథుం

గేరెడురీతివానిరవిఁ గేరెడుతేజమువాని నవ్విభున్.

44

నీ. చిగురాకుజిగికాకునేయునంఘ్రిలవాని, రంభోరుగుంభోరురచనవాని

సురపొన్ననెరగొన్నసాబఁగుపొక్కిలివాని, దృగబోధ్యముగమధ్యమెగుచువాని

- మొగరాలనగఁజాలు నెగుబుజంబులవాని, బింబానుబింబాధరంబువాని
 నలతమ్మిచెలువమ్ముజెలువకన్నులవానిఁ, దొగవిందుబెగఁజొందు మొగమువాని
 తే. హోరగలకోరమీసలహోయలువాని, నొఱపు నెఱపెడువెడలుపుటురమువానిఁ
 జుక్కలను జుక్కలను నఖిన్నురణవానిఁ, గాంచిపులకితగాత్రియైకలువకంటి. 45
- వ. ఇట్లుదాటునం గదిసి యలసవలితంబులును ముహూర్తుకుశీకృతంబులును బ్రభానిర్ణి
 ద్రంబులును ప్రేమార్ద్రంబులును భావవ్యంజకంబులును హృదయరంజకంబులును
 నిమేషవిముఖంబులును క్షణక్షణాభిముఖంబులును లజ్జాలోలంబులును నగువీక్షణ
 జాలంబుల మదననుందరుం డగునారాజపురందరుం జూచి పంచశరసమాక్రాంతం
 బైననిజస్వాంతంబు భయవినయలజ్జాసంభ్రమసంభ్రాంతం బగుటయు. 46
- ఉ. బాలనృపాలుమ్రాలనిలువన్ ధృతిసాలకమేలిజాళువా
 చేలచెఱంగుజాఱనునుఁజెక్కు-సెమర్పఁగలోచనప్రభా
 జాలముక్తేళ్లువాఱఁగఁగుచద్వితయంబు చలింపఁజొమ్మచున్
 పోలుచుసారెకున్నరలిచూచుచుఁజేరెనికుంజగేహమున్. 47
- వ. ఇట్లు పేరెలుంగునం బెదరినమదనకలహంసకామినీకామనీయకంబున నన్యుత్తకాశిని
 తోరంబగు కరవీరంపుటిరం బోలమాసగొని. 48
- ఉ. పూచినకప్పురంపనఁటిబోదెమఱుంగునఁజేరిమున్నతా
 వైచినబంతిచేనతనివక్షముగందుటకాత్తవిన్ననై
 యాచెలిరాచతేచెలుపునందముచందముతోంగితోంగితాఁ
 జూచుఁదలంగు వెండియును జూచుఁదలంగుమెఱుంగుచాడ్పునన్. 49
- వ. ఇవిధంబునం జూచుచు నాత్మగతంబున. 50
- వీ. ఎవరశీతాంశుబింబప్రసన్నవసుధా, విలసనంబువహించువీనినగవు
 న్సురదంతరనురాగపూరస్ఫుటోద్ధార, గరిమంబుఁగనువీని కావిమోవి
 కాయకాంచనకుటస్కంధబంధురశౌఖి, కారూపములు వీనిఘనభుజములు
 నయనపద్మపలాశనానటన్తధుకర, నికరాంచితమువీనిచికిలి చూడ్కి
 తే. యహహ! విధుకులకలశవారాకరమున, నవయవస్ఫూర్తిమన్తూర్తినవతరించి
 బాలికామానహరుఁడైనపంచశరుఁడొ, కాక కేవలుఁడేయీగుణాకరుండు. 51
- ఉ. ఆనగుమోముమోము గదియందులకించుఁగదా యథాసుఖం
 బాననమోవిమోవి గదియందిలకించుఁగదా ప్రతిక్షణం
 బానునుమేనుమేను గదియంబులకించుఁగదా యహర్నిశం
 బీనరనాథునాథునిఁగ నేయరుణాధరనోఁచెనోమహిన్. 52
- ఉ. ఈసుమళోమలావయవుఁడీసుఖదర్శనుఁడీసువర్చసుం
 డీసులలాటుఁడీసులభుఁడీసుగుణాకరుఁడీసుధాధరుం

డీనుకపోలుఁడీనుముఖుఁడి త్తటినన్ను పరించు నేనినేఁ

జేసినపుణ్యమెవ్వరును జేయరువో యువతీవతంసముల్.

53

క. దీమై పెరచేపఁగన్పప, సోమునిముఖననరుహమునఁజూడ్కులతోడన్

నామదివలగొనిమరలదు, తామరసభవుండు దలఁచుతలఁపెట్టివోకో ?.

54

ఉ. క్రచ్చఱమద్దురుండయినకణ్వమహామునిదర్శనార్థమై

వచ్చిరివిష్టపత్రితయవాసులువారలలోననొక్కఁడున్

మెచ్చుఘటింపఁడిట్లు నవనీరజదృగ్యతమానమానపా

టచ్చరమార ! యీతనిబెడంగుతగుందగుమేలుమాయురే !.

55

తే. ఇతనిఁగూడనిసౌభాగ్యమేటిభాగ్య, మితనినుడువనినునుఁబల్కులేటిపల్కు

లితనికినిగాని మైచెల్వమేటిచెల్వ, మితని మెచ్చనిసద్గుణమేమిగుణము.

56

మ. అనుచుండెందనుగందలింపధృతిజవ్వాడంగమోహంబుపై

కొనసిగ్గుఱటలూఁగఁగ్రొవ్వలపుఁజూడ్కుల్మీఱవాంఛాఽతల్

ననలెత్తన్ నరనాథదర్శననవానందంబమందాకృతిన్

గనియమ్ముద్దులగుమ్మ మన్నభబలాత్కారస్థలన్మూరియె.

57

ఉ. తూఁకొనిముందరందలుముదుస్సహరాగభరంబుడంబునన్

జేకొని త్రస్తరిన్దిగుచు సిగ్గునముంగలికిన్ బిటించికిన్

బోకడరాకడల్ వశముపోవక మన్నధుఁడానవెట్టిన

ట్లాకలకంతినిల్చెనచలాకృతిఁ జిత్తరుబొమ్మకై వడిన్.

58

వ. ఇట్లు కొండొకతడవు నివ్వెఱపాటున నెద్దియుందోఁపక నిలిచి యంతంగొంత వివే

కించుకొని యుత్తరంబునకు మాటుపలుకక యవగణించి మరలుట కర్జంబుగావని

యూహించి యక్కంతాలలామంబు సంతాపవంతురితం బగునిజస్వాంతంబు

చిక్కంబట్టి పొదలమటుంగున నిలిచి మధురాక్షరంబుగా నిట్లనియె.

59

ఆ. సార్వభౌముఁడనుచుఁ జంద్రాన్వయోత్తముఁ, డనుచు మోహనాంగుఁడనుచుధీరుఁ

డనుచుశూరుఁడనుచు నభ్యాగతుల్వచ్చి, మిముగణింపవిందుమీలెఱంగు.

60

ఉ. భూరితరప్రతాపమున భూవలయంబున దుష్టసత్వసం

హారముసేయుచున్ గరుణనాశ్రమవాసులఁ బ్రోచికణ్వసే

వారతిమీరలింగులకువచ్చుట నామది నించిచూడభా

గీరధిపిచ్చుకుంటుపయికిం బ్రవహించుట సూన్యపాగ్రణీ!

61

ఉ. చేసితిమికవజ్ఞనృపసింహమ ! సైరణ నేతురేనిమీ

చేసినయాజ్ఞలోమెలఁగి చిత్తమురానడతున్ బ్రసన్నవీ

క్షాసుముఖంబుగాఁగదలి చయ్యనరాఁదగుఁ బర్ణశాలకున్

నాసఖు లేనుగూడి భవనంబున నిచ్చెద మర్ఘ్యపాద్యముల్.

62

ఉ. గాదిలి చిల్కపండుగొలుకందొరఁకొన్న తెఱంగెఱంగినా

చేదకుకొత్తుకొత్తవిరిచెందునగండఱ నేయ నేయమీ

మైతవులంగఁబోలునవమంజులవంజులకుంజపంజర

చ్చాదితులై భవాదృశులు చానలఁగానలలోనలంతురే.

63

ఆ. కాదుబుద్ధిక్యతము గానిమ్ము కఠినమ్ము, గాదువిరులబంతిమేదినీశ !

దీనికింతద్రవ్యితిరితగ నెట్లొకో, మిమ్ముఁజేసికొన్న మెలఁతసుఖము.

64

క. ఈవైఖరినావెలఁచుక, భావాకూతంబుగాఁగఁ బలుకంబలుకన్

భూవల్లభుఁడావేల్ల, దృఢోల్లసదతనుతాపభరపరవశుఁడై.

65

వ. ఇత్తన్వి దైవానుగ్రహంబున నాయెడ బద్ధానురాగ యయ్యెంగానోపు లజ్జాభయం

బులఁ గుఱంగట నిలువంజాలక మఱుంగునకుం జనునప్పుడు తరుకంటకనద్దంబగుచే

లంబు సడలించుకొను నెపంబున మరలి సాభిప్రాయంబుగాఁ జూచుచుం జనుటయు

క్షమాపణంబునెపంబున నాజ్ఞానువర్తినినై చరియింపంగలదాన నని యభిప్రాయ

నూచనం బొచరించుటయుఁ గలిగియున్నయది యట్లగుట నారదవాక్యంబు సమకూ

డెంగాకేమి మదభిప్రాయనూచనంబున నిక్కలికిం గరఁగించి మనోరథంబు సఫ

లంబుగా నెలకొనందగునని యమ్మహీకాంతుండు సాంత్యస్వరంబున నయ్యింతిత్తో

నిట్లనియె.

66

క. ఇవ్వలనవ్వలఁబువ్వల, క్రొవ్వలపులఁ బొదలిపొదలి కొన నేటికినీ

వెవ్వనిజవ్వనివివ్వని, దవ్వనివెఱచఱవ మెలఁగెదవు మేలు బభీ!.

67

క. వాలాయంబుగనీయెడ, నాలోలం బయ్యెహృదయ మలికులవేణీ!

హేలారతులంగఁగిట, నేలెదవోకాకమరునకెర సేసెదవో.

68

సీ. జలజాతీనీతను శ్రమవారిపూరమ్ము, పాద్యోదకమ్ముగాఁ బరిణమింతు

భద్రేభగమన ! నీప్రచుదాశ్రుకణజాల, మర్ఘ్యతోయమ్ముగా నవధరింతుఁ

గలికి ! నీకడగంటిగరువంపులేఁజూడుక్కు, లలరులసోనగా నందగింతు

నతివ ! నీయధరాధరామృతాస్వాదంబు, సరసంపువిందుగా సమ్మతింతు

గీ. బంధరచనాచమత్కారభరితసురత, మానితాయాసనిశ్శ్వాసమారుతమ్ము

హితజలార్ద్రానిలమ్ముకానిచ్చగింతుఁ, గనికరమ్మునబంగారు గనికరమ్ము.

69

సీ. పరుషవల్కులచీరపరిధాన మెట్లోచ్చె ? నీమేను నవనీతకోమలంబు

మృగలూనకుశశిఖామిశనమెట్లు సహించె ? నీయంఘ్రులభినవనీరజములు

బాలపాదపసేకసాత్ర మెట్లుసహించె ? నీకేలుపల్లవశ్రీకరంబు

ప్రసవచేణుక రాశిపవనమెట్లుభరించె ? నీమోముదర్పణనిర్మలంబు

గీ. శీతలజలావగాహమన్నేహతువర, కందమూలపలాశాదికదశనంబు

సేయుటకు నెట్లు దనరె ? శచీవిలాస, మెన్నదొరఁకొన్న నీచి న్నే యిపురుబోణి!.

70

మ. చతురంభోనిధిమధ్యభూవలయపూజ్యప్రాజ్యసామ్రాజ్యశా
శ్వతదివ్యావ్యయనస్యభవ్యముల నశ్రాంతంబు విశ్రాంతుడ౯
బతి౯గా నన్ను వరించియంచితమహాభాగ్యము౯ గైకొమ్మ ర
మృతివా! నామతివాంఛ౯ దీర్తువదిమేలాలించిలాలించవే. 71

తే. అనినరాగంబుసిగ్గుమోహాతిరేక, మాభిజాత్యంబు సమ్మోదమతిశయిల్ల౯
బొదలమాటున నెఱిసిటుపొదలమాటి, మాటికినిదొంగిచూచుచునుగునపలికె. 72

మ. గురుపత్ని రతు౯డానుధాకరు౯డుమీకూటస్థ౯డ౯నాబలీ!
సరసాగణ్యులుమీరుమీడిదికులాచారంబు పారంపరీ
పరిపాటి౯బలుక౯విడంబనముగా భావించితి౯మేలుమే
ల్గురుకన్యాపరిరంభణంబునకు సంకోచంబుమీకెట్లగున్! 73

తే. నట్టడవిలోనచన్నిట్టునట్టుపటిచి, గొట్టుమిట్టాడనేటికి౯బట్టభద్ర!
పుట్టునకుమున్నలేమకుబొట్టుగట్టి, చెట్టపట్టుటకొకరుండుపుట్టె౯జూవె. 74

శా. నాకున్నజ్ఞనకుండెఱుంగనివిధానంబెట్టుగావింపనా!
లోకుల్ మెచ్చరుమిమ్ముమానితనయాలోలాత్తకుండంచును
ల్లోకుండైతగుతాతకశ్యపు౯డుపచ్చు౯మెచ్చునిచ్చు౯నను౯
మీకున్నాకుసరోరుహాసను౯డు బల్కింగూర్చినట్లైనచోన్. 75

తే. అకట! గుడమిశ్రమగుపాయసాన్నమేని, నుడుకుజాతినరుచ్యమైయుండుటెట్లు!
తారతమ్యంబుభావించితరతమంపు, మేలు౯గైకొమ్మ కరుణనన్నెలుకొమ్ము. 76

వ. ఇవ్వధంబున.

తే. అధిపు౯డాలించియాలించి యభినుతింప, రమణి మందాక్షమందాక్షరంబుగా౯గ
మొలకపలుకులనమృతంబు౯జిలికిచిలికి, చకితచకితాంగయష్టియైసంభ్రమించి. 78

క. ఉత్తరముంబ్రత్యుత్తర, ముత్తమముగనిటులనడపియుత్తరమాపై
నెత్తకచెలిమరలెడదా, యత్తత౯జిత్తమునమెత్తనగుచు౯నగుచున్. 79

వ. అయ్యవసరంబున.

మ. కలకంఠీ! వరవర్ణినీ! మదవతీ! గంధేభకుంభస్తనీ!
జలజాక్షీ! వృదుభాషిణీ! శశిమఖీ! శాతోదరీ! సుందరీ!
యలివేణీ! రమణీమణీ! కలికి! తన్వంగీ! మనోహారిణీ!
లలనా! యెచ్చటనొంటినుంటివనిగోలంజేరిరాళీజనుల్. 81

వ. తదనంతరంబ.

ఉ. కించిదుపజ్జనాత్మ౯ బరికించితదాననచిహ్నముల్ విలో
కించితదీక్షణంబుపరికించితదంతరుగంతమున్విత 82

ర్కించితదంగయస్త్రిపులకించిరహించుటఁజూచిచూచిశం
కించిభయంబుగూరఁదిలకించి ప్రియంవదలేమకిట్లునున్.

83

ఉ. తోరములై నపూఁబొదలఁదూఱఁగనీసకలాంగకమ్ములై
ట్లొరిచెనమ్మ! భృంగములయుద్ధతినీవదనారవిందమే
తీరునవైఁచెనమ్మ! విరిదేనెలసోనలరొంపులెల్లనీ
వేరహిదాఁటితమ్మ! యిటులేకతమేకతమేతలోదరీ!

84

ఉ. నవ్వులు గావునీదువదనంబునవిన్నఁదనమ్మహేతుకం
బెవ్విధిసంభవించె! నిటులెవ్వరునీకహితమ్ముచేసి! లే
యొవ్వమిలేదు నావలననొక్కయెడకొమముబుజ్జగించినీ
వివ్వసవీధినివ్విటిల సేమికతంబు! నితంబినీమణీ!

85

వ. అనిన నక్కన్యారత్నంబు కొండొకభావించి కించిదంచితలజ్జాసజ్జితహృజ్జలజంబు గాఁ
బ్రియంవదతో నిట్లనియె.

86

ఆ. మేలుదెలిసికొంటివాళీశిరోమణి!, వింతలేనియావులింతగలదె
చెలియతెలియవినుముచిత్తదౌర్బల్యంబు, దీఱఁగలతెఱంగుఁదేఁటపఱుతు.

87

మ. లలనా! భూలలనావరుండొరుఁడు కేళాకూళికాచూళికా
కలనాపుష్కలపుష్కరప్రకరచంగద్భృంగచంగాంగనా
కలనాదామృతవీచికావలనజాగ్రచ్చిత్తచక్రాంగుఁడై
యలనాళీకశరుండునుంబలెఁ బ్రమోదాపాదియయ్యెకొరహిన్.

88

క. పేరనదువ్యంతుండఁట, కైరవబాంధనకులాగ్రగణ్యుండఁటక
ణ్వారాధనకుతుకమునిం, డారఁగవచ్చెనటయేతదాశ్రమమునకున్.

89

తే. అతనియెడనొక్కయపరాధమాచరించి, చింతియచునున్నదాననోచివురుఁబోడి!
చేతివిరిబంతిచూచాయఁజిలుకనేయఁ, దప్పియారాజువత్తుంబుదాఁకెనదియు

90

వ. అనినంబ్రియంవద భయంబొదవ నమ్మదవతిం జూచి.

91

మ. లలనా! మవ్వపుజవ్వనంబుతటిబాలత్వంబుతత్త్వంబుగా
నిలుపందాదృశుఁడీదృశక్రమముదానిందానిగర్హించినం
బుగాకుల్బలుగాకుసేయుదురు సెప్పంజెప్ప నిట్లొప్పముల్
దలపంబోలు నె? రాజరాజతఁడుమేలమైలె! హేలావతీ!

92

తే. తాతకశ్యపుఁడరుగుచుఁదరుణి! నీకు, నేమువినునంత దువ్యంతుఁడిటకువచ్చు
నర్హ్యమిమ్మనిబోధింపనతనిపెంపు, తెలియదఁటె? తల్లి! హేలావతీమతల్లి!

93

చ. అనుచుశకుంతలన్ మిగులనాడిప్రియంవదరాజుపాలికిన్
జనితగనర్హ్యపాద్యములసత్క్రియలం బ్రియమాచరించియి

ట్లనియెవసుంధరాధరశశాంక! విశంకటవృత్తిని త్తటిన్

గనుఁగొనఁగంటిమాశ్రమనికాయశుభాయకున్నిఁగన్నులన్.

94

తే. పాలవంటికులంబునఁబరఁగుసోముఁ, డమ్మహామహుసంప్రదాయమునఁగీర్తి

నెసకమెసఁగెడునాదిగర్భేశ్వరుండ, వతిథివై తివిపావనమయ్యెవనము.

95

వ. అని బహుప్రకారంబుల నభినందించి మఱియు నిట్లనియె.

96

ఉ. ఇంతి యదల్పఁగా బెదర కిట్టటుగ్రుమ్మరు చిల్కమీఁదఁబూ

బంతితటావ వైవ గుఱి వాసియయారె! దయారసార్ద్ర! దు

ష్కంతమహీప! నిందవితె శాంతిమెయిం గరుణింపుమయ్య! య

శ్రాంతమహాపరాధములు సైవభవాదృశు లర్హు లిమ్మహిన్.

97

వ. అని యివ్విధంబున తుమాపణంబు లగునాక్యంబులం దన్నుఁ బ్రార్థించునక్కన్యాసహ

చరిం జూచి యజ్ఞానకృతం బగునిక్కార్థ్యం బనార్థ్యంబని కోపింప నంతవెడంగులమె

యది యట్లుండని మ్మిక్కాశ్యపులూర్ధ్వరేతులగుట జగత్రప్సిద్ధంబైయుండ నివ్వనం

బున నీజవ్వని నివ్వటిలం బనియేమి! యిక్కామినివృత్తాంతంబంతయు వినవలతుం జెప్పు

మనిన నమ్మహారాజుతోఁ బ్రియంవద యిట్లనియె.

98

నీ. అలగాధినుతుఁడాగ్రహ గ్రహవిష్టుఁడై, యావసిష్ఠులగెల్వ నలవిగాక

సరవిబాహుజబాహుజవముగర్హించుచు, బ్రహ్మరిభావంబుఁ బడయఁ గోరి

హిమవదు త్తరతటాశ్రమసీమ నివసించి, దృఢతరనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడగుచుఁ

దపమాచరింపఁ దద్దారుణానలశిఖల్, కడుకొనినభమెల్లఁ గలయఁబ్రాఁక

గీ. దివిజసంగంబు భయమునదేవవిభుని, మఱువుసొచ్చిన నమ్మహామహుఁడు దాని

విఘ్నమునకునుపాయంబు వెదకిమేన, కాహ్వయముఁ దాల్చినచ్చరనామతించి.

99

శా. విశ్వామిత్రతపఃప్రభావకలనావిరూఢతఘోరాగ్నిచే

విశ్వంబెల్లఁ దలంకుచున్నయదినీవిన్నాణముం జూపుచున్

విశ్వాసంబాలయించి యమ్మునితపోవిఘ్నంబు గావించుమీ

శశ్వత్కిర్తివహింతు వీపుధరనాచంద్రార్కముం గోమలీ.

100

చ. అనివిని మేనవిన్ననయి యారసి యారసికావతంసుతోఁ

గనుకనిఁబల్కె గోపనుఁడు గాధిజుఁ డాధిజనింపఁజేసెడిన్

గనివిని మీరుపంపఁ జనఁగావలెఁ గావలె సత్సహాయముం

బనుపనగున్ సమీరణకుమారుని మారుని నమ్మధున్ విధున్.

101

వ. అనినఁ బ్రీతుండై పురుహూతుం డిట్లనియె.

102

క. కంతుం బంతున్ రజనీ, కాంతుం బంతుం బ్రమోదకరు గంధవతీ

కాంతుంబంతున్ మ్రాల వ, సంతుంబంతున్లతాంగి! చనుమని పనిచెన్.

103

తే. అట్లులాలించి పనుపనయ్యలరుఁబోడి, యెడలితెళుకున మురిపంపునడబెళుకున

- గ్రొమ్మెఱుఁగులీలరాయంచకొదమభాతి, వెడలెఁదెఱుగంటివేలుపుఁ గడిఁదిప్రోలు. 104
- వ. అట్లు వెలువడి శీఘ్రమనంబున. 105
- సీ. సురసరిత్పరిసరస్ఫురదురస్సరపుర, స్సరదురు త్తరమరు త్తరువరంబు
దినదిన స్తనితనిస్వనకనన్తునిమనగి, పనితనూతనఘనాఘనఘనంబు
కలభలిట్కులచలచ్చలదలఘలదల, ద్దలమిల జలజల జల జలంబు
ప్రవణవజ్జవనవత్పవనవన్నవనన, శ్రవణవత్స్వపనవిష్ణవపదంబు
- తే. గజగయగండభేరుండఖడ్గచమర, శరభశార్దూలశంబరశల్యవృకవ
రాహసింహవలీముఖప్రముఖదుష్ట, సత్వముఖరంబుఁ గనియొఁ దుషారనగము. 106
- వ. కాంచి విస్తయావేశంబునం దదు త్తరతటంబునం బ్రవేశించి. 107
- క. అందుంగలల కందువలకుఁ, గందళితంబగుచు హృదయకమలం బలరన్
సుందరిమునిమందిరమగు, చుందిరమగు నాశ్రమంబు జొరఁ జొర నెదుటన్. 108
- సీ. తపముపెంపునఁ దోచు దహనకీలములతో, జటిలంబులగుపల్లజడలవాని
భసితాంగరాగసంపదలసాంపదలింపఁ, దగువలీవలితగాత్రంబువాని
మైఁబుట్టుపుట్టకోమలచీరులెగఁబ్రాకి, మార్పనేర్పడనిలోమములవాని
వ్యాఘ్రజనోత్తరీయముమేలిచాయగా, బలుమొగంబునఁ చొట్టుపఱుచుచానిఁ
- తే. గందమూలాది కాశనకాయశోష, ణోద్యదష్టాంగ సంగతయోగభాగ
పావనబ్రహ్మఋషి భావభావనాప్ర, తీతదీక్షావిధేయు గాధేయుఁగాంచె. 109
- వ. ఇతైఱంగున నతిఘోరతపశ్చరణపరిణతదీక్షాలక్ష్మీతచరిత్రం డగువిశ్వామిత్రుం గాంచి
తత్తేజోవిశేషంబునకు సాధ్వసంబు రెట్టింప నన్నిలింపగణికాలలామంబు. 110
- క. కనుఁగొనుఁ గనుఁగొని మునుకొను, మునుకొని మునుకొనకవెనుక ముందై కుందున్
మునుతనుపనిచినపనికిం, గొనకొనుఁ గొనకొనదు తపసి కోపనుఁ డనుచున్. 111
- వ. వెండియు. 112
- ఉ. భూరితపగిప్రభావమున భూవలయంబునభంబుఁ గాఁచుచున్
జేరనుజెందనుం బ్రణతిసేయను శక్యముగానిమానిసే
నేరహిమారుబారికెలయింపుదు నట్లని ప్రోలుక్రమ్మరం
జేరినవాసపుండలుగుఁ జింతితకార్య విపర్యయంబుగాన్. 113
- తే. ఆమరనాథుండు లోకహితార్థమనుప, శక్తియుక్తులనదిపూని సంఘటింపఁ
బిదపనెఱైనఁ బేరును బెంపుగలుగు, దవ్వుదవ్వుల వెఱఁపూనితలగుటెట్లు. 114
- తే. అనుచుభావించి భావించియలగుఁబోణి, గాఢనిశ్చయమున మనగికమల మలరఁ
జెలులుఁ దానువిలాసవిచేష్టితముల, గాఢిజానిమోఁగిలఁ గ్రీడించెఁ గలితనమున. 115
- సీ. నృత్యస్తయూరికానికురుంబమునఁజేరి, నగుచునృత్యముసేయు నలినగంధి
ధావన్తరాళికాశల్లజంబులఁజేరి, గతులవై ఖరీజూపుఁ గలువకంటి

ప్రతిపదశారికాపరికరమ్మనఁజేరి, మధురమ్మగాఁబల్కు మంజువాణి
కూజద్విరేఫికాకులకమ్మజతఁగూడి, శ్రుతివిభాగమొనర్చు సుందరాంగి
తే. సవిధమధుమాసవాసరోత్సవవిశేష, అసదలంకారముకుశలపలాశకుసుమ
ఫలభరానమ్రపాదపపటలజటిల, గాధిజాశ్రమసీమశృంగారగతుల.

116

వ. ఇవ్విధంబునం గొండొక పరిభ్రమించి.

117

మ. నెలఁతల్ దాను సురాపగాజలములన్ నీరాడికై సేసిత

త్పులినస్థానమునందుఁ గ్రొవ్వలపుగాడ్పుంగూన పైవీవఁగా
లలిఁగూర్చుండి విపంచికారణముల్ రాజిల్లనయ్యప్పరః
కలకంఠీతిలకంబుసేయఁదొణఁగెన్ గానంబనూనంబుగన్.

118

క. వీనులవిందై నెలకొను, గానామృతమా నెమానెఁ గౌశికుఁడునిజ

స్నానంబున్ మానంబున్, ధ్యానంబున్ మొదలుకొనువిధానంబెల్లన్.

119

వ. ఇట్లానించి యాత్మగతంబున.

120

క. కాదలికులర్పుంకారము, కాదలకోకిలరుతంబు కమనీయసుధా

సోఁరమిన్నాదరసం, బాదరణీయముయదీయ మనికనుదెఱచెన్.

121

వ. ఇట్లమ్మనికులాగ్రేసరుండు నిమిలితలోచనందై నలుగడలంజూచునవసరంబున.

122

ఉ. సోమునిలేమభాతిఁ బరిశుద్ధసువర్ణశలాకచాడ్పునన్

గోమలకల్పవల్లివలె గుమ్మనుకుంకునుబొమ్మకై వడిన్

గామునిహేతిరీతిఁ దొలుకారుమెఱుంగు తెఱంగునన్ లతాం

గీమణిదోఁచెఁగట్టెదుటఁ గేవలమున్ వనదేవతాకృతిన్.

123

ఉ. అసమయంబునన్ మచనుఁ డగ్గలికం గళికాముఖంబులై

భాసిలుతూపులన్ హృదయపద్మము లత్యుము సేసియేసినన్

గాసిలికాశికుండుతమకంబునఁదన్ గనుసన్నచేసియు

ల్లాసమువెల్లివీఁగ సఖులన్ నిలువన్ నియమించిగ్రక్కునన్.

124

మ. పలుకుల్ దేనియ లూరఁ గొనునులియం బాలిండ్లుపొంగారఁబొం

దళుకుంబయ్యెద జాఱ వేణిపారలన్ దాటంకరత్నద్యుతుల్

కులుకుంజెక్కులఁ జేరఁగన్నులబెడంగుల్ మీఱ నయ్యప్పరొ

లలనాఁత్నమువచ్చి గాధిజునిమ్రొలన్నిల్చె నమ్రంగియై.

125

ఉ. అంతితభక్తియుక్తి వినయమైనయన్నునఁగేలుదోయిజో

డించినమస్కరించి నెఱతీవి చలిర్పఁగ మ్రొలనిల్చినన్

గాంచిమహామహుండయిన గాధితనూజుఁడు కూర్చిపేర్చిదీ

వించిలతాంగి! నీవెవతెవేధృతి వేకలఁగెన్ నినుంగనన్.

126

వ. అని సాభిప్రాయంబుగా నడుగుటయు సమృదమ్మన సమృదనతి యమ్మనితో నిట్లనియె.

- క. మేనక యనిపిలుతురునను, మానికులా గ్రణి! తిలొత్తమా హేమాదుల్
నా నెచ్చెలులేమచ్చర, చానల నెందేని వేడ్క సలుపుదుమురహిన్. 128
- క. ఎక్కడిమీరెక్కడి నే, మెక్కడిరతి పరమమునుల కివియుంగలవే?
మొక్కిడిదీవించుటకై, యెక్కటిరానిట్లుపలుక నెల్లిదమైతిన్. 129
- క. సామాన్యలఁ గామమ్ముం, గామింపకుఁడేమునూఱు క్రతువులవానిం
గామోపభోగములకుం, గామింతుమునూనిజంబుఁ గనుగొనుమనఘా! 130
- క. పావనభవదంఘ్రిద్యయ, నేవనమునువిమలకమల శిశిరనభస్వ
త్యేవనముదొరఁగొనునిట, నీవనమునమెలఁగువార మీదలుగకుఁడీ. 131
- తే. ఆనుచుఁ బ్రతికూలవాక్యంబు లతివపలుకఁ, జిలుక బాబావజీరుండు చిలుకుములుకు
టలరుటంపఱతఁకుననలసిసాలసి, ధీరవ ర్తనమెడలి ప్రార్థింపఁదొడఁగె. 132
- నీ. తటిపివెన్నెలవేఁడి తలఁకించెఁగలికి! నీ, యధరాధరామృతం బాననిమ్ము
వలపుఁడెమ్మెరకూన వడఁకించెమగువ! నీ, కళుకుపైఁటచెఱంగుఁ గప్పనిమ్ము
విరికటాచపుజోదు వెఱపించెవెలఁదినీ, కుచదుర్గములహత్తుకొనఁగనిమ్ము
పికకుకనికరమ్ము బెదరించెనతివనీ, సాహాయ్యమునఁగేలి సలుపనిమ్ము
- గీ. జలదశఫలానిలాహారసదుపవాస, చిరతర వ్రతిదీక్షావిశేషశుష్క
దవయవాయాసమునభౌవ మలసమయ్యె, బాలనీమ్రౌలశిశూగ్రీషఁ బడయనిమ్ము. 133
- వ. అని యనేక ప్రకారంబుల. 134
- కా. ఈజాడంగరఁగించుచున్ గృహణుఁడై హేలావతిన్ వేఁడుచున్
జేఁజేతందెమలింపఁ జాఁచిహసితస్తేదాననాజ్జంబుతోఁ
రూజన్నాపురఘంటికావళులతో ఘుష్యన్తరాళీగతిన్
రాజీవాననయిట్టటుం బెనఁగెదూరం బైననీరంబునన్. 135
- క. మెలఁగున్దలఁగున్ భయమునఁ, గలఁగున్మలఁగున్లతాంగి కపటారభటిన్
శైలఁగున్వలగొను నెనరున, నలఁగున్దొలఁగున్నగు న్వయారముమీఱన్. 136
- వ. ఇట్లమ్మునిగృహీతం బగునిజకరాజ్ఞాతంబు సడలించికొని కరీరంబులయీరంబులను,
దమాలంబులయోలంబులను, లవలీకుంజంబుల పుంజంబులను, ద్రాక్షకాయమాన
మ్ముల వితానమ్ములను, దిలకమ్ములకులకమ్ములనుఁ గాసారంబులతీరంబులను, గిరిశత్రుం
బుల నికటంబులను బరిభ్రమించునుక్కివంబునఁజేఁజిక్కక చిక్కులఁబెట్ట నెట్టినఁ
గాధిపట్టి యిట్టటుఁజుట్టివచ్చి చెట్టబట్టి పట్టుపఱచుచు నిట్టాలనియె. 137
- కవిరాజవిరాజితవృత్తము. —
కలఁకలు సేయకువే కలికీ నుడిఁగైకొనవే మరుపూములికీ
కొలఁకులఁ గ్రుంకకువే యబలా మడిఁ గొంకకువే భృతకామబల్కా

కలఁకులదాఁగకువే లలనా! వెదకింపకువే కనుఁగోఁగలనా
సిలుగులఁ బెట్టకువే రమణీ! ననుఁజేకొనవే గుణహీరమణీ!

138

తే. అనుచుఁ బ్రార్థించి దౌహృదం బవధిగాఁగఁ
గూడియుండుట కొడఁబడి కుసుమగంధి
సంయమిం ద్రునితో వచ్చె సహచరీసు
కల్పితంబైన కిసలయతల్పమునకు.

139

వ. ఇట్లయ్యప్పరోలలనామణిహస్తంబు నిజహస్తంబునం గీలించి యనల్పకల్పితానల్పంబగు
కిసలయతల్పంబుఁ బ్రవేశించి తపగప్రభావంబునం దదనురూపం బగురూపంబు
గైకొని మన్మథరాజ్యపట్టాభిషిక్తుఁడై విశ్వామిత్రుఁడు.

140

సీ. జిలుఁగుపైఁటచెఱంగుఁదొలఁగించి తొలఁగించి, యుదుటుగుబ్బలగోరులూనియూని
బిగువుఁగొఁగిటిలోనసొగయించి సొగయించి, సవురుగామైఁదీవ నివిరి నివిరి
కదిసి మోమున మోముఁ గదియించి కదియించి, యెఱుఱి వాతెఱుఱి తేనె లాని యాని
కేళిమైఁదమకంబుఁ గెరలించి కెరలించి, కళలూర మరుకేళిఁ గలసి కలసి

గీ. సొలసి సొలసియుఁ గ్రమ్మఱ ననఁగి పెనఁగి, యొడలిబడలిక వాయ నయ్యువిద సేయు
నంగసంనాహనంబున కలరియలరి, కడపెనారాత్రి సుఖితుఁడై కాశికుండు.

141

వ. ఇవ్విధంబున.

142

క. సురతరుపరికరధరణీ, ఛరవరశిఖరస్ఫురల్లతాభవనమునకొ
జరతరరతరాగంబున, సురతరుణిం గూడి మాని సుఖముననుండెన్.

143

తే. అంతఁ జలచలపిదపిదమనుచుననిచి
కలలమైవిప్పువాలుచుఁ గరుడుగట్టి
తలదలిర్పఁగ గర్భమై తరతరంబ
నెలమాసలెఁ జీరచిక్కెనన్నెలఁత కథిప!

144

వ. ఇట్లు గర్భంబు నవమాసపూరితం బగుటయు.

145

క. రాజర్షి వలననిర్జర, రాజవధూతిలకమునకు రమణీయంబై
రాజిలులగ్నంబుననీ, రాజాననగలిగె ఖచరరాజి మతింపకొ.

146

వ. అమ్మెయి నమ్ముని నెమ్మనంబునం బమ్మినమ్మనమ్మున నక్కుఁతునకు జాతకర్తాదిసం
స్కారంబులు నిర్వర్తించినంగాంచి యమ్మత్తకాశినిమెత్తమెత్తన నత్తపోధనుచిత్తం
బారాధించి ప్రథమాధిగమంబునం జేసికొన్నసంకేతంబుఁ జెల్లించితి నింక యథా
కామంబుగా వర్తింపంగలదాన నట్లగుట నాశ్రితరక్షావిచక్షణంబు లగుకటాక్షవీక్ష
ణంబుల నన్నుం గృతార్థంగావించి నీడుకొలుపం దగునని సప్రణయంబుగాఁ దచ్చర
ణంబులకెరఁగి పొత్తికల నత్తమిల్లినయయ్యోత్తానశాయినిం దనపొదిఁగిట నిడుకొని
సవినయంబుగా సన్నిధి నిలిచియున్నమరున్నటీతిలకంబుదెసం దేటి చూచి యట్లకాక

యనుచు నొడంబడి తత్కరతలంబుల మణిశలాకికాకారంబునం బొదలుతనం
 వనయంకతలంబునకుం దిగిచికొని బాష్పకులలోచనం డగుచు మార్గప్రాణంబి²⁸
 జేసి ముంజేల చిబుకంబు నిమురుచు మేకంజూచి యిక్కన్యచంద్రన్వయప్రదీప
 నకు నగ్రమహిషియై చక్రవర్తిలక్షణలక్షితం డగుకుమారుం బడసి చతురుదధివేలా
 నలయితసామ్రాజ్యసౌఖ్యం బనుభవించుచు నుభయకులంబులకుం గీర్తిపౌరుషంబులు
 సంపాదించంగలయది యట్లగుట బహుప్రయత్నంబున దీని సురక్షితం గావించునది
 యని క్రమ్మఱ నిబ్బాలిక నమ్మేనకకు నొప్పంజెప్పి గాఢాలింగనాదిసత్కారంబుల
 నుపలాలనం బొచరించి యయ్యచ్చరవాల్గంటిం బ్రియంబున వీడుకొల్పి తానును
 యథాపూర్వంబుగాఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండె మేనకయుఁ బ్రియపుత్రింగైకొని
 యేతదాశ్రమసమీపంబుఁ బ్రవేశించి.

147

చ. పానుపగుమాలినీసలిలపూరముచేరువఁ జారునైకత

స్థలమయిన్ సుజాతజలబాతమృదుచ్ఛదశయ్యనాత్మలో
 నలుకకకూఁతుడించిరహినచ్చరమిన్నులు వ్రాఁకెభోగినీ
 లలనలకేలసిల్లతవులం బనుసామెత నిక్కునంబుగాన్.

148

ఉ. ఆదటతాతకశ్యపుఁ డహర్తుఖమున్ గనిచూలినీనదిం

బ్రోనిజలంబులాడుటకుఁబోవఁగ నొక్కెడ నొక్కబాలికా
 కోదనమున్విలంబడినరోముచుఁ దామరపాకుపొత్తికం
 బోదనలేకయట్లొరలుపూపమిటారినిఁ జూచియార్తుండై.

149

క. ఎవ్వనిచాలారత్నం?, బెవ్వఁడుజనకుండు? జననియెవ్వతే! జననం

బెవ్వలన! దీనిఁగొననే, నెవ్వఁడ? నెట్లనుచుఁద్రోయ నెట్లగునడవిన్?

150

తే. ఆనుచుసంజేహడోలాయితాంతరంగుఁ

వగుచుఁదనయోగవృష్టి నయ్యాటనిసువు
 పుట్టినతెఱంగుఁగనుఁగొని ప్రోవఁబెనుచు
 వాంఛనూహింపనశరీరవాణిపలికె.

151

క. మేనకకుగాఢజనకున్, మానుగనుదయించెదీనిమనుషందగుఁద

త్సూకుఁడునీదాహిత్రం, దౌనుభయత్రాతజనకుఁడనునుడివినవే.

152

చ. అని మతీయను.

153

క. కుంతలముఖరాజవధూ, కుంతలకాశ్చీరదానగుణచణబాహు

కుంతలసవయశరీరశ, కుంతలయనిదీనిఁ బేరుకొనియెమునివినన్.

154

చ. తదనంతరంబ.

155

తే. పుట్టుబచ్చాచారిపుత్రిమిత్రకశత్రు, యోగభోగంహితుఁడూర్ధ్వరేతుఁ

డహహ! దైవఘటనమాపిన్నపాపమే, నలమిళినుచుముద్దుల్లాడఁదొడఁగె.

156

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రతపస్విప్రభావంబునం గ్రన్థావగోచరంబుగాక శకుంతలక్షితయై
నవనలినపలాశతల్పంబునం బొరలుచున్నయక్కన్యకాలలామం దనపొదిగిటఁ బొదివి
కొనివచ్చిపర్ణశాలం గుశాస్తరణంబునం బదిలంబుగ నిడి యథాశక్తిం బెనుచుచున్నం
దెలసి యదితిఁయుం గశ్యపప్రజాపతీయు నన్ననననూయఁడుం దక్కటి పరిచారికా
జనంబునుం బనిచిన నేమునుం గులపతింగాంచి తదనుమతినిక్కొంచున గాత్రింబెను
చుచున్నవార మిదియిక్కలికి జన్మప్రకారంబు. 157

చ. అనవిని భూవిభుండు దరహాసివికాసవిలాసభాసురా
ననవనజంబుగాఁ బలికె నాతి ప్రియంబదవే నిజంబుగన్
జనవుననింపునింపుచునుసారెకుసారెకు ధీరధోరణిం
బనిగొనిపల్కుపల్కుల సభాజనభాజనమయ్యెడెందమున్. 158

తే. అనుచుమునికన్యకావృత్తమతివ తెలుప, వినుచునానందరసముచవిభుండు మెచ్చ
నట్టియెడఁ గర్ణతాడితంబయ్యె బహుళ, హాళహాళంబగువాహినీకలకలంబు. 159

స. అయ్యవసరంబున. 160

ఉ. సైనికసింహ నాదములుసామజబృంహితముల్ తురంగహీ
షానినదంబవక్రరథచక్రపరిక్వణనంబుఘోరమై
వీనులఁగ్రమ్ముదేరఁజెలివేమరలెన్ మరలెన్ సఖీజనం
బానరనాథుండున్ మరలెనాత్మచమూవినివేశ నార్థియై. 161

వ. ఇట్లేఱంగున నాశ్రమంబువెలువడి నిజసైనికులకుం బొడనూపి తదాశ్రమంబునకు
సమర్థంబుగాకుండునట్లుగా నిజస్కంధావారంబు రచియింపంబనిచి తన్మధ్యం
బునం బటకుటీరం బెత్తించి విచిత్రాస్తరణశోభితంబును బ్రలంబమణిమాలికాలం
కృతంబును గృష్ణాగనిధూపధూపితంబును నై మనోహరంబగునప్పటమండపంబునం
గిసలయతేల్పంబునం బవ్వళించి యమ్మునికన్యకాసమాగమోపాయంబుచొరకొనక మనో
జవేదనాదోదూయమానమానసుండై కొండొకవిनోదంబులం బ్రొద్దుగడపుచుండె నంత
నక్కడ. 162

క. అనరనాథునిచెలువము, మానసమునఁబొందుకొనఁగమానినిసఖులుం
దానై యుద్యానంబున, సూనాపచయంబుసేయఁచున్ విహరించెన్. 163

స. అయ్యవసరంబున. 164

ఉ. తమ్ములతావితానములఁదావలమైవలమైనగాలితో
యమ్ములకామతింపఁజటులాలసలై వనకేళిసేయఁగాఁ
దమ్ములతావితానములఁదావలమైవలమైనగాలితో
యమ్ములకామతింపఁజటులాలసలై వనకేళిసేయఁగన్, 165

- ఉ. గుప్తునతమ్మి నెమ్మెగముకల్వలు కన్నులుకప్పువిప్పులం
బమ్మినాచుకొప్పు నెడఁబాయని జక్కవగుబ్బచన్నులుం
వమ్మనితే నెమోవిబినకాండభుజమ్ములు నొప్పుమీఱఁగాఁ
దమ్మనపోలియొప్పునొకతమ్మికొలంకువు గాంచియచ్చటన్. 166
- తే. కొమ్మలందఱురతంపుసొమ్ములూడ్చి, నూనరజములుసోఁకినసొలపుమేను
లమరగంటలుదీసిదుమ్మాడినట్టి, మరునిమదమేనుఁగులరీతిసరసిఁజొరఁగ. 167
- చ. ఆడుగులనంటియూరువులనానినితంబములందినాభినిం
బుడికివళుల్ స్పృశించినుచముల్ వడిముట్టిసరోవతంసమ
ప్పడఁతులఁగూర్చికానివలెబంధురకంకణకర్ణికావళిం
నడవుచునిల్చికైకొనియెఁదన్తయతంబ్రతిబంధవై ఖరీన్. 168
- సీ. ఒకలేమవలిగుబ్బనొగిమృణాళముఁజుట్టి, తారుణ్యకలశాబ్ధిఁదరుచునొకతి
యొకచానకను బెక్కులొలయునూర్చులుగట్టి, హోయలుగాఁజేయూఁతలూనునొకతి
యొకతన్విమృదుహస్తమాఁదియప్పులఁదొట్టి, పద్మానుభావమేర్పఱచునొకతి
యొకచామలసదూరువుదపూరమున మెట్టి, మకరేభకలహంబునునుచునొకతి
- సీ. యొకలతాంగినిజేయూఁత నోటుపటిచి, వీనులంటిజయశ్రీలఁ బూనునొకతి
సఖులుదానుశకుంతల జతఁజతల, నతులగతులజలక్రీడలాడునపుడు. 169
- క. వేడుకమీఱఁగజలకము, లాడిసరోవరమువెడలి యన్యోన్యంబున్
దోడయికై నేసిజల, క్రీడాలసలగుచునలనరించిరి తొడవుల్. 170
- చ. కులుకుమిటారిచన్నఁగవఁ గుంకుమసంకుమదానులేపమున్
దళుకులప్రోవు నెన్నుదుటఁ చామరసోదరరేణుచిత్రకం
బలికులవేణివేణి నవహాటకపింజరమంజరీతతిన్
గలికేపిసాళికన్నఁగవఁ గజ్జలమున్ రచియించి రచ్చెలుల్. 171
- చ. పాలుపుగజాళువాపసిఁడిపుట్టముగట్టి జగానిగారపున్
మెలఁపులపైఠిణిఁదొడగి మేనిమెఱుంగులతారహారన
స్తలవలయాదిభూషణకదంబవిడంబన ముల్లసిల్లన
త్తలకినియొప్పుమీఱఁ ససిదీరినమారునివాలుపోలెకన్. 172
- వి. ఇవ్వీధంబున నలంకృతలై. 173
- ఉ. తామరసచ్చదంబున ముదంబున వ్రాసిరి చేసిరి న్నెఱిన్
గామునికామసీయమును గాదిలిచిల్కహుమాసుమాళమున్
సోమునిసోమనస్యమును జొక్కలరుక్కలనంబు చందనా
వామలలామత్తెలఁగిఁగ్గురదాతతవాతపోతమున్. 174

వ. ఇట్లు లిఖియించి కిసలయపీఠంబున నక్క-మలపలాశంబు నిలిపి నిభృతరూపంబుల
సన్నిధిం గూర్చుండి, 175

ఉ. మొల్లలమెట్టదామరల మోదువు మొగ్గలఁ బొన్నపూవులకొ
మల్లెలఁ గన్నెగన్నెరుల మామిడిగుత్తుల రాచకల్వలకొ
పొల్లకమాలికావళులనంబురుహాళినిహాళిఁ గేళినీ
వల్లభుఁబూజచేసి రభివంగనపూర్వముగాఁ దలొదరుల్. 176

వ. ఇవిధంబున ధ్యాయనావాహనాదిఘోషోపచారంబుల శంబరారింబూజించి సఖీ
జనంబు శకుంతలం జూచి యిక్కాముం గామితార్థంబు సమకూర్పం బ్రార్థింపు
మని యాదేశించిన నక్కన్యాలలామంబు మ్రొక్కి మనంబున నిట్లని వినుతించె. 177

ఉ. అయ్య ! రమాతనూభవుఁడవయ్య ! మహానటునోర్పుమేటివీ
నయ్య ! విరాగులంగలఁతువయ్య ! తలంపఁగడిందిజోదవీ
నయ్య ! మదీప్సితంబు వినుమయ్య ! ధరావరు నన్నుఁగూర్పవే
మయ్య ! దయాపయోధినగుమయ్య ! నుతికొ దలఁతుకొ రతీపతీ !. 178

ఉ. తుంటఁట కార్చుకంబుకరదొట్టినతేంట్లఁట వింటినారి చే
యంటినవాడుతూపులఁట యప్పులపాలఁట కేతనంబువా
గంటిపలుంగు గుఱ్ఱమఁట కాయములేదఁట నీకు లోకముల్
కొంటెతనంబునం గెలిచికోలిది యచ్చెరియంబు వన్నఘా. 179

నీ. నీయగ్యమనికదా నెమ్మిరాచిలుకను, బంజరమ్మునఁబెట్టి పలుకుచుందు
నీతూపులనికదా నెత్తమ్మితేకుల, గారవమ్మునఁగండ్లఁ గప్పికొందు
నీమామయనికదా నీరజారినిజూచి, యాననంబునఁగూర్చి నలముకొందు
నీసుహృత్తనికదా నీసువుదెమ్మెరనిట్లు, నాప్రాణపదముగా నమ్మికొందు

గీ. నీదుపరివారమనికదా నీలకంఠ, మునకు నటనంబుఁగలహంసమునకు గమన
మలికిశ్రుతికోయిలకు గానమలవరింతుఁ, గోరికలనిమ్ము మనవిఁ గైకొమ్ము మదన. 180

శా. ఏణీమాణవకాక్షియీసరణి నుత్పేక్షోక్తులం గేళినీ

ప్రాణేశకొ వినుతించి పూజనల నారాధించి యాచెంతఁబూ
బోణుల్ వేడుకనూడిగంబుసలుపం బూవింటిజేజేకడకొ
బ్రాణాచారము వడ్డలీలవిరిశయ్యంజేరి మై ప్రాన్నడన్. 181

వ. ఆత్మగతంబున,

ఉ. మక్కువనుక్కివంబెడలి మాటికిమాటికి రాజరాజుత

న్నెక్కువతెక్కువల్ దలఁప కెంతయునేడినమానసంబునం
దక్కటికంబుదోఁపమికిహాయని పాయనిచింత నెంతయుకొ
ఁక్కివిరాలినుక్కివనుఁ జెక్కిటఁజేగదియించివిన్ననై. 182

- ఉ. ఏటికివచ్చెభూమివిభుండీనవాటికి! వచ్చుఁగాక నే
 నేటికిఁ బూలబంతివటు నేసితే? నేసిన నేమియాఘనుం
 డేటికి నన్నుఁదావలచియింతలు ప్రార్థన చేసెఁ? జేయ నే
 నేటికివాని లోఁ గొనక నెల్లికమైతిని మారుబారికిన్? 184
- క. అనుచున్ నలునెలఁకులుగనుఁ, గొనుచున్ వనుఁదానవిసివికొనుచున్మీఁదె
 ట్లునుచున్ సారెకునుసురసు, రనుచున్ జెలులపహసింతురని వెఱఁగొనుచున్. 185
- మ. ఇట్లు నెలంత బలవంతంబగునలవంతం బొరలునవసరంబున. 186
- చ. పులుఁగులుగూండ్లఁదూఁతె విరిబోణులయల్కులుదీరెభానవో
 పలములకాఁకలాఁతెరవిపళ్ళిమశైలముఁ జేరె చిక్కులన్
 చలమగునాఁకదేరెతెనా యనుఁడమ్ములనూరెఁ దమ్ముల
 గ్గలముగవాడఁబారెవిరికల్వలతేనియలూరె నత్తటిన్. 187
- చ. కరమనురక్తుఁడై పరుషకాంతివహింపక భర్తచల్లనా
 కరముల బుజ్జగింప వినఁగానక పద్మిని మోమువాంచెనా
 కరమనురక్తుఁడై పరుషకాంతి వహింపక భర్తచల్లనా
 కరముల బుజ్జగింప వినఁగానక పద్మిని మోమువాంచునే! 188
- నీ. ఖరకాలకరవాలఖండితవాసరి, కాసరస్కంధచక్రంబనంగ
 సముద్రచరమవిశ్వంభరాధరశిఖా, పరిపక్వదాడిమిఫలమనంగఁ
 బళ్ళిమాశావధూపటుతరస్తనతట, స్ఫారకాశ్చీరలేపంబనంగ
 సాయంసమార్బభజలధిసంధుక్షణ, తుణదీప్తబడబాముఖంబనంగ
- గీ. విరహిజనజైత్రయాత్రానుసరదనంగ, కేతనస్ఫీతమకరదృగ్దీప్తులనంగ
 నొడల నెఱసంజకెంజాయలొలయనపర, భాగమునఁ జేరె పద్మినీబాంధవుండు. 189
- మ. బలభిన్నీలశిలాకంబములతో భద్రేభయూధంబుతో
 జలదశ్రేణులతో మిళిందములతో జైవాత్మకాంకంబుతో
 లలనాసంయుతకేశపాశములతో లక్ష్మీధరాంగంబుతో
 వలదొందీవరపాలితోఁ జెలిమి వర్వన్ బర్వెఁ గ్రొంజీఁకటూల్. 190
- పీ. గగనగంగాతరంగములతాఁకున మింటఁ, దెమలుడిండీరఖండములనూడ్కి
 వియదలత్తాపింఛవిటపచ్చటానట, జ్వోతిరింగణగణద్యుతులభాతి
 శివతాండవక్షణోత్తిష్టాజినమునందు, నెలకొన్నచిటుతవన్నియలపగిది
 రాజమార్గమునది గ్రామాశిరోమణుల్, చల్లునాచారలాజలవిధమున
- గీ. యామినికిసోమునకు వివాహమునఁదనరు, చలువపందిటిముత్యాలసరులసరణి
 విష్ణుపాదముఁ గై నేయువిరులపోల్కి, కలిమివాటించె మొలకచుక్కలబెడంగు. 191

ఉ. ఘోరతరాచ్ఛభల్ల వనకుంజరపేచకచిత్రకాయమా
 ర్జ్వరవిహారవేళలనుశంకదలంకకజారవోరులి
 చ్ఛాగుచిరప్రసర్తనలుసల్పఁ దొడంగిరి జాంగలంబులం
 దారయ వేమఱుం గనక మక్కట ప్రాణముకంటె తియ్యమా. 192

ఏ. ఆసమయంబున. 193

చ. స్ఫురితనవోత్సలద్యుతులు చొప్పడయామినికామినీభవ
 న్దురహరమూర్తియై తమముమూర్ఛిల వెన్నెలపుల్లువేలుపుం
 దొరలకొసంగఁబూనినవినూత్నసుధాకలశంబుచాడ్పునన్
 సరసకళావిలాసరససాంద్రుఁడు చంద్రుఁడు దోచెఁ దూర్పునన్. 194

చ. కుముదినిపాంగెఁ బద్మినులగోము దొలంగె నభస్థలింజకో
 రములు చెలంగెఁ గోకనికరమ్ముగలంగె విధుండు పూర్వభా
 గమున వెలింగె నంబురుహకాంతుఁడు కాంతి దొఱంగె నార! లో
 కము తనమేలుగాఁ దలఁచుఁగా సరివారిపరాభవంబిలన్. 195

సీ అంగభూనవమల్లికాస్త్రప్రసారంబో? విరహిణీజనతనూవిలసనంబో?
 కమలినీకమలసత్కుముదినీహాసంబో? పక్వజీవంజీవపాయసంబో?
 స్రవదిందుమణిగణసాగసీసారంబో? క్షణదాభిసారికాస్తనపటంబో?
 జ్వరిణీరతరణోత్సవనూనవర్షంబో? వియదయత్కలశాబ్ధివికసనంబో?

గీ. యనఁగ బ్రహ్మాండమండపాభ్యంతరమునఁ, బాలగారయైనర్చినలీలమెఱసి
 పుడమిపిండానఁబోసినపాలుపు మిగిలి, పండువెన్నెల నిండె దిజ్జండలమున. 196

క. ఈకరణివిధునికరములు, శ్రీకాంతాసుకునిచివురుచీకరలగతిన్
 దాఁకగఁజేతులనొడ్డుచు, నాకొమిరెమిటారికలికియలుకదొలంకన్. 197

ఉ. హాకరుణావిహీన! నలినాహిత! చింతిలుచున్నవాన నీ
 వీకడఁజేరినన్ను నలయించెడు నీదుమలంబునీటగుం
 గాకగుణంబు మందమగుఁగాక మురమ్ము మలీనుసంబగుం
 గాకభవచ్ఛరీరమరుఖండములై చెకుఁగాక దుర్భ్రతీ!. 198

ఉ. మందరమెత్తిదైత్యుల సమర్థుల నొక్క టీచేసి వానుకీన్
 బందముత్రాడొనర్చి హరి పాలసముద్రముఁ జిల్కుటల్ మరు
 ద్భృందముఁ బ్రోవ నా భువనభీకర నిన్ను సృజించి పాంథులన్
 మ్రందగఁజేయఁగా కహహ నల్లనివారల నమ్మవచ్చునే. 199

ఉ. తమ్ములనేఁచెనో? నెఱసుదాల్చెనో? గౌరవహానికొగ్గెనో?
 యమ్మకచెల్ల హలహలమట్టున దానినణించి యుత్తమాం

- గమ్మననిన్ను శేఖరముగాఁ గొనియెన్ గుహనాకిరాతకుం
డిమ్మహిలోపలన్ విషమదృష్టి యెఱుంగు నె తారతమ్యముల్? 200
- క. నగు మొగమునకోడిన య, ప్పగదీఱఁగరుకుముదబాంధవునిట్లా
నగకుచనగియాతనికై, మిగులన్ మొరచూపు నతనిమేనల్లునితోన్. 201
- సీ. ఘనజటాజూటంబుకై వడివెన్నున, రాజిల్లువేణీభరంబుఁజూచి
హాలాహలశ్యామలాభమై శముచఁ, బూసినకస్తూరిపూఁతఁజూచి
భసితానులేపంబుపగిది నెమ్మేలిపైఁ, గనుపట్టునంగరాగంబుఁజూచి
శశికలాభరణంబుసరణినొదలమీఁద, నైకమాగొజ్జంగి తేనుఁజూచి
గీ. చిటుతవ న్నెలపయ్యెదఁచెఱఁగుఁజూచి, రాజితంబైనపూఁబాన్పురమణఁజూచి
పురహరునిమూర్తియనియల్కఁబూనితేమొ, యలరుపిలుతుఁడ నేశకుంతలనుజుమ్ము.
- ఉ. నిండినపండువెన్నెలలు నెక్కినుకన్నులనీరునున్నపే
రెండకువానకోర్చి కృశవృత్తిఁదపస్వినులై నమాపయిం
గాండములేయఁబూ నెదవుగర్వముచేనటుగాననీదుకో
దండముఖండమైపడురథంబునురూపఱుఁగాకదర్పకా. 203
- ఉ. నీమధుసేవనీపథికనిష్ఠురవృత్తినినీయనంగతన్
వేముఱుఁజూడలేకగదనీజనకుండటుకన్నుమూసెనీ
మామకృశించెనిన్ గనినమాతయుఁజంచలభౌవనుంచెని
స్సీమకరాంక యిట్టిమృతజీవనమేటికినన్ను నేఁచనే. 204
- క. వారనియారసమునవే, మారున్నారున్ రమాకుమారున్ మారున్
దూరిమిటారియతనికిన్, దేరై గారించుకమ్మతెమ్మెరతోడన్. 205
- ఉ. చందనశైలరాజమునఁజారుపటీరనికుంజమంజరీ
బృందమువిందునేయవిహరింపకక్రొవ్వికపాలిశాలికా
ళిందముఁజూడనేగెదవొలెమ్ముసమీరకిశోర దీనమే
లందెదుత త్రమావిలసితాహిసహస్రముఖాగ్రయానివై. 206
- చ. వలపులకొండడిగ్గికుజవారములోనటులు త్తరంబుగా
వెలువడివేగ నేగవెడవిల్తునికార్యముగాఁగవచ్చుచోఁ
జిలువలకోఱలంజిదిమిచేరువనంబులఁగంటివంతదు
మ్ములుపొడకట్టెనీశకునమున్ వితగారుగదామదానిలా. 207
- క. మకరాంకునకు న్వెనుకన్, బ్రకటభటార్భటులువేర్చిపైకొనుమధులి
ట్టుకపికకాదంబమయూ, రకములకున్ వెఱచి వెఱచిరమణియలుకతోన్. 208
- సీ. ఫలభంగములుసేయుపనిఁబూ నెదరుగదా, కులుకులాయివిమీకుఁజిలుకలార
బలుశిఖండితనంబుఁబూయఁజాలరుగదా, యెమ్మెలాయివిమీకు నెమ్ములార

- కంటకోన్ముఖములై కడు మ్రోసెవరుగదా, యాటలాయివిమీకు తేలులార
పక్షపాతముమీఱఁ బరువెత్తెవరుగదా, మించులాయివిమీకు నంచలార
గీ. యింక నెన్నఁడుమాతోడహితముఁబూని, ముచ్చటాడరొయాడరొమోమునందుఁ
బొలయరోవెంబడింపరోబోయమరునిఁ, గూడినంత నెయిలులుపోరాడఁదగు నె. 209
- వ. అని యివ్విధంబున నిందుకందర్పమందానిలమిళిందశుకపికచక్రంగమయూరవారంబు
లం దూఱుచు నంతకంతకు నగ్గలంబైన బెగ్గలంబున మఱియు నిట్లు వితర్కించు. 210
- ఉ. వారకపైపయింబొరలివచ్చుచుహావిరహాంబురాశి నే
నేరహిసీదుదానఁదుది నెన్నఁడు క్రూరుఁడుమారుఁడేనియుం
బీరముమీఱ నేయఁడొక పెట్టున నెట్టినబోవనట్టియా
వీటిఁడిజీవమేటికని వేమరు వేమరులేచుచుండఁగన్. 211
- వ. వెండియు. 212
- శా. నీరేజారినిదూఱిదూఱి యనిలున్నిందించినిందించిప
ల్లారుకొమారునిఁ గేరికేరివిరహాప్లయ తనూయష్టియై
యారాజాననయేడ్చెవెక్కుచువృగంతా శ్రువృటల్ చెక్కులకొ
జారంగోకిలకాకలీస్వరసుధాసారంబసారంబుగాన్. 213
- వ. తదనంతరంబ. 214
- తే. ఆకలికికంతకాకలినాకలించి, చేరఁజనియారజనినిట్లుమారజనిత
తాపమున వేపమానాంగియైపొలంతి, వెచ్చనూర్పఁగ నెచ్చెలుల్పిచ్చలించి. 215
- ఉ. అమ్మకచ్చెల్ల ! యేటివెతలమ్మ ! కనుంగవనీరునించెదే
లమ్మ ! విరాళిజాలిగొనకమ్మ ! ప్రియంబునమాటలాడవే
మమ్మ ! లతాంగికిట్లుదగదమ్మ ! సఖుల్వినరానిగోప్యమే
మమ్మ ! మనోగతమ్మునెవుమమ్మ ! ఘటెంతుముబాలికామణీ! 216
- క. రావెంతుమునీజనకుని, నేవెంతుమునీదుకోర్కి-చేకూర్పుటకై
కావెంతుమునీయిష్టము, భావెంతుముమీఁదితెఱఁగుపలుకుముతల్లీ!. 217
- వ. అని యనేకప్రకారంబుల నెచ్చెలులు విచ్చలవిడి ననునయించి పసిండిగిన్నెలఁబోని
మిఱుంగుఁజన్నుల మున్నీ రై తొరంగుకన్నీరుకనికరమ్ముల నరుణనాళీకనికరమ్ములకర
ణిం బ్రభౌకరంబు లగుకరంబులనద్దుమఁ దిలకంబుడిద్దుచు విమలంబని ముఖకమలంబునం
గములుసూపుచుం దెమలుశ్రమజలలవంబులం బల్లవంబులకొ విసరుచు మాటికిం గొస
రుచుఁజిలుకంబు నివురుచు వేనలిం దివురుచు నక్కు-నంజేర్చుచు మక్కువ నూరార్చు
నవసరంబున. 218
- తే. జిలిబిలిమిటారికొండొక నేడదేరి, ప్రాణసఖులార! నానుడుల్ పరఁగివినుఁడు
లోననడఁచినగుట్టునాలోనమట్టు, పలుపరామికినింక దాఁపటికమేల? 219

- ఉ. మొల్ల పు మొల్లవూఁ బొదల మొగ్గలనగ్గల మైనతీవలం
దల్లనఁజల్ల నై యొలయునందపుఁ గందపుఁగొండ గాడ్పుచే
నల్లికబిల్లికందనరునామిడిమామిడి క్రిందభూమిభృ
త్తల్లజుఁడల్లజాలరివిధంబునఁ బొంచిహరించెడెందమున్. 220
- ఉ. నాయనుర క్తిచెప్పవలెనాయని యార్యులచాటుదానఁగా
నాయని రవ్వకోర్వఁగలనాయని రాజులపొందఁగోరనా
నాయని తత్తటంబుదగునాయనియింతలుసేయుదాననే
నాయని సంభ్రమింపవగునాయని సైరణసేసితికొధృతిన్. 221
- ఉ. అవ్వసుదాతనుం గఱకులాడఁగ నేటికి ? దాదులై నమి
మైవ్విధిమించనాడ నగు హేయవివర్జితుఁదాతకశ్యపున్
బ్రువ్వఁగదూఱఁగాఁదగదు ఘట్టిననాఁడెదయావిహీనులై
దవ్వలఁద్రోచిచన్నతలిదండ్రుల దూఱెదసారెసారెకున్. 222
- ఉ. పిన్నటనాటనుండియును బెక్కిడుమల్ పడుచున్నదాన నా
బన్నముఁజెప్ప నేలయిది ప్రాక్తనజన్మకృతంబు దీనికిన్
వన్నియవెట్టినటుజవల్లభుఁ డక్కట! యెంతవేడినన్
గన్నడచేసితత్ఫలముఁగై కొనఁగంటినివేయు నేటికిన్. 223
- ఆ. ఆమనోహరాంగుఁ డనురాగభరితుఁడై, వేవిధములనన్ను వేడుకొనియె
నెంతవేడుకొనిన నెక్క సక్కెములాడి, వినకజేలనై తివలఁదులార! 224
- ఉ. నావెతఁజెప్ప నేల ? నరనాథునిమేనుశిరీషకోమలం
బీవలగాజుతూవులకునీవిరితావికడింది కాఁకకున్
దావలమయ్యెనేరహినిదాళెనొయయ్యయ్యె ! యెంతవేడినన్
నేవిననేర నై తినవినీతికిలోనయితిన్ భ్రువంబుగన్. 225
- తే. ఆధిపుసేనుము నాసేనుమాకలించి, నేడుకవగూర్చియిరువురనిర్వహించి
కనికరముపూనుపరమోపకారులెవ్వ, రీతమక మెట్లునై తు నేనేమిసేతు. 226
- వీ. తరుణప్రనూనకేసరముర్జురంబుపా, న్పునబిసాళించిపైఁ బొరలుదానఁ
బ్రోదిమైనిండారుపూఁదే నెకొలఁకున, దుస్సాహసముచేసిదుముకుదానఁ
బరువంపుఁజిగురాకుపాఁకుఁ జేకొనిలేచి, హుమ్మరంచునురమ్మగుమ్మదాన
మెయికొన్నవలపుఁదెమ్మెర కాటుచిచ్చులో, నాపన్నిదముదీఱనడచుదాన
గీ. నీమరునిబాణములరాక లీసుధాంశు
కళలబలుకాఁక లీమరుత్కండశంపు
జోక లీకోకిలంబులపోఁ లోర్చి
గోల ! వేయేలనికతాశఁ జాలనమ్మ! 227

సీ. నామ్రాలనిరతంబు నటనంబుగావించు, నెమిలియెవ్వరిమ్రాల నిలుచునొక్కొక్క ?
 నావెంటఁబెనుదంటయై విహారమొనర్చు, కలహంసియేలీలఁ గడచునొక్కొక్క ?
 నాహస్తమునవ్రాలినలువొప్పఁగాఁబల్కు, చిల్కయెవ్వరిచేతఁజేరునొక్కొక్క ?
 నాచేతిమేతచేనానాటఁ బెనుపొందు, నీలేడికొదమ ప్రోపెవరిదొక్కొక్క !

గీ. యనుచురాజర్చి కన్యకపనవిపనవి, యలసిసొలసిప్రియంవదయుంకపాలి

హాలివ్రాలినదశదిశలలమెసఱుల, గములహాహారవమ్ముల కలకలమ్ము.

228

ప. ఇట్లు మూర్ఖిల్లినఁ బ్రియంవదాప్రముఖ సఖీవిసరమ్ము నలుగెలంకుల నక్కన్యకామణిం బొదివికొని.

229

మ. కనుదమ్మిఁ హిమవారిపూరమునుపం గాదంచుఁదావ్యద్ధన

స్తనకోకమ్ములఁజంద్ర కాంతమణులంచందాళలేదంచుమై

ననకూనంబలుమారువీజనములూనకొరాదటంచుకొసఖీ

జనముల్ దేర్చిరిమెల్లమెల్లనఁజెలికొసామ్యాపచారంబులన్.

230

ప. తదవసరంబునంబ్రియంవద దరహాసభాసురముఖి యగుచు ననసూయతో మెల్లన నిట్లనియె.

231

సీ. పుట్టినప్పడెగాధిపట్టి గాదిలిపట్టి, జూచిపల్కినమాట నూన్యతంబు

మాలినీతటనీమగోలఁగాంచివచించు, నూర్ధ్వరేతునివాక్య ముత్తమంబు

ప్రోదికై మనలఁబంపుదుఁజేయు నదితిక, శ్యపులసంవాదంబుసమ్మతంబు

తరుణిచి న్నెలుచూచి దైవజ్ఞులగుఘనుల్, నిర్ణయించినమాటనిక్కువంబు

గీ. నిఖిలరాజాధిరాజనూణిక్యమకట, తటఘటితపాదపద్ముఁడై ధరశీ నాల్గు

చెరఁగులేలెడుదుష్యంతుఁ జెట్టపట్టి, భూరిసౌఖ్యములందునీపువ్వుఁబోణి.

232

ప. ఇట్లగుటం గాలయాపనంబునకు సమయంబుగాదు. నేవచ్చునంతకు నిక్కన్యారత్నంబు

నతిప్రయత్నంబున సురక్షితంబుగావించునదియని యనసూయాదులకు నొప్పందెప్పి

సరేంద్రస్కంధావారింబుఁ బ్రవేశించె ననినవిని జనమేజయుండు తరువాతిచరితంబు

వినసలతు ననుటయు.

233

== ఆశ్వాసాంతము. ==

క. శ్రీసురపూజాస్పదపద, భాసురవాసరకరోదవసితాలసిత

త్తాసురరత్నాదక్షహృ, తాసురచంక్రమణ ! వేంకటాచలరమణా !

234

మాలిని. విమలకమలనేత్రా ! విక్రమాకాంతమిత్రా !

ప్రమదకరచరిత్రా ! ప్రస్ఫురత్పత్రిపత్రా !

కుమతిత్యణలవిత్రా ! కోమలశ్యామగాత్రా !

యమితగుణపవిత్రా ! యద్భిక్తన్యాకళిత్రా.

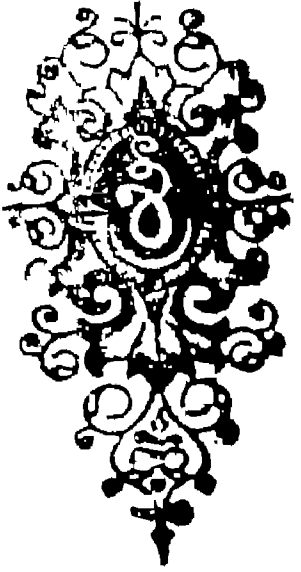
235

గవ్య. ఇది శ్రీమత్కౌసల్యానంద ప్రసాదసమాసాదితకవితావిచిత్ర మైత్రీయసగోత్ర
 నృసింహగురుపుత్రకృష్ణకవిప్రణీతం ధైర్యశకుంకలాపరిణయం బహుమహాప్రబంధంబు
 నందు దుష్కంతుండు కణ్వాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించుటయు శకుంతలాసంవాదంబును
 బ్రయంపదవలననమ్మహీకాంతుండు శకుంతలాజన్మప్రకారంబు వినుటయు సేనానిపే
 శంబును బలకీడయుం జంద్రమన్మథాద్యుపాలంభంబును శకుంతలావిరహవేదనా
 భవంబు నైరింపంజాలక ప్రియంపద నరేంద్రస్కంధావారంబుఁ బ్రవేశించుటయు
 నను విశేషంబులు గలిగిన ద్వితీయాశ్వాసము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

రమ్య వై జయంతీ
తోరణవి భ్రాజమానదోర్త ధ్యగృహః
ధారశ్రీసంసేవ్యా !
గీరమణ స్తవ్య! శేషగిరివా స్తవ్యా !

1

న. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయుని కిట్లనియె నట్లుప్రియంబదనరేంద్రస్కంధా
వారంబుఁ దఱిసి తిరస్కరిణీప్రభావంబున నంతర్ధానగతయై మెల్లనరాజమందిరంబు
సొత్తెంచి కలయంగనుంగొనునవసరంబున.

2

శా. ఆరాజన్యఁడనన్యగోచరకుమనోజ్ఞా రిజ్వలన్మూర్తియై
యారాజర్ని సుతాధరాధరనుధాహరంబుపైఁగూరిమిన్
సాలస్ఫారచతుర్విధాన్నఫలమజ్ఞాపాయసాపూపవ
జ్ఞూరాయ్యత్తనుభుక్తిమానసమునన్ లోభింపఁడింతేనియున్.

3

ప. ఇట్లు శకుంతలావీరహానలసంతప్యమానమానసుం డై యమ్మానవేశ్వరుండు.

4

నీ. ఉదయదిందుప్రభాభ్యుదయసంపదలకుఁ, తలసూపనోపక తలఁగి తలఁగి
కలకంఠకులకంఠకాకలీకలనంబు, కర్ణగోచరమైనఁగలఁగికలఁగి
మరుఁడేయుగేదంగివిరిక తారపువేల్పు, మదికగ్గలంబైనఁ గలఁగికలఁగి
చందనాచలమరుత్కంఠశంబులవారి, దురవగాహంబైనఁ దొలఁగి తొలఁగి

తే. శేషమీఱఁగఁ దల్పంబు డిగ్గిడిగ్గి, తేపతేపకునిట్టట్టుఁ దివిరితివిరి

పొలఁతి చెలువంబుమాటికిఁబొగడిపొగడి, వసుధవ్రాయుచుమోమఱవాంచివాంచి.

5

ఉ. హా! యను మానిరాజతనయా! యనుహా! యనిపల్కువేమిటా

రీ! యనురమ్మసమ్మదకరీ! యనుఁ గన్నడసేయకోలతాం

గీ! యనుఁ దాళఁజూలఁ గలికీ! యను మద్దిడనిమ్మకేరీవా

ణీ! యనుజాలమేలతరుణీ! యను రాజునిరాలిజాలిచేన్.

6

- వ. ఇట్లు మునికన్యకాధ్యానపరాధీనుండై యున్న తత్ప్రలాపంబులఁ బొరలునన్నరవకుం
జేరంజని. 7
- సీ. తివులుఁ దియ్యనితే నె దివురు వాతెఱగంద, నుసురసురనివెచ్చనూర్చువానిఁ
జెక్కుటద్దములపైఁ జిందిజీరలువాఱ, నిభృతుఁడైకన్నీరునించువాని
గోరంతసడిఁ గన్నగుండె జల్లురనంగ, సొలసిదిక్కులుదేటిచూచువాని
మేనఁబుప్పొడియొత్తఁగానొయ్యనొయ్యన, విరులపానుఁపుమీఁదఁ బొరలువాని
గీ. మదవతీ! మత్తకాశినీ! మంజుభాషి, ణీ! మనోహరణీ! మానినీ! మరాళ
గామినీ! యెంతవేడినఁగనికరమ్ము, బూనకేఁచెదవనియూర్తిఁ బొరలువాని. 8
- ఉ. కాంచిచతుస్సముద్రపరిభావృతభూవలయాధినాథుండ
క్కాంచనగాత్రికన్నఁ దమకమ్మునఁ జింతిలుచున్నవాఁడుభా
వింఁచఁగఁ దుంటవింటిదొరపీరలయిర్వరపొందుఁ గూర్పనూ
హించెబళీ! యటంచుఁబృథివీశుఁకుం బొడనూ పెనమ్రయై. 9
- వ. ఇవ్విధంబున. 10
- క. జయజయశబ్దంబులతో, భయనయముల మ్రొలనిలుచుపద్మదళాక్షి
బ్రియమునఁగనుఁగొని యిట్లను, నయనయదయమానమానసాబ్జుండగుచున్. 11
- మానిని, నేమమెతామరసోదరసోదరచిత్రవిభాననశాలినికిన్ ?
నేమమెఘాలచలాలకజాలకశీర్వదవార్యమహాలినికిన్ ?
నేమమెఘల్లసువర్ణసువర్ణవిజిత్వరదీధితిమానినికిన్ ?
నేమమెభావజభావజరాపహశీలవిడంబితకేలినికిన్ ? 12
- ఆ. అనుచుఁ బెక్కుమారులత్యాదరంబునఁ, గ న్ని నేమమరియుచున్నఁజూచి
సన్నవాఱనగుచుసకియప్రియంపద, పార్థి వేంద్రుఁజూచి పలికె నిట్లు. 13
- ఆ. తడవులేదుచూచి ధరణీశ! యింతలో, నేమమరియుఁపెల్ల చిత్రమయ్యె
నతనుమంత్రసిద్ధు లగుచుహాపురుషుల, కెగ్గునేయనేమ మెట్లుగలుగు ? 14
- ఉ. భావజరూప! నిన్నలరుబంతినగల్చినయంతనుండియన్
దావలమైనభూరిపరితాపమునన్ మునికన్య భిన్నయై
పూవులదండలన్ వలచుపూతలుసొమ్ములుభక్త్యభోజ్యముల్
కావలెనంచుఁగై కొనక గాసిలుచున్నదినూనశయ్యపై. 15
- ఉ. ఆదినిబుప్పుబాణరసమంతరుదంతముగ్రాచెనగ్గమై
యాదటనవ్యసంతకుసుమాకరముంబ్రతికూలమయ్యెఁజం
ద్రోదయమంతకుంగరఁచుచున్నది రాజమృగాంకసేవచే
దైదలిమేనుసౌఖ్యమునఁ బాటిలునోయనిమిమ్మువేడెదన్. 16
- క. ముదుసళులవ్యయఁదాతయు, పాదనునజనకుండుతీర్థయాత్రకు వెడలెన్

మదిరాస్యయొడలిబడలిక, యిదమితృమటంచుఁ దెలియ దెట్లొకొమోఁదన్.

17

సీ. బింబోష్ఠిరాజకీరంబునొయ్యనఁజూచి, చదురులాడఁగ నోడికొదుకుచుండు
నంభోజముఖిరాజహంసంబు వెనుకొన, వెలవెలఁబొలుచువెనుకఁద్రొక్కు
జలధర వేణిరాజనుయూర మెదురెక్కఁ, బరిపరివిధముల బ్రమసిపొలు
రమణనుత్పలగంధి రాజబింబముఁజూచి, యాదర్శనంబోలమాసగొనును

తే. రాజపదము ద్రితపదార్థరాజియెడల, భయముగొనియున్న యదిమిమ్ముఁబరిభవించి

కాననీయానయనృతమ్ముగాదుసుమ్ము, రమ్మభయమిమ్ముకొమ్ముకురాజమాళి!

18

వ. అనుచు మఱుంగుపటిచి తన్నుం దోడ్కొని చన నుద్యోగించుప్రియంవదవైయాత్యం
బునకు మనంబున మెచ్చుచుఁ గామితార్థంబు సమకూడుటం బొడముకుతుకంబు
మోగంబునందోఁపనీక పుయిలోటదక్కి రాజకంఠీరువుం డక్కలకంఠితో నిట్లనియె.

తే. ఏటుచడి గ్రుక్కుమిక్కునకిట్టులాంటి, నేనితాగానినొందుట కేమికతమో?

యగునగును మేలుమేలుగయాళికలికి, కలికితనుగంటితెరగంటికలువకంటి !

20

తే. బాలసఖ్యం బకారణప్రహసనంబు, స్త్రీవివాద మసజ్జనసేవ చనవు

తేనిమరిపంబు రాగంబుతేనిపొంగు, కానిపనులం ద్రుబుధులునిక్కంబునూవె.

21

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. అలనసిష్ఠమహాముని నెమ్మెయిన్, గలఁచుగాధిజాకామునిబాధలన్

మెలఁచికూడినమేనకపట్టియై, చెలఁగులేమకుఁజేప్తువింతలే.

22

క. సామోపక్షేపంబుగ, భూమిశ్వరతిలకుఁడిట్లుపారిఁబారిఁబలుకన్

దామరసాననయానన, తామరసము ప్రేమరసముదలకొనఁబలికెన్.

23

అ. బాలముద్దరాలుపసిగాపుగసుగందు, కూనముద్దుగుమ్మగోలయబల

యీఅతాఅలాడ నెట్లునోరా డెనో, రామరామ! నిరపరాధసుమ్ము.

24

ఉ. ఆగమసమ్మతంబనుచునాద్యులుపల్కుదురార్యులై నయ

భ్యాగతులెద్దివేడినఁదదర్థముసిద్ధిలఁజేయుటల్ మహా

భాగుఁడవవునీదయినప్రార్థితమున్ సమకూరుని త్తటిన్

రాగముతోడనచ్చటికిరమ్ముసపర్యలుగొమ్ముకొమ్ముచేన్.

25

వ. ఇంకంగుతర్కకర్కశవాదంబులంబనిగొనదేమును బహువిధంబు లగునుపచారంబు

లాచరించితిమెద్దియునమ్ముద్దియయతనుతాపంబునకుం బ్రతీపంబు గావయ్యెనట్లగుట నత

నుతాపంబనితోఁచుచున్నయది యదియును యవనంతరన్యాయంబున భవద్దర్శనానంతర

సంజాతంబగుట నవ్వెడఁగునకుం బునర్దర్శనం బొసంగి కనువేదుఱుదీర్చి యారా

ర్చునది దీననీసను నాచంద్రార్కంబుగాఁ గీర్తిపారుషంబులు నెలకొను నట్లగుట

మద్వచనప్రకారంబున శీఘ్రంబ యక్కన్య సన్నిధానంబునకురావలయునని సన్న్యా

జంబుగా నూచించిన నొడంబడి స్రక్చందనచీనాంబరాభరణంబుల నలంకృతుండై

26

గూఢప్రకారంబున నిజస్కంధావారంబువెలువడి.

పీ. ముఖపూర్ణశశియోగమునమిందురవిలీలఁ, దగురత్నమకుటమాదలఁదలిరన్
హస్తాబ్జముల వ్రాలునకుటనానీలంపు, టుంగరంబులు వేళ్లనొఱపు నెఱప
గాత్రకాంచనయష్టిఘనదీప్తిరింఁగోళి, చెలువునఁబచ్చనిచేలజీరఁ
జివురులనెఱతఁదాల్చినకెంపుజోడుల, కరణినంఘ్రులమోచికలురహింపఁ

తే. గంగః క్రితసరస్వతీఁగౌఁగిలిండు, నమరనదిభాతినురమునహారమడర

నంగభవమంగళాకృతినాశ్రమంబు, శీవిమైఁజేరదుష్యంతభూవిభుండు.

27

ప. ఇవ్విధంబున నాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి చనువవసరంబున.

28

పీ. పోఁగూడదీదారిపుల్లహల్లకసార, కాసారసీసారకర్దమంబు

చనఁగూడదీదారిసన్నాగశన్నాగ, పున్నాగభిన్నాగసన్నతంబు

పోరఁగూడదీదారివనసంకుమదపంక, పంకిలైఁజాంకోపలాంకితంబు

గమిగూడదీదారిసునుగుంజవలిపుంజ, పంజరీకృశ్ణమంజువంజులంబు

తే. నాథ! యిదికప్పురంపుటచంటికోన, మహిష! యిదిగోస్తనీకాయమాచసరణి

స్మృషకులాగ్రణి! యిదిమాలినీప్రవాహ, మధిప! యదెమాడుముశకుంతలావసగము. 29

ప. ఇవ్విధంబున మూచింపం బ్రియంవదావదనారవిందకందశదమందమకరందబింగు
సందోహంబులఁ దుందిలహృదయహిందోళుం డై యారాజపురందరుండు ముహూ
ర్తుహారుల్లలన్తాళినీకల్లోలఘుమఘుమారావంబు మార్దంగికవిమర్దకపరిణర్దన్దర్దశనినదం
బుగా, మధురమధురసప్రలుభముగ్ధమధుకరనికరర్పుంకారంబు శ్రుతిప్రకారంబుగాఁ
గోకిలకలస్వనవితానంబు గానంబుగాఁ, జిత్రం బగువాదిత్రంబునకుం బాత్రంబు
లయి మాద్యంతయురకశత్రంబులు నర్తనంబుం బ్రవర్తింప, నిలింపకుటవిలు
పాంతరనిర్వృత్సాధానుధాకరకలాపంబు కరదీపికాయావంజయి నలుగెలంకులంగడలు
కొను సంధ్యాతిమిరంబుల నెడగలుగం జడియుచు మలయానిలవలనవిలులితలవ
లీలవంగలుం గాదివివిధకుసుమకేసరపరాగపటలంబు మంగళాచారసముత్సారితపిష్టాత
కంబుగాఁ, గూజమ్మకనికరకాకలీకలకలంబు పుణ్యాహూహంబుగా, మహోత్స
వంబున శకుంతలాభవంబుఁ బ్రవేశించువసరంబునం బ్రియంవదాప్రేరితలై తత్సరి
చారికాజనంబులు నీరాజనంబొచరించి, సప్రణయంబుగా నభ్యంతరంబునకుఁ దోడ్చేర
నుచితపీకంబునఁ గూర్చున్నయన్నరనాథు నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి, సఖీజన
మధ్యంబున లజ్జావినమ్రమాళి యై యున్నయక్కన్యామణిం జూచి దుష్యంతమహీ
కాంతునితోఁ బ్రియంవద యిట్లనియె.

30

ప. పశులసందడివైనఁబరులవీనులసోఁకఁ, జేరెలుంగిడలేనిభీరుమధ్య

ప్రవాసంబునవైనబాహిరంబగునట్లు, పకపకనవ్వనిపద్మగంధి

యాపాయమభ్యాగతార్చనంబుననైన, నలసితివననిపువ్వారుఁబోణి

సతతంబుతెర ప్రాణసఖులతోనైనన, భావంబుబయలుకొల్పనిలతాంగి

తే. యూర్ధ్వరేతునిపెనుపుననోజగలిగి, యుభయకులమునుదనకీర్తినుల్లసిల్లఁ
జేయఁగలసాధ్యియీలేమచి త్తవృత్తిఁ, దెలిసిపాలించుకొనుముధాత్రికశత్రు! 31

వ. అని చిటునవ్వు దళుకొత్త గూఢప్రకారంబుగా రాజునకు నక్కవ్య నొప్పఁజెప్పి
తక్కటియననూయాదులఁగనుసన్నలంగలిపికొని. 32

సీ. అదితికశ్యపులిప్పుడలి వేణిమైకప్ప, వినిచూడఁదగునంచువెడలెనోర్తు
మొన్ననాటితి మొక్క ముంతమామిడి మొక్కఁ, దోయమెత్తెదనంచుదొలఁగెనోర్తు
చిటులేటికొదమబి త్తరపుఁజూడ్కులు నేర్పి, పూరిమేపెదనంచుబోయెనోర్తు
కలనుంపుటెండుపుల్ గవయంపుఁబండుపుల్, చూచివచ్చెదనంచుజుణిఁగెనోర్తు
తేతనివ్వరిదొంపులేటిపిల్లలకింపు, కాచియుండెదనంచుఁగదలెనోర్తు

తే. ధార్యమరసెదననితప్పదాఁటెనోర్తు, వైద్యుఁబిలిచెదననిజాటువాఁటెనోర్తు
మాయములుపన్నియీలీలమహిపుమ్రొల, బాలనిడి హేలనరిగిరి ప్రాణసఖులు. 33

వ. ఇట్లు తన్నొక్కతెం డించి సఖీజనంబు నలుగెలఁకులం దలఁగిన నుజ్జాతంబులకు
లజ్జాభయంబుల నజ్జలజముఖి నృపాలునిపజ్జ నేకతంబ నిలువఁజాలక. 34

చ. కులుకులెసంగనబ్బరపుగుబ్బలుగుబ్బతిలంగమేనిచా
యలుచిలుకంగఁగొనునులియంగ మొగమ్మురఁగ్రమ్మిచెమ్మటల్
జిలిబిలిపొంగఁబొందళుకుఁజేలమెఱుంగడరంగఁగంకణా
వలిగలుగల్గనంగఁబఱవంగమకించెలతాంగిసిగ్గునన్. 35

వ. ఇత్తెఱంగున నంతరంగంబునం దుఱంగలిగొనువెఱంగునం గుఱంగట నిలువంజాలక
నక్కురంగలోచన మెఱుంగుదీవియకరణిమణి స్తంభంబులమఱుంగునకుఁ బరుంగు
వాఱినం బదత్రయమాత్రంబున నద్ధాత్రికశత్రుం డక్కాంచనగాత్రిం దొట్టిచేవట్టి
కవుంగిటికిందిగిచిన నెగిచి డిట్టతనంబున నిట్టట్టు గికురుపటిచి సురుచిరగతింబఱచినం
గెరలినమరులునఁ గ్రమ్మఱవమ్మరువంపుమొలకం బలుకరించుచుం గదిసి సన్నధ్యంబగు
నక్కవ్యకామధ్యంబుఁ బిడికిటంగీలించి లాలించుచు నధరామృతం బాస్వాదిం
పంగమకింపం దమకింపక చంపకగంధి గంధసింధురం బాక్రమించినం జలియించుతరు
ణకరిణీలలామంబుచాడ్పునం గాడ్పునం గదలుకందళీకాండంబుకై వడిం గైవడి నెడ
గలుగం జడియుచు నొడంబడ నెలయించం బంచశరశరపరంపరాపరాధూతంబైన
సుహృజ్జలజాతంబుతో నిట్లనియె. 36

క. పలికీపలుకవుమరుపూ, ములికీ! యీయంచగముల మురిపంపుచాశా
హలికీపరిసరతరుసర, దలికీరార్భటికిడెందమలికీఁగలికీ! 37

సీ. విగహపాథోరాశివెల్లివీఁగఁదొడంగె, ననుదరిఁజేర్పుమునావభంగిఁ
గామాంధకారంబుభీమమైకెరలించె, గడతేర్పుమురుదీపకలికభాతి

- మదనమాంశ్యమున నెమ్మది బోధరాదయ్యె, గావుముసంజీవకరణికరణి
నతనుతాపభరంబుమితిమీరిసాగియించె, మనుపుము శర్కరాంభములపగిది
తే. నతులతాపకరూపరేఖానురాగ, రసయురవిహారకలితజాగ్రన్తనోజ
భూతవేదన సంతయుభీతివోడమె, యువతి! నీనూక్తిమంత్రమ్ము లొలయనిమ్ము. 38
- నీ. మొనగుబృతెదఁజేర్చిమోవితేనియలిచ్చి, ముచ్చటల్ దీర్పవేముద్దుగుమ్మ!
కొసరువై పులనవ్వికొనగోట దువ్వివా, తమివి స్తరింపవేతలిరుఁబోణి!
పొందిపాయగఁబాసిపాలయల్కఁజేసినా, బోధనల్ వినఁగదేవువ్వుఁబోణి!
మగచందమునఁగల్గిమాయముల్ పల్కినా, మదికింపుఁ గూర్పవేమచ్చెకంటి!
తే. పరిపరివిధంబురతులకేర్పడినమేటి, యంగములకెల్లనునికిపట్టెనబోటి
విరులసింగాణిసురధాణివిజయధాటి, మేదినిస్థలిఁగలుగు నేనీదుసాటి. 39
- వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రార్థింప సాచిన్తితలసితంబుగా మొగంబు వాంచియొక్కిం
చుక భావించి యక్కాంచనగాత్రి గోత్రకళ త్రునితో నిట్లనియె. 40
- ఉ. అక్కట! తాతకశ్యపులయావరణంబునమన్నదానన
న్నెక్కటినిట్లునేకొనుటయేవివరంబిదియేటిగొండ్లిమీ
యక్కఱదీతినంబిదపనాఁడిఁద్రోచెదరేలయేలనే
నెక్కడిదాననయ్యెదమహీవర నేవరమర్థి వేఁడెదన్. 41
- ఉ. వై శముకణ్వులింతకునువత్తురువారలయానతింగడుం
దాలిమిఁబెండ్లియాడుముయథావిధినంతకునీకు నెమ్మదిన్
దాళిక లేకయుండినహితమ్మగు నేని యునగ్రభార్యగా
నేలుమునన్నునుత్పతునకిమ్ముమహీవలయమ్ముసమ్మతిన్. 42
- నీ. అదితిమా యవ్వకశ్యపుఁడుమాతాతనూ, తొలుతవారలకెల్లుదోఁచునొక్కొక్క?
తాతకశ్యపులచిత్తముకంచుపదనునూ, దుర్వృత్తయనిప్రేమదోఱఁగునొక్కొక్క?
నాప్రాణసఖులచందమువమ్మరాదునూ, సుబ్బుసుబ్బులమాఱఁజూతురొక్కొక్క?
యందిపొందినవారలాచారపరులనూ, బాగుగావనిబాహ్యపఱుతురొక్కొక్క?
తే. యహహ! రాజరాజయాజవంజవసుఖా, సక్తియుక్తి నోలిసాహసమున
నీమనోరథంబు నెఱవేర్తు నేనియు, నపుల నెట్లునైతురార్యజనులు. 43
- వ. అని యిట్లు బహుప్రకారంబులం బరిహరించువమ్మించుఁబోణి నుపలాించుచు
నిట్లనియె. 44
- శా. కానిమ్మేనిను నెమ్మిగ్రమహిషింగాసంతరింతున్ భవ
త్సానుంబట్టముగట్టుదున్ మనకుసాక్షుల్ వాసరంబుల్ నిశల్
భానుండున్ శశిపంచభూతములుదిగ్భాగంబులున్ గాలమున్
శ్రీ నారాయణదేవుఁడుంగలఁడుశిక్షింపంగరక్షింపఁగన్. 45

ప. అని యష్టుద్దియ నెట్టకేలకు నొడంబటిచి సురుచిరాకల్పం బగుకిసలయతల్పంబునకుం
దిగిచి. 46

శా. కాంచుకాగామినికామనీయముబలాత్కారంబునం గేలఁగి
లించుకావేనలిచెక్కునొక్కికడుబల్తింగుబృహలిండ్లనం
కించుంగౌఁగిటశయ్యకుందిగిచిసొక్కించుంగళాపై ఖరికా
గించిన్తధ్యఁగరంచియీసరణిభోగించెకవిభుండయ్యెడన్. 47

సీ. కొమ్మ! నీ నెటికురుల్ కొదమతుమ్మెదలంచు, సోయగంబరుదారఁజూచునొకటఁ
గలికి! నీకెమ్మైవికండచక్కెరయంచు, గొడఁగిపానకమానఁగోరునొకట
నెలఁత! నీచెక్కులునిలువుటద్దములంచు, దనమీమురహిఁగాంచఁదలంచునొకట
భామ! నీపాలిండ్లుపసినిమ్మపండ్లంచు, నీటుగాఁగొనగోటమీటునొకటఁ
తే. గులుకులమిటారి! చిలుకలకొలికివనుచు, జెలఁగితమిదీఱఁగౌఁగిటఁజేర్చునొకట
బాల! నీలీలఁగరఁగించిపార్థివుండు, హానినిష్టోపభోగంబులందుచుండె. 48

ప. మఱియును. 49

సీ. కొసరివాతెరనొక్కికసుఁగందెనోయంచు, నిరతుఁడైముంగేలనివిరినివిరి
గోటగుబ్బలుమీటి నాటెనోయనుచుఁదా, నార్తిచేఁగుంకుమంబలఁదియలఁది
వెలయఁబాన్పునఁదార్చివిరులొత్తెనోయంచు, వగపుచేనురముపైఁదిగిచితిగిచి
తమిదీఱభోగించిశ్రమమయ్యెనోయంచు, వెఱపుచేపీననల్ విసరివిసరి
తే. సోయగముఁ గాంచితిలకించి సొబగుమించి, మగులు గెరలించి కెరలించి మదిఁగరగించి
యఱుమరలు దీఱలాలించియామతించి, కలికితొలికూటమి విభుండు తులకరించె. 50

సీ. తరసాఘనస్తనస్తబకాదయాశ్లేష, చలితబాలావక్త్రజలరుహంబు
పతికరవ్యతికరభ్రశ్యత్పునారూఢ, వనితానవానకుంతనపటంబు
రమణసంక్రమణసంభ్రమవివర్తితయోషి, దఖిలాంగసంగిభూషారవంబు
పురుషాధిగమసుఖసుఖరితాశ్రులవలస, మృగ్ధాముహుర్నేత్రముకుశలనంబు
గీ. రభసవిలులితశయ్యోత్తరచ్ఛదంబు, పులకచులుకితదర్పణోత్ఫుల్లగల్ల
ముల్లలత్కేశపాశమనోన్యరాగ, నిరతిశయమయ్యెనవయువనిధువనంబు. 51

శా. ఆలోలాలక మాచలత్కుచభరంబాస్వీగల్లద్యయం
బాలీఢప్రియపాణిపల్లవనితంబాశ్లేష మామీలదు
స్త్రీలల్లోచన మాత్రపాభరదరస్తేరాసనాంభోరుహం
బాలంబాభరణంబుగానుపరతంబాలేమ సల్పెకాధృతికా. 52

ప. ఇవ్విధంబున నాదంపతు లతులసంపదలం బొదలుచు నిద్రాపారవశ్యంబునం దన్వరు నవ
సరంబున, 53

ఉ. లోయజ్జైరి మాసెరవిమూర్పుదెస న్నొస చేసెఁజుక్కలుం
జాయలుదీసెఁ గైరవిణిపైకమునంగను మూసెఁ బద్దినీ
నాయికకుందువాసె కతినాథుఁడు వాలారఁజేసెఁ గొక్క-రో
కోయనికోడి కూసెనలకోకిని గోకముడాసె నత్తటికొ.

54

ఉ. పూవులతావులం దనరి పొందిక కందిక లియ్య శయ్యలం
దీపలనానలం బెఁగియింపు రహింప సతుల్ పతుల్ ధృతికొ
బావజకేళిఁ జేలు నెడఁ బమ్మిచచ్చెల్లులలారఁ దోరమై
కివఁదొడఁగె నంగముల వేకువ తేకువఁ గమ్మదెప్పెరల్.

55

ఉ. సారలసత్సహస్రకరిశాఖలతో నినుఁడుగ్రమూర్తియై
ఘోరతిమమ్ములం దొరగఁగోరెన మున్నడియై యనూరుఁడుకొ
క్కిరితమిఁజ నయ్యిరులతేకువమాన్పెఁ దలంచినకొ మహా
కూరులఁ జేరుభీరులును జూపుదు రుద్ధత యుద్ధతీవుగ్రితై.

56

ఐ. ఆసమయంబున.

57

ఉ. గాములమేటి లోకములకన్ను తమమ్ములమిత్తి యామినీ
భావతొలంగుబావ నెకవాఁకలగుండము చక్ర వాకపు
న్నోములమెట్టపంట పదినూఱులచేతులజోదు పచ్చబా
బామొనచూపుతేరిదొరభానుఁడు తూర్పునఁదోచె నత్తటికొ.

58

క. ఆలోననతా మేల్కొని, బాలారత్నంబు కూర్చిపతికొఁగిటిలో
నాల్గయగుటఁ గదలక, మేలమ్ముననుండె విభుఁడు మేల్కొనుననుచుకొ.

59

ఐ. తదనంతరంబ మేల్కొంచినపతింగాంచి సప్రణయంబుగాఁ దచ్చరణంబుల కెరఁగి
తినినుజ్ఞాతయై.

60

కా. వీడంబాటిన వీవితోఁ గటినటద్వేణీలలామంబుతో
వాడుందేటినపుష్పమాలికలతో వ్యత్యస్తహారాళితో
ప్రీడానప్రముఖంబుతో శ్రమజలావిధ్దాంగరాగంబుతోఁ
గ్రీడాతల్పము డిగ్గబాలనురతక్లేశావనప్రాంగియై.

61

ఐ. ఆసమయంబున.

62

కా. తానుం బానుపు డిగ్గి యగ్గలిక నద్ధాత్రీకశత్రుండు స
ప్తానానూనకటాక్షపిక్షణములకొ మన్నించుచుకొ ప్రీతుఁడై
చానంగొఁగిటిలోనికిం దిగిచి విశ్వాసంబుతో నిట్లనెకొ
మీనం బేటికి ముద్దుగుమ్మ! నెలవిమ్మా సమ్మతికొ వీటికికొ.

63

తే. ఆనుచుగమనోన్ముఖుండైనయధిపుమోము, రాచసిరిక న్ని తప్పక చూచిచూచి
ప్రాణనాయక! నిన్నెడఁబాయఁజాలఁ, దోడికొనిపొమ్ము నన్ననీతోడ నెమ్మి.

64

మ. అనుచుం గుత్తుకదొట్టులేఁబలుకుతో నాకుంచితాంగంబుతోఁ
గనుదోయి న్నెలకొన్న బాష్పములతో గాటంపునిట్టూర్పుతో
జనితస్వేదకపోలసాలికలతో జవ్వాడుమధ్యం బుతో
వనితారత్నము వెన్నడిన్నడువ తేవక భూవిభుం డిట్లునుకొ.

65

క. కొమ్మా! యిచ్చోట నెనెల, కొమ్మా నెచ్చెలులఁగలసికొమ్మా నెఱచే
కొమ్మామలపతియనుమతిఁ, గొమ్మా నాసేముమరసి కొమ్మా పిదపకొ.

66

ఆ. అజ్జమిఱినడచియ్యయ్యయో! దీనికి, ఏ న్నెవెట్టినట్లు వంచనమున
వచ్చెదేని గారవమ్మున నినుఁజూడఁ, గానకలుగుమానిమానసమున.

67

క. కోపించుంగ్రక్కున నా, క్షేపించుకొ గానమానిచి త్తిముకూర్చికొ
యాపించినగరమాదటఁ, బ్రాపింపుము హేతులఁ బనుతుఁ బద్మదళాక్షీ!

68

ప. అని బహుప్రకారంబుల నొడంబఱిచి గాఢాలింగనంబాచరించి యక్కంతాలలా
నుంబు సప్రేమంబుగా వీడుకొలుపం వ్రీతుండై యశ్రమంబున నయ్యాశ్రమంబు
వెలువడి బలువడిం బయనంబు సాటించి చతురచతురంగసేవాపరివృతుం డై హస్తీపు
రంబుఁ బ్రవేశించి యథాపూర్వకంబుగా రాజ్యంబుఁ బాలించుచుండె నంత నిక్కడ
శకుంతలావధూటియు సప్రీడంబుగా సఖులకుం బొడనూపి యధోచితవర్తనంబునం
బ్రవర్తిల్లుచు నాత్మగతంబున.

69

సీ. వచ్చెఁబోకణ్వసేవాకుతూహలమునఁ, బొదలచాటునరాజుపొంచ నేల?
పొంచెఁబోచిలుకనుబూబంతినటువేయఁ, వప్పియవ్విభుతోమ్ముఁచవులనేల?
తవితఁబోయదినిమి త్తముచేసియొడయండు, భౌవజుష్టంబుగాఁబయకనేల?
పలికెఁబోతల్లిదండ్రులయాజ్ఞ గొనకనే, జగతీశ్వరునికూర్చిసలుపనేల?

తే. చలిపీఠినిబోసృపాలుండుసంయమింద్రు, నాజ్ఞఁగొనినన్నుఁదోడ్కొనకరుగనేల?
తలఁచినతలంపెదైవంబుఁ దలఁచెనకట! యెట్లుగానున్నదొకొమిఁదనీశ్వరాజ్ఞ?

70

క. అమునికులసోమునితో, నేమనివివరింతు మఱియునిదివివరింపకొ
గామినిపరగామినికొఱ, గామినిజంబనుచుఁ గనలిగర్హించునొకో!

71

ప. అని యితైఱంగున విచారదోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోఁవచ్చత్తకాశినితత్తఱంబునం
దలయెత్తి తన యగ్రభాగంబున.

72

సీ. పరమార్థతత్త్వానుభవమువక్కాణించు, సమధికబ్రహ్మవర్చసమువాని
కై వల్యవాంఛానుకలనంబువివరించు, వ్యాఘ్రజినోత్తరీయంబువాని
వెలిచూడ్కిలోలక్ష్యమలఁతిబాహిరముగా, మునుకొన్నశాంభవీముద్రవాని
వేదముల్ మూర్తీభవించుమేదలపించు, సముచితాధ్యయనఘోషంబువాని

తే. హుతహుతాశనతేజుడై యొప్పువాని, వారిచరణధక్తిపుంభౌవమైనవాని
నాశ్రమాభిముఖంబుగానరుగుదెంచు, తాతనిశ్యపుఁబొడగాంచెఁగియఁదోడె.

73

- వ. ఇవ్విధంబునందొడ గాంచిభయలజ్ఞానంభ్రమంబులం దొట్టుపడుచు సభ్యుత్థానంబొచ
రించి. 74
- పీ. ప్రమదాశ్రుజలముచేదెమలుకాటుకజీర, కులుకుఁజెక్కులజాటుకురులుగ్రమ్మ
మవ్వంపుమొలక చెమ్మటల నెన్నుదుటిపై, బొరలుపాపటము తైసరులుదాఁచ
మురిపంబుగులుకుపల్తానలవాతెరఁజిందు, కెంపుముక్కఁబఱచుకికురుపలుపఁ
గభుక్త న నెలకూనగములఁబేరురముపై, రమణీయచంద్రహారములుమనుప
తే. నిదురవేగింపుఁగ న్కెంపుసదమలంపు, మొలకసిగ్గుననగపడు మొగపుదిగువ
నొడలిబడలికగరువంపునడలుదాఁచఁ, దండ్రికెదురేగి మ్రొక్కెన త్తలిరుఁబోణి. 75
- క. మ్రొక్కెనగాదిలిపట్టికొ, మక్కువదళుకొత్తఁజూచినూనిమనమునకొ
కొక్కమగుదివ్యదృష్టిం, గ్రక్కునభావించితెలిసెగత మున్ననుఁడై. 76
- వ. ఇవ్విధంబునం చనదివ్యజ్ఞానంబునం గూఁతుం దుష్యంతుండు గాంధర్వవివాహంబునం
బరిగ్రహించుటయుఁ, గన్యామణికిఁ దన్ములంబున గర్భప్రాప్తియుం గాఁగలసంపల్లా
భంబునుం దెలిసి కృతకృత్యుండై కరుణార్ద్రకటాక్షవీక్షణంబులం దత్క్షణంబ
యయ్యిభయానభయానకరసంబువాపి మధురాలాపంబుల నుపలాలించుచు నిట్లనియె..
- కా. అల్లండ్లయ్యెమహామహుండయినదుష్యంతుండుధాత్రీతలం
బెల్లందాలుచుచక్రవర్తినుతుండై యిప్పాటనీకుక్షీరా
జిల్లెన్నేల్లారసానివై తివిజలీ! చిన్నారిపొన్నారి
తల్లీ! ధన్యతఁగంటినీవలననాదౌహిత్రలాభంబునన్. 73
- వ. ఆనుచు నాశీర్వచనపూర్వకంబుగా నక్కన్యామణిం దేర్చి సంబోధనం బాచరించి
ప్రియంబదాదిసఖీలలామంజులం బిలిచి యివ్వారాలోహ దౌహృదవతి యగుట నెద్దే
నియువాంఛింపందొరకొని మాగ్ధ్యంబున వాక్రువ్వంజాలకుండుం గావునమనోరథంబరసి
సమకూర్చునది యసియాదేశించి యథానుగుణంబుగా వర్తింపం గూఁతునాజ్ఞాపించి
తానును యథోచితవర్తనంబునం దవరుచుండె న య్యవసరంబున. 79
- తే. పారవాన్వయమునకాదికారణంబు, కణ్వదౌహిత్రలాభైకకల్పభూజ
మాళిజవదర్శనోత్సవమలశకుంత, లాయువతిదాల్చెదౌహృదలక్షణంబు. 80
- పీ. కలలపోషణనుధాకలశమూద్రలరీతి, నలినాక్షీచను మొనల్ నలుపులయ్యె
మమపనాదొర గాంచుమధ్యలోకముభౌతి, వెలఁదుకమధ్యంబువిస్తరించె
గర్భార్భకునియూర్పుగాడ్పుతోడ్పడినట్లు, ప్రీతిమణియూర్పులినునుడించె
వత్సజవయవిద్వదహితావళులమాడ్కి, లలితాంగివళులు వేలవములయ్యె
- తే. జడరపికరాంతరాళ కాసారసార, సంపదంసలహంసప్రచారచారు
తరతమధవానుభౌవంబుతనరులీల, నరయనరయంగఁజెలియానమలసమయ్యె. 81
- తే. చంచభూతిగుణంబులపట్టుఁగొమ్మ, భూవీరసవర్గములకెల్లఁబుట్టినిల్లు

అనిరసారసమాత్మజాడరయఁదలఁచి, మన్నవాచవిగాంచెఁమ్మధురవాణి.

82

నీ. శరభశార్దూలాదిసత్వంబులనుబట్టి, ధీరధోరణినిరోధింపఁగోరు
శైలంబుశైలంబులీలతోనిరుగేల, నిడితాళగతులనాయింపఁగోరు
నుద్భటప్రతిభటవ్యూహంబుపైఁగిట్టి, యస్త్రశస్త్రములనూటాడఁగోరు
నిద్ధారుణీచక్రమేకచక్రంబుగా, సింపుసాంపారఁబాలింపఁగోరు

తే. వాజపేయాధ్వరశతంబు వరుసఁజేసి, యాస్పితార్థంబు ద్విజకోటి కిడఁగఁగోరు
నార్యవార్యమనన్ధైర్యశౌర్య, దుగ్భగార్భకనిర్భరగర్భయుక్తి.

83

వ. ఇట్లు సంవత్సరత్రితయంబు గడచనునవసరంబున.

84

క. ప్రాంచత్తుంగస్థగ్రహ, పంచకమై యుల్లసిల్లుపటులగ్నమునన్
గాంచనగాత్రితనూభవుఁ, గాంచెన్ భరతున్ భుజోపగతలాభరతున్.

85

మ. వసుధాచక్రమవక్రమై విలసిలెన్ వార్ధుల్ చెలంగెన్ నదీ
విసరం బచ్చపయఃప్రవాహములఁ బర్వెన్ దారకానాథుఁడు
ల్లసితుండై తనరారె దేవగణికాలాస్యంబు మీఁతెన్ దెసల్
వెన రాణించె శకుంతలాతనయునావిర్భావకాలంబునన్.

86

వ. తదంతరంబ యమ్కమాయుండు తాతెవలనం జాతకర్తాదిసంస్కారసంస్కృతుండై
పెరుగుచు.

87

నీ. అకాశకూలంకమకాశవనవాటి, నుదయించుబాహులేయునివిధమున
క్షీరపారావారభూరిపీచినుతల్లిఁ, గనుపట్టునవసుధాకరునికరణి
వాసవాళానధూవరగర్వవరణంబు, గడచిరాణించుభాస్కరునికరణి
నిగమాగమాచారనిర్మితాధ్వరవేదిఁ, దులకించువీతిహోత్రునివిధమున

గీ. గుహవెడలి మీఱుసింగంపుఁగొదమపగిది, గనిఁబొడమివేర్చుబలమానికంబుమాడ్కి
వర్జితాతిగఘలకవికీర్ణమాఱ్ఱ, కుంతలుండై తనచ్చెశాకుంతలుండు.

88

నీ. సరసార్భటిమేటిశరభసాళునకోటి, పరభయంకరధాటిఁబరిభవించుఁ
గుంచితోరుకపోణినొంచినక్షీణపాణిఁ, బంచాననశ్రేణిఁగొంచెపఱుచు
వారణంబులఁగిట్టిపోరితొండముఁబట్టి, భూరుహమ్ములఁ గట్టికేరుచుండుఁ
జండవై ఖరిమీటి కొండఁగోయలఁదూటి, గండకమ్ములఁజేరిబెండువఱుచు

గీ. రురుతరక్షుస్సగాలశార్దూలకోల, ముఖముఖరదుప్తసత్త్వసమూహమూహ
మోహరింపఁగఁదెగవాటిసాహసమున, డిందుపఱుచుశకుంతలానందనుండు.

89

వ. ఇవ్విధంబున నిసర్గబలానర్గళభుజార్ద్రకుండై దుర్గంబులగుకాంతారమార్గంబులం గ్రమ్మ
రుమహాసత్త్వంబులగు దుప్తసత్త్వంబులంబట్టి యక్రమంబున నాశ్రమతరులం గట్టిపట్టు
పఱుచుశకుంతలపట్టిం జూచి వాంచయము లాశ్చర్యచర్యుండగునీశౌర్యధుర్యుండు

సర్వవసుండసునామంబునం బ్రఖ్యాతుండయ్యెడునుని దీవించినం గాంచి కణ్యమహా
ముని ప్రహృష్టాంతరంగుడయ్యె నిట్లుయావరాజ్యపట్టాభిషేకార్హుండగుమారుం
జూచి తనయోగక్షేమం బారమునెడఁ బ్రమత్తుండై యాన్ననృపసత్తమునృత్తంబు
నకు విచారణోలాయ త్తంబగుచిత్తంబుతో నత్తమిల్లి వేగుతటిమేల్కొంచి ప్రియం
పదతో శకుంతల యిట్లనియె.

90

సీ. విరులపానుపుమీఁదఃపూరలుచుండెడు వేశ, నరదుండై నాథుండువచ్చినట్లు
నాథుండురాజూచి నగుచునిగ్గనలేచి, యెగురేగిపదముల కెరఁగినట్లు
పాదపద్మములపైఁ బడినమెల్లనెత్తి, గ్రుచ్చికొఁగిటఁ జేర్చుకొనినయట్లు
గ్రుచ్చికొఁగిటఁ జేర్చుకొనిసంభ్రమించుచు, హోయలుగాఁబొన్నుపై నునిచినట్లు
తే. హోయలుగాఁబొన్నుమీఁదనన్నునిచినునిచి, మరులుగెరలించిలాళించిమదిఁగరంచి
యతులగతులనురతులనునలరినట్లు, మేలుకలగంటినంతట మేలుకొంటి.

91

శా. లేమా! లేమరలేమగల్పకవిరాలిందూలిసోమాన్యయో
ద్దామున్ గోమన నాముకొంటినటవే తానై హితాలాపముల్
ప్రేమంగోమలకోమలాక్షరముగాఁ బెక్కాడిసొక్కింపన
క్కామిం గామిని కామినీనునసిజుకై కొంటినాకొఁగిటన్.

92

ఆ. ఉరులుమరులుకొల్పియూరించియూరించి, కానిపోనిబూటకములఁ దెమలి
కలసి మెలసితానుగానివానివితాన, రాజరాజుమరల రాఁడు నేఁడు.

93

మ. తలిదండ్రుల్దొలుదొల్తఁగూఁతునకు నుద్వాహంబుగావింపగాఁ
దలఁపుల్ పుట్టినవీర్యశౌర్యగుణవిద్యాసంపదాచారపు
స్కలమూర్తి వరుఁగూర్తురత్తెఱఁగునన్ గాదయ్యెనాదైనమె
డిలియెవ్వారలనొవ్వనాడుగువధూటీ! నిక్కమాహింపుమా.

94

క. పంపుదుహితులన్నినురా, వింపునుననమ్మఁబలికివిభుండత్తెఱఁగూ
హింపకపోరినన్నుంగా, రింపందొరఁకొనియెశమనరీతిననీతిన్.

95

వ. అని యివ్వధంబునం గజ్జలఝులఝులంబు లగుబొప్పజలంబులుకుచలికుచంబులంబాఱం
జారుముఖి ముఖంబు నాంచి విన్ననై వెచ్చనూర్చుచున్నంజూచి ప్రియంపదనయంబొన
వనూనయించి కొండొకయవసరంబునం గాశ్యపుల కక్కోమలిమనోభావంబు విన్న
పించుటయు.

96

తే. కాంతునాననమెప్పుడుగాంతుననుచు, గోరికలగూరుగాదిలికూఁతుఁజూచి
యావరాజ్యపట్టాభిషేకార్హుండైన, భరతునిరతశయోత్సాహభరితుఁజూచి.

97

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాత్ముండు దనదేవియగుగౌతమిం జేరంబిలిచి గారవంబున శకుంత
లావధూటిం బిలువం బనిచి సన్నిధింగూర్చున్న తనయనుద్దేశించితనపత్నితో నిట్లనియె.

- క. పెనిచితిమి పెద్దఁజేసితి, మనుకూలుఁడుభర్తగలిగెనాత్తఁజుఁదొడనేక
దనయామణిసత్తింటికిఁ, బనుపకయిల్లునుచుటేమిభావ్యముసాధ్య! 99
- క. తనుపందగునద్రుసముల, మనుపందగుభూషణములమనుసునికూఁతుం
బనుపందగునత్తింటికి, ననుపందగుఁదగుసహాయమాత్తజతోడన్. 100
- వ. అనుచుం దనవేలి నొడంబటిచి తత్తవనుకూలంబులగునస్తుజాలంబులం దత్తుణంబ
సంఘటించి యాశ్రమనివాసులగుభూసురులను సంతర్పణంబు గావించి మనుమనిం
గూఁతునలంకరించుటనుం బ్రియంవదాదులంబనిదిన వార లక్ష్మీరవాణిం జీనాంబరా
భగణమాల్యాంగరాగంబులం గైసేసి భరతుం గాంచనాభరణవిస్ఫురితుం గావించి
గౌతమియుం దారు నచ్చేడియం గణ్ణులసన్నిధికిం దోడితెచ్చిన నచ్చేలున జననిపను
పునం దనచరణంబులనుం బ్రణమిల్లి సన్నిధిని సప్రీడంబుగానిలిచి గున్నంజూచి
తద్వియోగవ్యభావిధురహృదయుండై యమ్మునివరుం డిట్లనియె. 101
- చ. కనుఁగవబాష్పపూరములు గ్రమ్మెడుగద్దదభిష్కమైయెలుం
గనువునరాదునూహ్యదయమాకులమయ్యెడుమేలు మ్రాన్పడుం
బెనిచినవానికింతవగఁ బిమ్మటిగ్రమ్మెడుకన్నచారలుం
దనయనుబంపలేకపరితాపభరంబున నెట్లుపైఁతురో. 102
- తే. అనుచువెతనొందుజనకునియాననంబుఁ, జూచియడలూన భాషించెసుందరాంగి
బాఁతిమైతాఁజపెట్టినపావకంబు, వీవకంజనఁబై పయివిసరినట్లు. 103
- స్తో. బలిపుష్పములబారితోలఁగించి మనుచునీ, కోకిలార్చముతేఱుకొనినతీరు
పిన్ననాటనుగోలెఁబెనుపఁజూలైనయీ, హరిణిబాలింతరాల్లెనమేలు
నోనాటములుదీసిమానుమందిడినయీ, నెమలిసోగంటిమానినవిధంబు
నేనాడుశాలూరమూనఁబెంపైనయీ, చెంగల్వకొలనుపూచినతెఱంగు
- తే. అయ్య! మనశార్జ్యరవునిచేనైనచిత్త, భాసుచేనైనశృంగిచేనైనఁగ్రోధి
చేనయినఁజెప్పిపనుపుచుచెప్పిపనుప, వేనివేయేలనీకునాయానసుమ్ము. 104
- స్తో. తోయంబుగామీకుఁదోయమెత్తకకాని, తోయంబుఁద్రానదీతోయజాక్షి
చివురెత్తువేడ్కమైచివురుగైసేయమీ, చివురందఁగోరదీచివురుఁబోణి
కుసుమమాపచితిసన్యకుసుమంబకానిమీ, కుసుమంబుఁగోయదీకుసుమగాత్రి
ఫలదానములకై నఫలియించియున్నమీ, ఫలమంటదీమహోత్పలసుగంధి
- తే. యట్లుమిముఁబ్రోదిలాలించియరయుచున్న, మనశకుంతలదనదుకుమారుతోడ
నత్తవారింటికిగేడునాదరమున, నాజ్ఞయీఁదగువనభూరుహంబులార! 105
- వ. అనుచు వనతరునికరంబుఁగనుంగొని శకుంతలతో నమ్మహిముని యిట్లనియె. 106
- మ. కలికీ! యత్తిబునీవు వోవుటెఱుఁగుం గాఁబోలునిప్పాటని
క్కలరంభాతరువుల్ నుడింబడివడింగంపించెజ్యోత్స్నలతల్

తలవాంచె న్నెఱిచితజాతములుచింతంబల్లవ శ్రేణినొ

చ్చిలునీహారముపేరనశ్రువులుగాల్పంగంటివేకోమలీ !

107

వ. అనుచు నితైఱంగునం జనకుండునుం గుమరియు నొండొరుల నెడంబాయంజాలని
నెరయందనయసల్లాపంబులఁ గాలయాపనంబుసేయంజూచి శార్దూలప్రముఖులగు
శిష్యులక్కాశ్యపులంగాంచి తత్త్వజ్ఞానసంపన్నులగుమీదలివ్యధంబున విపన్న
భావంబునొందిన నియ్యిందుముఖి డెందంబున మఱియునుం గుందుచున్నయదియది
యునుంగాక ప్రయాణముహూర్తంబు సన్నిహితంబై యుండెం గావున ధైర్యం
బవలంబించి యిక్కాంచనగాత్రికి హితంబుపదేశించి సత్వరంబుగాఁ బనుప నవధరిం
చునది యచి విన్నవించినం గొండొకనేదవేటి యమ్మునికులశ్రేష్ఠుండు పనితాజనమూర్ధ
న్య యగునక్కన్య నీక్షించి యిట్లనియె.

108

మ. గురుశుశ్రూషుసేయమీ సవతులంగూర్చిన్విలోకింపుమీ
పరిచారములఁ బ్రోవుమీ సిరులగర్వనూర్తిఁగైకోమమీ
పురుషుండూఱుమీ సతుల్ నడచు నేర్పుల్ నీకుసూచించితిన్
దరుణీ లోకమతల్లి చేకొనవెమాతల్లీ మదీయోక్తులన్.

109

వ. అనిసముచితప్రకారంబునంగూఁతులకు హితోపదేశంబుచేసి మనుమనింగుచ్చి
కాఁగిటఁ జేర్చి మూర్ధాఘ్రాణంబొచరించియధోచితంబుగావీడుకొలిపి శార్దూల
ప్రముఖుల సహాయంబుగాఁ బనిచి తానునుం గౌతమియుం గొండొకద వ్యసపి ప్ర
పుల్లహల్లకకల్హారసముల్లసితసౌరభసమీరవిహారం బగునొక్కకాసారతీరంబున నిలిచి
నంగాంచి శకుంతలయు భరతుండునుం బునగివునగిప్రణామంబు లొచరించి
సంప్రీతు లగుజననీజనమలచేతం గ్రమ్మఱ ననుజ్ఞాతులై కతిపయప్రయాణంబులం జని
చని గగనకూలకషాభరణంబు లగుప్రతప్తకార్తస్వరభాస్వరవరణంబులను, కన
త్కనకఖచితకాశ్చీరహీరరక్తిచ్చటాసనాథంబు లగుసౌధంబులను, విద్రుమలతావితాన
మానితజాలకంబు లగుగోపురాట్టాలకంబులను, మదకల స్తంభేరమగమనాగమనదుర్గంబు
లగురాజమూర్ధంబులను, నానావిధభవ్యద్రవ్యసన్నివేశంబు లగువిపణిదేశంబులను,
నయనాభిరామంబై యున్నయక్కరినగరంబుఁ బ్రవేశించియరుగుచున్నయిక్కాంచన
గాత్రింగాంచి యద్భుతరసావేశంబున నప్పురపురంద్రీనికరంబు తమలోన.

110

స్త్రీ. నెలనాటిలేటిపిల్లలకుఁ జూడ్కులుదిద్దు, కలికీబి తరపుఁగన్నలబెడంగు
ననలెత్తుపవడంబునకుఁ గెంపురహినింపు, తెఱవనువ్వంపువాతెఱతెఱంగు
నిద్దంపుటద్దంపునిపురుదీర్పఁగనేర్పు, కులుకుమిటారిచెక్కులమెఱుంగు
నినువురేఁతేనిమేనికిఁగళల్ దులకించు, లలనాలలామఘాలమ్ముసొబగు

తే. పసిడికినివన్నియలువెట్టుభామమేను, చదలునకుసత్పథంబూనుచానకాను
శ్రీకినవికంబునాటిందుచెలియవీను, లహహ జగదేకమోహనం బతివసాబగు. 111
వ. వెండియు. 112

సీ. నెఱనీటుగలవాఁడు నిద్దంపుటద్దంపు, డంబూనుగల్గద్వయంబువాఁడు
మాడఁజక్కనివాఁడు సురరాజకరిరాజ, కరిరాజదురుదోర్మగంబువాఁడు
కలికిచూపులవాఁడు చెలువంపుబలుకెంపు, లలినింపునధరపల్లవమువాఁడు
మొలకనవ్వులవాఁడు మురిపెంపుసిరిపెంపు, మురివింపఁ గులుకు నెమ్మొగమువాఁడు
తే. హూయలుగలవాఁడువెడలుపుటురమువాఁడు, సమధిగతచక్రవర్తిచిహ్నులవాఁడు
హవణిమారటదువ్యంతుడనఁగఁజాలు, బాలుఁడీబాలికామణిబాలుఁడెట్లొ. 113

శా. ఈలీలావతిదేవిగాఁగొనుజనుండేధన్యమూర్ధన్యఁడో
రోలంబాలక బాలకుండుమునిపుత్రుల్ వెంటరానొంటిరా
వై శంబేమొకొత్తల్లియుంజనకుఁ డివ్వామాక్షికెవ్వారలో
వాలాయంబుగవచ్చుచున్నయదియవ్వొల్లంటినింగంటిరే. 114

మ. అనుచుంజారులుబారులై నిలిచియయ్యబ్జాక్షీనీక్షింపన
వ్వనితారత్నముగాంచెఁగాంచనమణిద్వారస్ఫురద్దోపుర
స్థనదాభీలగభీరభేరిపటహధ్వానప్రతిధ్వానద
ద్ధిని నాదంబగురాజసౌధమువియన్విస్తారసంరోధమున్. 115

వ. ఇవ్విధంబున శకుంతలరాజమందిరద్వారంబు సొచ్చి యువో విచిత్రరత్నప్రభౌ
రమ్యంబు లగుహర్త్యంబులం గనుంగొనుచుఁ గత్యంతరంబులుగడచి యొక్కయెడ
విరచితకాంచనపాంచాలికాసంచయోదంచితంబులును, బ్రకటముకురనికురుంబవిడం
బితప్రతిబింబశోభాభిరామంబులును, గనత్కెనకఖచితమణిప్రభౌపటలజటిలంబులు
నగువిచిత్రభిత్తిఫలకంబులవలనను సుసంభృతశాతకుంభస్తంభసంభౌవితవితానంబులవల
నను నత్యంతరమణీయంబు నతివిశాలంబును నగుసభాభవనంబునందు వేదవేదాంగ
విత్రము లగుభూసురోత్తములును, దర్కమిమాంసాదిశాస్త్రప్రసంగధోరణీపరిణత
ప్రశంసు లగువిద్వాంసులును, గావ్యనాటకాలంకారనైపుణీని స్తంద్రు లగుకవీంద్రు
లును, భాగ్యోదయనిశాంతు లగుసామంతులును, నిజభుజార్గళానర్గళకైఖరీసముద్భట
లగువీరభటులును, మొదలగునుచితపరివారంబు పరివేష్టింపం గనకకంకణకింకిణీర్ముణ
త్కియసంకులంబుగాఁ బంకజముఖు లిరుగెలంకుల వింజామరమ్ములు వీవ సమున్నత
రత్నసింహాసనమ్ముననాసీనుండై యున్నయైనరేంద్రునిం జూచి భయలజ్జాకలంకితస్వాం
తయై యాత్మగతంబున. 116

ఉ. ఈమహనీయమూర్తిసభకేగతిఁ జేరఁగవచ్చుఁజేరి నే
నేమనిపల్కు దానజనులెల్లనునవ్వఁగఁ బూర్వవృత్తమి

- ధీమశితో వచించుటకు దీమసమెయ్యదియెట్టులైననా
హా! మదిగట్టునాపడఁతులందొకదానిఁగనన్ చలంపరే. 117
- ఉ. ఇత్తటిమానియేకతమయేవిభుఁ జూడఁదలంతు నేనిన
త్యుత్తమరత్నశోభితసమున్నతసౌధములన్వసించుచు
ద్వత్తమెఱుంగఁజేయుటకు నేరి నెఱుంగ నిఁకేమిసేయుదున్
గ్రొత్తలఁజేరనిత్తురె సరోజమఖుల్ గలరెందఁతేనియున్. 118
- క. తనలోనని తైఱంగున, వనితపితర్కించియిపుడవసుధాధిపునె
మ్మనమునఁగలతెఱఁగెఱిఁగెద, ననిక్రమ్మఱనాత్మనిశ్చయముదళుకొత్తన్. 119
- తే. మృదులపదలీలమదహంసిగదలిపోవు, పొడవుదళుకొత్తమెల్లననడుగులిడుచుఁ
జనవిభునిచెంతవణిమయ స్తంభమొకటి, తనకుఁజూచాటుగానిల్చెఁ దలిరుఁబోజి. 120
- వ. అయ్యవసగంబున. 121
- సీ. కనుదోయి గాదిదిక్రమ్ముతుమైదగఱుల్, దొరలకుండినతమ్మివిరులుగాని
మేనుగాదిదిమధుశ్రీనూనఁగోయిల, దగరఁగాననిమానిచిగురుగాని
మోముగాదిదికళాధామమైయేనాడుఁ, బామెఱుంగనిచందమామగాని
కెమ్మోవిగాదిదీపమ్మినరాచిల్క, పిండుగాననిదొండవండుగాని
- తే. చెక్కులివిగావునిద్దంపుఁజికిలినొప్పి, తద్దయు నెసంగుమించుటద్దములుగాని
దివ్యమోహినియిటకు నేతేరనోపు, ననుచునీక్షించెనచటిసభ్యవ్రజంబు. 122
- క. అపుడొకపరిక్రేగంటన్, నృపమణితనుఁజూచిచూడనివిధంబునఁదా
విపరీతస్థితినుండినఁ, జపలేక్షణఁడెందమందుసందియమందెన్. 123
- వ. మఱియు నాత్మగతంబున. 124
- తే. అకటకట! చూచిచూడనియటులుపేక్ష, చెయుచున్నఁడెఱుంగకయోయెఱింగి
యోయెఱుంగనటంచులోనొదవుశంక, రాజబిఱబాస్వయమ్మహారాజఁజూచి. 125
- మ. జగతీవల్లభ! నన్నిఱుంగవె! గజాశ్వస్యందనశ్రేణితో
మృగయా సంగతి నేగుదెంచిపుతనోర్తివ్రాతముండించియొం
టిగఁగణ్వాశ్రమభూమిఁజొచ్చితమిఁజూడ్కింజేరిగాంధర్వమిం
పుగఁబర్ణించుచునన్వరింపవె! సభోభూదేవతల్సాక్షిగన్. 126
- మ. అపుడేకా విలసత్కటాక్షులలితాస్మశ్రీవిలాసంబుతోఁ
గృపమిఱన్చనుఁజూచివేగఁదగువారింబంతునీవస్త్రదీ
యపురీఠత్నవిచిత్రహర్త్యములనుద్యల్లీలఁగ్రీడింపర
మ్ముపయోజాక్షీ! మదగ్రపత్నివనిసమ్మోదంబునంబల్కువే! 127
- క. నేటికి నెవ్వరిఁబనుపక, నాటివచోరచనమనసునాటకనన్న
చోట నెనిలిపితిసుయశః, పాటవమున నెసఁగుభూమిపతికిదితగునే. 128

- క. ఆపలుకులుదుప్యంత, త్వాపాలుఁడువినిహసించిజలజదశాక్షీ !
నీపాడయెఱుఁగనుమరిమరి, వాపోవకపామ్ముమున్నవచ్చినత్రోవన్. 129
- వ. ఇవ్విధంబున. 130
- క. బాలుఁడుతనబాలుండని, బాలామణితనదుధర్తపత్నియనిమహీ
పాలుండెఱిఁగియు నెఱుఁగని, నై శంబునఁబలికెలోక వాదచలితుఁడై. 131
- వ. ఇవ్విధంబున నారాజముఖి యమ్మహారాజుపలుకుననాదరణచనంబులకు నుల్లంబుజల్లన
వెల్లనై వెచ్చనూర్చుచు మున్నీరై తొరంగుకన్నీరుపయ్యెదచెఱంగున నొత్తుచుఁ
గటాక్షవీక్షణంబున నారాజునుపలక్షించి మహారాజా ! నీ వేలయెఱుంగవెఱింగియు నేన
కాని యన్యులెఱుంగరని తప్పంద్రోచెదవు ధార్మికులగుమహాపురుషులకు నిట్టిదుర్వృ
త్తంబు యుక్తంబగు నె? పురుషుండు నడచునాచారంబులకు వేదంబులును ధర్మంబును
సంధ్యయు సంతరాత్తయు యముండును జంద్రసూర్యులును నహారాత్రంబులును
సాక్షులై యుండుటంజేసి నిచ్చలు తన్ను మ్రచ్చిలసమర్థుండెట్లగు ? నీచేసినతొంటి
సమయంబు తప్పి నాయెడ నవజ్ఞ సేయఁదగు నె? ప్రజావతియుం గుణవతియును సువ్రత
యునగుకులసతి నహణించుట మహాపాతకంబు. అదియునుంగాక ధర్మార్థకామంబుల
కుపకరణంబనియును, జాతిత్రపరిశీలనంబునకాచార్యకంబనియును, నన్వయస్థితికిమూ
లంబనియును, సంసారంబునకుఁ గారణంబనియును, హృదయతోషణంబునకుఁ బోష
కంబనియును దద్దయుంబెద్దలు భార్యాపరిగ్రహంబుఁ బెద్దచేసెద ర ట్లగుట నాయెడల
ననుగ్రహంబునేయుట మీకు సర్వార్థసాధకంబు. 132
- క. నీపాపండ్డిపాపం, డీపాపనిమ్రొలనద్దమిడికనుఁగొనుమీ
దీపంబునదీపంబభి, రూపంబగునట్లుసదృశరూపుఁడునీకున్. 133
- శా. పారుప్యంబులుపల్క నేలనృపతీ! పన్నీరకర్పూరక
ర్పూరస్ఫూరపటీరసౌరభపయగిపూరంబుచంద్రాతపం
బారామానిలసేవనంబుమును మీ రశ్రాంతముంగాతురౌ
హేరాశంబుగఁబుత్రగాత్రమిశనంబెట్లుండునోచూడుఁడా. 134
- చ. అనఘుఁడునాజపేయశతమర్థి ఘటించుమహామహుండుపా
వనచరితుండుశౌర్యనిధివంశకరుండగునీతనూభవుం
డనియశరీరిబాలునుదయంబుతఱిన్వివరించెఁగూర్చిఁగ
న్దొనుమవనీశ! సర్వదమనుండనిపల్కిరివీనిభేచరుల్. 135
- క. పట్టపుదేవింగాఁజే, పట్టుదునినుఁదనయురాజ్యభారవహుంగాఁ
బట్టముగట్టుదుననివనిఁ, బట్టుపఱుచునాఁటిసత్యపథ మెడలకుమీ. 136
- సీ. విమలంబులై నకూపములునూఱిటికంఁటె, బరికింపనొకనడబావిమేలు
హవణిచేసెడబావులరయనూఱిటికంఁటె, గణుతింపనొక్కసత్కృతువుమేలు

- ఘనతమైనట్టియాగములునూటిటికంటె, సుగుణాధ్యుడగునొక్కసుతుఁడుమేలు
సుగుణాధ్యులగునట్టిసుతులునూర్వుఱకంటె, ససినొక్కసత్యభాషణముమేలు
తే. నాసృతాత్పాతకంపరమనుచువినుచు, వేదవాదులవచనంబువినవొమున్ను
వినియుమఱచితివోకాక వేడబమున, నేచందలచితివోధారుణీశ! నన్ను. 137
- ఆ. సత్యమశ్వమేధశతముఁ ద్రాసునఁబెట్టి, తూన్పముల్లునూపెదులకుసత్య
మట్టిసత్యమునకు నఖిలవేదంబులు, సకలధర్మములునుసాటిరావు. 138
- క. కావునసత్యముగుటిగా, భావింపుముయావరాజ్యపట్టస్ఫుటల
క్షీవిలసితుఁగావింపుము, గావింపఁగధర్మపత్నిగాననుఁగనుమీ. 139
- క. మేఁకపంగౌళికునకు, నేనుదయించితినిగణ్వునింటఁబెరిగితిన్
మానవనాయక యన్యతేవి, ధానంబుఘటింపనంతధర్మేతరనే. 140
- వ. అని బహుప్రకారంబులంబ్రార్థించునవ్వుంజుభాషిణిసంభాషణంబులుసత్యంబులనితోఁ
చియునపురావిదులగుటసభాసదులెద్దియుందోఁచకమిన్నకుండిరవ్వునపవతి యవ్వునపవతి
సంప్రార్థనంబుఁ బెడనెవులంబెట్టి వెండియు నిట్లనియె. 141
- క. ఎక్కడిసుతుఁడెక్కడినీ, వెక్కటి నేనన్యతవాదమేటికిఁగలికీ
చక్కఁదనంబునమత్సమము, నొక్కని నెదురొడ్డిపలుకుటచితమెనీకున్. 142
- వ. అనిన నదేవి నిట్టూర్చునిగిడించుచుం గొండొకదడవూరకుండిక్రోధారుణంబులగుకటా
క్షంబుల నవ్వుహీపతి నెవ్వాముఁజూచుచుంజూచుచు గాంధర్వవివాహంబునంబరిగ్రహిం
చునప్పటిపలుకు లుగ్గడించి కపటధార్మిక యప్పుడప్పటనొప్పంజెప్పియిప్పు డిప్పగిదిఁ
దప్పంద్రోచిననానోఁచిననోముసఫలంబుగాఁగలదేని నీయడిగినసాక్షులుసాక్షాత్కరింప
కుండుదురేయని యెలుగుగురల్పడంబలిః యక్కలికికనుఁగొలంకులంబారుబాష్పజల
పూరంబుఁ గరతలంబులనొత్తికొనుచున్యపసన్నిధానంబుననిలువనుమరలిపోవనుందోఁపక
యాత్మగతంబునఁ గొండొకవితర్కించి లోకసాక్షియగువుండరికాక్షుండు దక్కం
దక్కొరులిక్కొఱతఁ దీర్పంజాలరని తలంచి శ్రీహరినుద్దేశించి యిట్లని వినుతించె.
- కా. శ్రీభూనీళలతోఁబరాత్పరతరాజిల్లంజతుర్యూహినై
శోభిల్లన్విధవావతారములమెచ్చుల్ గూర్పసర్వాంతరం
గాభోగంబువహింపఁబూజనలనుద్యన్తూర్తివర్తింపనీ
సౌభాగ్యంబుబుధైకభోగ్యతమమాసత్యంబునారాయణా, 144
- క. కరిణీనాథునిఁగాచిన, కరుణావరుణాలయఁడవుగావునయుష్మ
చ్చరణారుణాంబురుహముల, శరణమువేడితినిసర్వసాక్షివధీశా. 145
- కా. పుట్టంబుట్టఁగఁగల్గిదండ్రులడవికాబోఁద్రోచిరీవై ఖరిన్
బాట్టుంగట్టిప్రాణనాయకుఁడుపోపామ్మంచునోనాడెడిన్

గట్టా కోయిలపిల్లచందమునబల్లాసి న్వేఱంగొంటిన

న్నిట్టట్టుంగికురింపఁజూచెదవొకుయ్యాలింపవే శ్రీహరీ.

146

నీ. పురుడుదీఱకమున్నపూపప్రాయపుదానిఁ, గానలోఁద్రోచిరికన్నవారు
కోరికూడినభర్తఁజేరుమింతనటంచు, గొడఁగిపంచిరిపెంచుకొన్నవారు
నీవేడనేవేడఁద్రోవవట్టునుటంచు, మన్నింపరై రేలుకొన్నవారు
పాపపుణ్యములేఱుపటిచిచెప్పఁగలేక, మిన్నకుండిరిచుట్లనున్నవారు

తే. సాక్షిగామిమ్మురూపించిజనవిభుండు, నట్టడవిలోననన్నట్టుపట్టుపటిచి

వెడలిసొమ్ముచుచున్నాఁడువేడబమున, నశరణశరణ్య యాలింపుమాఁడుకుయులు. 147

న. అని యివ్వధంబునం బ్రార్థించునమ్మించుఁబోడియలమటఁ దీర్పందలంచి.

148

మ. ఫలదుండైతగుపార్వతీరమణుఁడుభాషావధూనాథుఁడు

బలభిద్వహ్నిముఖాఖిలామరవరుల్ పార్వ్యంబులంజుట్టిరా

లలదుత్తుంగపతంగరాజరథుఁడైలక్ష్మీసమేతంబుగా

జలజాక్షుండుశకుంతలావదనుఁడై సాక్షాత్కరించెఁరహిన్.

149

వ. ఇత్తెఱంగున నమ్మత్తకాశినిసత్యంబునకుం బాతివ్రత్యంబునకు మెచ్చి యచ్చెరుపాటున
వియచ్చరులు పొగడుకలకలం బాలించుచు నీశుండును వాగీశుండునులోనుగాఁగ
దివ్యపురుషులు సాంగసాముధసపరివారంబుగా నలుగెలకులంబలసి నిలువ శ్రీభూ
నీశాసమేతంబుగా గరుడవాహనారూఢుండై కిరీటకటకగ్రైవేయకేయూరకాంచీ
ముఖభూషణస్థగితమణికిరణప్రభాజాలంబు నలుగడలంగడలుకొన నద్దేవదేవుండు
సాక్షాత్కరించినంగాంచి సామంతమంత్రిపురోహితప్రముఖపరివారసహితంబుగాదిగ్గన
లేచి దండప్రణామంబు లాచరించి ముకుళితకరకమలుండై యెద్దియుంబలుకనేరక
మిన్నకున్నంగని యాపన్నశరణ్యం దగునప్పన్నగళయానుండు నరనాథునిముఖంబునఁ
గరుణాతరంగితంబులగునిజకటాక్షవీక్షణంబులొలయు మృదుమధురగంభీరస్వనంబునఁ
నిట్లనియె.

150

కా సత్సంతానఫలామరద్రుమముసంసారక్రియామాలమా

పత్సంపత్సదృశావలంబనముసౌభాగ్యాలవాలమ్ముని

త్యోత్సాహంబులపట్టుఁగొమ్ముసుకృతోద్యోగానుసంధానమో

వత్సా యిట్టిపతివ్రతాతిలకమున్వంచించెదేబేలవై.

151

అ. నీమనోరథంబు నెఱవేర్చిపిదపనీ, సేమమరయఁగోరికోమలాంగి

బాలుతోడనిమ్మఁబ్రాపింపనచ్చిన, నవగణింపఁదగు నెయవనినాథ.

152

నీ. అభినవస్వర్గక్రియారంభముననుగ్ర, దీక్షఁగావించుగాధిజుఁడుతండ్రి

లోకోపకారార్థమాకాశికునితపస్థితిమామ్మమేనకాదేవితల్లి

భూతలమ్ముననూర్ధ్వరేతుఁడై తగుకశ్యపుఁడుభయత్రాతముఁబోపకుండు

చిత్రవిచిత్రసృష్టికళాధురీణుఁడై, తగుకశ్యపబ్రహ్మతండ్రితండ్రి

తే. యసదుగాఁజూడగూడదీయతివయతివ, రాశ్రమంబుననీశ్రమంబపనయింపఁ

గలిగెనీచక్రవర్తిలక్షణముఁదాల్చు, బాలుఁడప్తాదశద్వీపపాలకుండు.

153

వ. అనుచు దుష్యంతమహీకాంతునకు నాజ్ఞాపించి యానందకందళితహృదయారవింద

యైయున్నశకుంతల ననునయించుచు నద్దేవదేవుం డిట్లని యానతిచ్చె.

154

తే. మాకునీలమహీపాలమాళియత్త, గణితవృత్తరదంతసద్గుణనిశాంత

పరఁగడుష్యంతభూభర్తభర్తనీకు, భయమెడలుమమ్మనీకేమిభాగ్యవతివి.

155

వ. అనియిట్లు సజలజలధరగంభీరచుధురఘోషంబుతో సంతోషింపంజేయునత్తోయ

జాతు నుపలక్షించి సవినయంబుగా దుష్యంతుం డిట్లని వినుతించె.

156

దండకము. శ్రీమద్రమావిద్రుమోష్ఠీసమారూఢవక్షాశమారూపితాక్షా సమీచీవవీక్షానిమిల

ద్వీపక్షా నమత్రాణదక్షా పయోజాతజాతాండతిండోదయస్థేనుభంగాదిలీలావిచిత్రా

నిరాలంబచిత్ర మరున్నీలగాత్రా సరోజాతనేత్రా ధరిత్రీకళత్రా హితానందమూలా

శతానందఖేలా సహస్రారహస్తా బహుస్ఫారశస్తాయదండంబులండంబులండంబులున్

వస్తుకాండంబు యద్యద్దశాంశోత్తరావారముల్ యద్గుణంబుల్ ప్రధానంబునం

బూరుషుండున్ ద్రిపాద్భూతియున్ యత్పరబ్రహ్మమున్ యుష్మదంశాంశలేశప్రతి

ష్ఠా గరిష్ఠంబులందున్ ద్రయీతత్త్వచాదుల్ ప్రబోధింతు రీశా పృథివ్యాదులం గార్య

ముల్ కారణస్థానమున్ జేరసంహారకేళికళాశీలివై హలిభూతప్రపంచంబులోఁ గొంచు

సవ్యాకృతిన్ శుద్ధసత్త్వావృతిం గూడిక్రీడించుచున్ ద్రస్తరిన్ విస్తరింపన్ యదృచ్ఛా

నియుక్తిందదచ్ఛాబలజ్ఞానశక్తిత్రయిన్ జాట్కులన్నింపఁబెంపై యసన్నామరూప

ప్రసక్తిన్ మహాత్మేయహంకారమై పంచతన్మాత్రవై పంచభూతంబులై దేవతిర్యజ్జను

ష్యాదికవ్యుత్తలై ఐస్తులన్ జాలపన్నం గృపం జీవులన్ తావులం జేర్చి పాలాత్పియం

దుం బరేశుండవై ప్రోచుచున్ పూహభేదంబులంగంచుచున్ దివ్యలీలావతాగంబులం

దీర్ఘచుంబ్రాంతిమైసంతరాత్తస్వరూపంబునంజేర్చుచుంబొంగి శ్రీరంగకాంచీజగన్నాథ

శేషాచలాది ప్రతిష్ఠానిదేశంబు తొదివ్యదేశంబులన్ భక్తవారంబులన్ సంతతా

నందపూరంబులం దేల్చుధీరుండ వీవేకనా ఘోరమానీరధింజోరవైతూటి వేదాపహా

రిన్ విదారింపవా, పేర్తిమైఁగూర్తిమై కూర్తిమై యొప్పులన్ మెప్పులన్ గుప్పఁగానుం

దరామందరాగంబులన్ మందరాగంబుఁబెన్ గోవులన్ మూపునందాల్పవా, క్రీడమై

గ్రోడరూపంబునం బ్రోడవై యాహిరణ్యాత్ముపై నోహరిన్ సాహరిన్ దూఱుచున్ దా

రుచున్ బోరుచున్ జేరిచెండాడవా, భైరవంబౌనృకంతీరవంబై భుజాగౌరవంబున్

నిజోగ్రారవంబుం దివంబెల్ల ఘూర్ణిల్లఁ జేయన్ బయోజాతభూజాతభూరిప్రధాఖర్వ

గర్వోదయాజేయుదై తేయు మంగోరులం బేరురమ్మున్ వడిన్ జీరిగారించి ప్రహ్లాదు

సాక్షాదుఁగావింపవా! గుజ్జవై వెబ్బవై హజ్జనిమ్మజ్జగంబుజ్జగింపన్ బలిన్ వేడవా! జానుద
 గ్నుండవై ఘోరధారాసముద్యత్కుతారంబుచేఁచునియుయ్యేడుమాటుల్ మహాక్రో
 ధులన్ ధారుణీనాగులంగూల్చుచున్ సాధులన్ వైభవామోదులంజేయవా! రానురూపం
 బునన్ భీమకోపంబునన్ లోకవిద్రావణున్ రావణున్ ధాటిచేఁ గీటణంగింతువంచున్,
 మహిం గామపాలుండవై శ్యామచేలుండవై సామలోలుండవై భీమశీలుండవై శత్రుహా
 లాహలంబున్ లలింబూని పోరంబ్రలంబాదులన్ మేదినింగూల్తువంచున్, నురుత్వ
 న్నఖప్రార్థనాబద్ధరోషంబునన్ బుద్ధవేషంబునన్ దానవస్త్రీనవామోదసంధాయి వై దేవతా
 జీవితంబుల్ ధృతిం గాతువంచున్, గలింగల్కిభౌవంబునన్ బల్లరవాల్లుజ్జుపున్నేటిరాము
 త్తనై హత్తిదుర్వృత్తులౌమత్తులన్ గుత్తుకల్ గత్తినువ్వెత్తుగన్ గోసిబాహులసద్ధోరణీ ధా
 రుణీన్ బ్రోతువంచున్, బురాణంబులున్ శాస్త్రముల్ వేదముల్ వేదశీర్షంబులున్ బ
 ల్కునంచున్ మహాయోగివర్యుల్ రుచింపన్ వచింపన్ వినం గాంతునబ్బోదరాసంవిదే
 కాంతమై యాద్యమై హృద్యమై భవ్యమై దివ్యమై యాగమాగమ్యమై సౌమ్యమై నిర్మ
 లంబై నిరాకారమై సారమై శుద్ధమై బుద్ధమై నిష్కలంబై జయంబై నిజంబౌభవద్దివ్య
 తేజం బిశాపింగళామధ్యవీధిన్నిరోధించి భావించి సేవించుధీరుల్ గదానిత్యనూరుల్
 సదానంద గోవింద మావిందవై యిందిరాదేవితోనందిరాతీవితో నించురా నెప్పుడుర్వింది
 రంబై కడున్ సుందరంబయ్యె మద్దోత్రమున్ బాత్రమయ్యెన్ మదాచారమున్ సం
 తతోగారమయ్యెన్ గృతార్థుండవై తిన్ ద్రయీతత్త్వ పారాయణా యాదినారాయ
 ణాదేవతుభ్యన్నమస్తే నమస్తే నమః.

157

వ. అని యనేకప్రకారంబుల వినుతించి షెండియు నిట్లనియె.

158

శా. దేవాకాశ్యపు నాశ్రమంబునకు నర్థింబోవనీలేమతో
 దైవంబున్ బెరరేఁపఁగానొదవె గాంధర్వక్రమోద్వాహమీ
 భావంబన్యు లెఱుంగమిన్ వెఱచితీన్ బాలామణిన్ గైకొనన్
 నావృత్తాంతము నేనెఱుంగనటవేనాశీకపత్రేక్షణా.

159

ఉ. ఏనికఁజేనికట్లభయమిచ్చితిరిచ్చలు నిచ్చలున్ బర
 ధ్యానపరాయణుండనక తావకపాద పయోజనుగ్గమి
 మ్మానినిసాక్షిగా నొడివిమత్సహచారిణియయ్యెనయ్యెడన్
 దీనశరణ్య మీర లరుదెంచుటచిత్తమె తత్రసాక్షివై.

160

క. మెచ్చితిరాత్మన్ సాక్షికి, ఇచ్చితిరిందుల జనాపవాదము దీఱన్
 దెచ్చితిరి మాకువిశ్రుతి, నిచ్చితిరభయప్రదానమిమ్మానినికిన్.

161

వ. ఇత్తెఱంగున హరినుద్దేశించి పలుకుచు సగౌరవంబుగా శకుంతలం గలిపికొని శ్రీభూ
 నీశాసహితుం డగునద్దేవదేవునకుఁ బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి.

162

ఉ. దండముపార్వతీపతికి దండమువాగ్రమణీవినోదికిన్
దండమువాసవాగ్నియమ దానవముఖ్యదిగీశరాజికిన్
దండమునారదాదులకు దండముచారణసిద్ధకోటికిన్
దండమటంచుదేవియునుదానును మ్రొక్కెనుదేవతాళికిన్. 163

వ. ఇవిధంబున నవ్వధూవరులు హరిహరవిరించిబృందారకమునిబృందారకబృందంబులకుం
గ్రమంబున పంచనంబులాచరించి సపిషయంబుగా భరతుని మ్రొక్కంబనిచిన నక్కు-
మారుండును విష్ణుదేవునకుం బ్రణమిల్లి పశుపతికిం బ్రణిపాతంబుగావించి చతురాననునకు
దండప్రణామంబాచరించి యింద్రాది దిక్పాలురకుం జోహారుగావించి నారదాది
మహామునులకు నమస్కరించిన నద్దేవదేవుం డమ్మమారకంతీరవుగాంభీర్యధైర్యాదా
ర్యాదివిశేషంబులకుమెచ్చి శకుంతలాదుష్యంతులంగాంచి యితండు వాజపేయాధ్వర
శతంబుఁగావించి యష్టాదశద్వీపంబులం దనశాసనంబు నిరర్థశంబుగా వర్తిలంజేయు
చు సంశకర్తయై కీర్తిపౌరుషంబులు సంపాదించుపంగలవాడని యాదేశించికరుణాతరం
గితకటాక్షవీక్షణంబులం గృతార్థులం గావించి యంత నయ్యనంతుండు సపరివారం
బుగా నంతర్ధానంబుచేసె నయ్యవసరంబున. 164

క. ఆడిరిరంభాదులురహిఁ, బాడిరిగానంబనూనఘణితిన్ ఖచరుల్
వీడిరిభేదముపౌరులు, కూడిరిదుష్యంతుఁడునుశకుంతలయధృతిన్. 165

వ. ఇవిధంబున దుష్యంతుండును శకుంతలాసమేతుఁడై కుమారునకు యావరాజ్యపట్టా
భిషేకోత్సవంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులనానావిధమహార్హవస్తుప్రదానంబులందనిసి
మహాన్నతవిభవంబున శకుంతలయుందానును యథేష్టభోగంబులందనరుచు రాజ్యంబు
పాలించుచుండెనని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుంజెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

⇨ ఫలశ్రుతి. ⇨

శ్రీ. ధర్మార్థులకుభూరిధర్మప్రదంబగు, నర్థార్థులకునగునర్థదంబు
కామార్థులకుభవ్యకామప్రదంబగు, మోక్షార్థులకునగు మోక్షదంబు
పరిణయార్థులకును బరిణయప్రదమగుఁ, బుత్రార్థులకునగుబుత్రదంబు
సంపదర్థులకునుసంపత్ప్రదంబగు, విజయార్థులకునగువిజయకరము

తే. వేష్కఁజదివినవ్రాసినవినినయట్టి, ఘనులకఖిలార్థలాభంబుగలుగుచుండు
నవనినాచంద్రతారార్కమలఘులీలఁ, బరిధవిల్లు శకుంతలాపరిణయంబు. 167

తే. అనిశకుంతలాకల్యాణమనువుమీఱ, మానినాఘండుచెప్పినమనుజవిభుఁడు
వీనులారంగవినుచుండివిస్తయమునఁ, బొంగిసంతోషభరితాంతరంగుడయ్యె. 168

⇨ ఆశ్వాసాంతము. ⇨

చ. హరిహరినాగనాగపశతారకతారకతారతారకా
శరశరదిందుకుందహరిచందనచందనభారభారతీ

వరవరవాజివాజిరథవాసభనాసమృణాశ నాశవి
స్తరతరకీర్తికీర్తితసదానసదాననవేంకటేశ్వరా.

169

భుజంగప్రయాతము. —

కృపాధారదానేరకృష్ణార్తిదూరా, విపశ్చిజ్జనారాధ్యవేదాంతబోధ్యా
కవాలిస్తుతస్తేమకల్యాణధామా, రిపుద్వాంతఘ్రే శ్రీవేంకటేశా.

170

గద్య. ఇది శ్రీమత్కృష్ణానందనప్రసాద సమాసాదితకవితా విచిత్రమైత్రేయసగోత్ర
నృసింహగురుపుత్ర కృష్ణకవిప్రణీతం బైన శకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబు
నందు శకుంతలాదుష్యంతసంవాదంబును శ్రీవిష్ణుసాక్షాత్కారంబును శ్రీవిష్ణుసంకీర్త
నంబును భరతయావరాజ్యపట్టాభిషేకంబును శకుంతలాదుష్యంతపునస్సుభోగోపా
ఖ్యానంబు ననుకథలంగలసర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శకుంతలాపరిణయము

సమాప్తము.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి రూ. 4.

ఆంధ్రభారతము —

ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము ,,	...	1	12
ఆరణ్యపర్వముగలసంపుటము ,,	...	1	12
విరాటోద్యోగపర్వములుగలసంపుటము,,	...	1	12
శాంతిపర్వము ,,	...	1	12
ఆదిపంచకము, ఒక టేసంపుటము ,,	...	5	0
ఆంధ్రభారత విమర్శనము	...	0	8

(గ్రంథము 7 సంపుటములలో పూర్తయియును.)

లంకావిజయము, సటీక	...	1	8
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార.ధూర్జటి	...	0	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	2	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	1	4
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి. పాపరాజప్రణీతము, చక్కనికూర్పు	...	1	8
అచ్చతెనుగురామాయణము, శుద్ధప్రతి	...	1	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కనికూర్పు	...	2	8
గోపినాథరామాయణము, శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైనపద్యకావ్యము	...	4	8
మొల్లరామాయణము, చిన్ననైజాన పెద్దక్షరములతో చక్కగముద్రితము	...	0	8
వసుచరిత్ర విమర్శనము, అత్యద్భుతములగు క్రొత్తవిషయములనేకములిందుగలవు.	...	1	0
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము	...	2	8
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	1	8
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది	...	0	10
కాశీఖండము ,,	...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది	...	3	0
డిబ్బా మేలుప్రతి, చక్కనిబైండు	...	4	0
డిబ్బా ఆత్మ్యతమప్రతి	...	5	8
వీరభద్రవిజయము, బమ్మెర. పోతనామాత్యప్రణీతము	...	0	12
మనుచరిత్ర, సటీక	...	1	8
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	8

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్.ప్లెస్. నెడ్, చెన్నపురి. ఈ.

అముక్తమాల్యద, సటీక, చక్కనిప్రతి	...	3	0
కళాపూర్ణోదయము, దళసరికాగితములు	...	1	8
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	0	8
విజయవిలాసము, చేనుకూర. వేంకటకవి	...	0	4
హరవిలాసము, శ్రీనాథకవిది	...	0	10
బిల్వణీయము, చక్కనికూర్పు	...	0	8
నైజయంతీవిలాసము,,	...	0	8
రంగరాయచరిత్ర, చిట్టకవి. నారాయణకవిప్రణీతము	...	0	8
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు. రామభద్రకవికృతము	...	1	8
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి. తిమ్మకవికృతము	...	0	8
రసీకజనమనోభిరామము, శుద్ధప్రతి	...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము,,	...	0	8
రాజశేఖరవిలాసము, కూచిమంచి. తిమ్మకవిది	...	0	6
పారిజాతాపహరణము	...	0	6
వారశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవిప్రణీతము	...	0	8
అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. అబ్బయామాత్యప్రణీతము	...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిప్రణీతము	...	1	4
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ. వేంకమ్మప్రణీతము, చక్కనికూర్పు	...	0	14
పంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము	...	0	12
జైమినిభారతము, అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు	...	0	12
సారంగధరచరిత్ర, చేనుకూర. వేంకటకవికృతము	...	0	8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	6
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము	...	0	10
స్వసింహపురాణము, ఎఱ్ఱాప్రగడ	...	0	12
ఉత్తరహరివంశము, సోమనాథకృతము	...	1	4
రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	...	0	8
సులక్షణసారము, సటీక	...	0	8
ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము	...	4	0
దసరాపద్యములు	...	0	1
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు,			
టీకానుక్రమణికాసహితము, కాలిక్తోబైండు	...	0	12
అప్పకవీయము, చక్కనికూర్పు, అట్టబైండు	...	1	0
డిటో కాలిక్తోబైండు	...	1	10
బసవపురాణము, పిడుపర్తి. సోమనాథకృతము	...	2	0
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు	...	0	4
డిటో బ్రాహ్మదొరగారి ఇంగ్లీషుతో	...	1	0

మాతృశతకము	...	0	1
సప్తమస్కంధము, సటీక, చిన్నపైజు	...	1	0
కుషేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)	...	0	4
డిప్టో " గట్టుప్రభువుకృతము	...	0	6
సుమతిశతకము, సటీక	...	0	2
కుమార్తేశతకము "	...	0	2
దాశరథీశతకము "	...	0	4
మానసబోధశతకము "	...	0	2
భాస్కరశతకము "	...	0	2
కలుచాయిశతకము	...	0	3
జగన్నాయకశతకము	...	0	2
కవిచౌడప్పశతకము	...	0	2
స్మపింహశతకము	...	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	...	0	1
రామలింగేశశతకము, అడిదము. నూరకవిది	...	0	2
కాళహస్తీశ్వరశతకము, ధూర్జటికవిది	...	0	2
కుమ్మరేశ్వరశతకము, కూచిమంచి. తిమ్మకవిది	...	0	2
దేవకీచందనశతకము	...	0	2
కృష్ణశతకము	...	0	2
నారాయణశతకము	...	0	2
కాళహస్తీశతకము ('సాంబశివా మహాప్రభో')	...	0	2
పింహాద్రినారసింహశతకము	...	0	2
భద్రాద్రిరామశతకము, పావులూరి. మల్లనకృతము	...	0	2
ప్రసన్నరాఘవశతకము	...	0	2
చిత్తబోధశతకము	...	0	3
భోగినీచండకము, బమ్మెర. పోతరాజప్రణీతము	...	0	1
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	6
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక, చక్కనిప్రతి	...	0	6
వరోపాఖ్యానము, సటీక, చిన్నపైజు	...	0	6
నలచరిత్ర, ద్వీపద	...	0	14
రూపలి, రాజపుత్రస్త్రీసాహసపుకథ, శ్రీ ఎనమండ్ర, నారాయణమూర్తిగారిది	...	0	8
శ్రీవాఘవిపిధివాటకము	...	0	2
రాజయోగసారము, ద్వీపద	...	0	4
కవ్యాశుల్కము, శ్రీగుర్జాడ. ఆప్పారాయకృతము	...	0	12

—॥ వచన కావ్యము ॥—

అంధ్ర ప్రదేశ్ భాగములు	...	7	8
సంగ్రహరామాయణము, సులభశైలి, శ్రీ శేషాద్రిశర్మకృతము	...	0	6
సంస్కృతనాటకకథలు, శ్రీ సీతారామశాస్త్రికృతము, సులభశైలి	...	0	12
దశకుమారచరిత్రము, శ్రీ ఎనమచింతల. సంజీవరాయశాస్త్రికృతము	...	1	4
శివాజీచరిత్ర	...	0	6
శ్రీరామానుజాచార్యచరిత్ర	...	0	2
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
రామకృష్ణపరమహంసచరిత్ర	...	0	2
బాలగంగాధరతిలకుగారిచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
దాదాభాయినారోజీచరిత్ర	...	0	1
ఆనిబిసెంటుచరిత్ర	...	0	1
వివేకానందస్వామి జీవితము, ప్రతిమతో	...	0	1
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర	...	0	2
స్వామిరామతీర్థజీవితము	...	0	2
సూరతుకాకై గ్రంథము	...	0	2
శ్రీ గై క్యారుగారి గ్రంథములు	...	0	2
శాలివాహనచరిత్ర	...	0	2
శ్రీబుద్ధచరిత్రము	...	0	2
సోదరిని వేదితజీవితము	...	0	6
లార్డుకెల్లెవు జీవితము	...	1	4
దక్కనుపూర్వకథలు, శ్రీ సీతారామశాస్త్రికృతము	...	0	2
మర్యాదరామన్నకథలు, చక్కనికూర్పు	...	0	3
పరమానందశిష్యులకథలు	...	0	4
తెనాలిరామలింగనికథలు, జీవితము	...	0	2
రేచుక్కపగటిచుక్కకథలు	...	0	2
మైరావణచరిత్ర	...	0	6
ఈసబునీతికథలు, కొత్తకూర్పు 1-వ భాగము	...	0	8
" " " 2-వ భాగము	...	1	4
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు, సులభశైలి	...	1	4
అరెబియన్ నైట్స్ కథలు, చక్కనికూర్పు	...	1	8
శ్రీగురుజాడ. శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు	...	1	12
తారాభాయి, చక్కనినవల	...	1	12
ఆనందమత, నవల, నూతనముద్రితము	...	1	12

ఐవన్వో, నవల	...	0	
మదాలస ,,	...	0	1
టిప్పునుల్తాక్, నూతనకవితాశైలిని, శ్రీ ఉమాకాంతముగారిచేవిరచితము		1	4
సీతారామము, శ్రీతల్లా ప్రగ్గడ. సూర్యనారాయణరావుగారిది	...	1	0
ఉస్తాదిని, నవల	...	0	4
రాధారాణి ,,	...	0	4
దుర్గేశ్వరందని, నవల	...	0	10
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరిగారిది, చిన్నసైజు	,, ...	0	6
పంచతంత్రము, వచనము, సులభశైలి	,, ...	0	6
రామదాసచరిత్ర, చక్కనికూర్పు, మంచికాగితములు, ఇందు శ్రీరామదాసుగారి ప్రతిమగూడకలదు	,, ...	0	8
ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, సటీక, శుద్ధప్రతి	,, ...	0	6
ఆంధ్రభాషాభూషణము	,, ...	0	
ఆంధ్రభాషార్ణవము, చక్కనికూర్పు	,, ...	0	12
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీప్పణము	,, ...	0	6
బాలవ్యాకరణము, చిన్నయసూరిగారిది	,, ...	0	
ప్రాచీనవ్యాకరణము, శ్రీసీతారామాచార్యకృతము	,, ...	0	12
అభాత్తరామాయణకీర్తనలు, చక్కనిప్రతి, చిన్నసైజు	...	0	6
అద్వైతసంగ్రహము, వచనము	...	0	2
వాసుదేవమననము, వచనము, చక్కనికూర్పు	...	0	14
శబ్దార్థచంద్రిక, అకారాది ఆంధ్రనిఘంటువు	...	2	6

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

192, ఎస్.ప్లస్ వేడ్, చెన్నపురి. ఈ.